

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 1 του Μάρ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: 'Οδός Οικονόμου αριθ. 4 — ΑΡΙΘ. 146

Η „ΕΣΤΙΑ“

Ένας Κρητικός πατριώτης σήκωσε τη μαγκούρα του και την κατάφερε κατάκεφαλα του διευθυντή της «Εστίας». Λίγο ακόμα και θάν τον άφηνε στον τόπο, μέρα μεσημέρι, σε κεντρικό-ατο μέρος. Ούτε άτιμο, ούτε άναντρο τονέ λέμε τον Κρητικό. Τονέ λέμε μονάχα πατριώτη, γιατί τέτιος είναι. Ό,τι έκανε, από πατριωτισμό τδκανε, από άγνό πατριωτισμό, γιατί έτσι του μορφώσανε την ψυχή του οι φωνακλάδες του Αθηναϊκού τύπου που και σ' άλλα ζητήματα, μά προπάντων στο Κρητικό, μας παρουσιάζουν την παλαβομάρα για πατριωτισμό και την όρθή κρίση για προδοσία.

Η «Εστία» στο ζήτημα του Θέρισου κράτησε ψηλά τη σημαία της όρθης κρίσης. Όπως πάντα, έτσι και τώρα, δέ ζήτησε να κολακίσει την άμυαλωσύνη και να έκμεταλλευτεί τον εύκολο πατριωτισμό της ρούγας για ναύξήσει την κυκλοφορία της. Τίμια και περήφανη, μά περισσότερο άπ' όλα λογική, έσεβάστηκε και το Έθνος και την ιστορία της—γιατ' έχει ιστορία ή «Εστία» για όσους εύτυχήσανε νάν τη γνωρίσουν από σιμά και να παρακολουθήσουνε με προσοχή τη μακριά και τίμια πορεία της—κ' εξαγνισε μαζί με μία δυό άλλες άκόμη Αθηναϊκές έφημερίδες όλους τους άλλους Αθηναίους δημοσιογράφους που χοροπηδάνε κι όργιάζουνε, σά μεθυσμένοι Σάτυροι, άπάνου στις πληγές που οι Ιδιοί, με τά βρωμερά τους νύχια, άνοιξαν στα στήθια της πολυδασανισμένης Κρήτης και του Έθνους άλάκερου.

Γι' αυτό και η «Εστία» χτυπήθηκε στο πρόσωπο του διευθυντή της. Η πληγή που η Κρητική μαγκούρα άνοιξε στο κεφάλι του Κύρου είναι παράσημο τιμής. Όλ' οι σκουριασμένοι τενεκέδες έδώ στον τόπο μας φορτώνονται παράσημα, γίνονται Υπουργοί, εκλέγονται βουλευτάδες, παίρνουν θέσεις και χορταίνουν δόξες και τιμές, αν τύχει μάλιστα νάναι και δημοσιογράφοι άποχτοδν άκοπα την πρώτη κυκλοφορία. Για τους τίμιους εργάτες και για τους άδούλωτους χαραχ' ήρες μονάχη τιμή και παράσημο μέινανε οι μαγκουριές.

Πρέπει να καμαρώνει ό Κύρος πούγινε άφορμή να τιμηθεί ή «Εστία» του με τέτιο άξέτιμωτό και αίματοδρεμένο παράσημο.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΖΩΗ

Του άγαπητού μου φίλου Αίππε Σαρπανίδη

Έλα, άλαφροήσκιωτη, που σε λαχταρούσα,
Έλα σιδ πλευρό μου,
τό μουσικό για να σου είπω του πόθου μου,
τό μουσικό μου...

Νύχτα τό λέγω στα στοιχειά
και φεύγουν, φεύγουν·
δρη τ' άκούνε και βουνά
και τρέμουν, τρέμουν!

— Μαζί άφ' τό δάσο θα περάσουμε
χέρι με χέρι,

θέ να περάσουμε τό μεσημέρι
μés άφ' τό δάσο!

Θάχω άνεμώνες περισσές,
και στην πηγή του δάσου,
κερά μου άλαφροήσκιωτη,
θα σου στολίσω τά μαλλιά σου!—

Κρύψε βαθειά στα στήθια σου
τό μουσικό μου,

τό μουσικό του πόθου μου,
δικό σου και δικό μου...

Πόλη

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Για τό θέατρό μας και για μία τραγωδία

Όλίγο φως και μακρινό
σε μία σκότος κ' έρμο.
(Σολωμός)

(Σημ. «Νουμά». Ό κ. Ηλίας Βουτιερίδης έγραψε μία τραγωδία «Τό Γιοφύρι της Άρτας» που θα δημοσιευτεί έδώ στο «Νουμά». Οι «Στοχασμοί και Σημειώματα» είναι σάν πρόλογος στο έργο του).

«Τό θέατρό είναι σκολιά». Ό γνώριμος αυτός λόγος που διαφορετικά ξηγήθηκεν από διάφορα τρανά πνεύματα και που ποιητάδες μικροί ή μεγάλοι τον πήραν για οδηγό τους, δίνοντας του τέτιο ή τέτιο νόημα, για μας τους Ρωμιούς έχει ξεχωριστή σημασία και πρέπει να προσέξουμε πολύ ποιο νόημα θα του δώσουμε. Θερρώ όμως ότι για να γίνει σκολιά μας άληθινό τό θέατρό, ανάγκη να μελετήσουμε καλά πρώτα ποῦθε και πώς θα τό

πλάσουμε. Με γενικές γραμμές είπώθηκε (1) μερικές φορές ως τά τώρα, ότι τά δημοτικά μας τραγούδια μπορούνε να μξ δώσουνε κάποια σημάδια, που να γραφούνε δράματα άπάνου σ' αυτά (2). Έγω την ιδέα πως τό δημοτικό τραγούδι, δηλ. ή παράδοση πρέπει να σταθή ή πρώτη αρχή του θεάτρου μας. Προτού ξετυλιχτή σ' όλα της τά καθέκαστα άπάνου στη σκηνή ή έξοδη λαϊκή ψυχή (3), άδύνατο τό θέατρό μας να πάρη τη χρειαζούμενη δύναμη για να βρῆ τό δρόμο, που θα τό φέρη στο κοινωνικό δράμα, τό μεγάλο κι όλοζώντανο. Προτού μελετήσουμε και γνωρίσουμε την πλούσια δραματική πηγή, την κλεισμένη στη λαϊκή παράδοση, δέ θα μπορούμε νάντικρύσουμε φωτεινά και τη λαϊκή ψυχή, που θα δυναμώση την τέχνη μας για να βγαλή στο φως τάληθινό Έθνικό δράμα. Είμαστε ακόμα λαός καινούργιος, που πλάθεται και που δέν έδειξεν όλάκερο τον Έθνικό του χαρχητήρα, γιατί δέν είχε τον αρκετό καιρό να ξαπλωθῆ μέσα στους διάφορους δρόμους της ζωής. Από λαό τέτιονε δέν μπορεί βέβαια να ξεπροβάλη σύγκαιρα ό μεγάλος δραματικός ποιητής, που θα ζωγραφίση την ψυχή της φυλής μας στο γενικό της μέρος και στα καθέκαστα με τάληθινά χρώματα. Ιστορικός νόμος είναι αυτός, που άδύνατο να τον ξεπεράση κανείς, όσο δυνατός κι αν είναι. Αν γινόταν έλλιώς, θα παρουσιάζόταν κάτι άφύσικο, που ή άρμονία, ή βασίλισσα της ζωής, δέ θα τξφινε να ζήση, όπως άφύσικο είναι από παιδάκι να γίνη κανένας άμέσως άντρας χωρίς να διαβῆ τό σύνορο της νιότης.

Από τον καιρό που ξεσκαβώθηκεν ένα μέρος της φυλής μας γράφηκαν αρκετά δράματα και τραγωδίες, μά όλα άπάνου-κάτου ιστορικά. Πόσα ζήσανε ως τά τώρα και για πόσα μπορεί να πῆ κανένας, ότι θα ζήσουν ως αύριο; Δέν είναι δύσκολη ή άπάντηση, γιατί δέ βλέπουμε μήτε σ' ένα τη σφραγίδα της ζωής, κ' έτσι έχουμε ζωντανό τό παράδειγμα των όσων είπα παραπάνου. Κ' ή αίτία; Έ-

(1) Κοίταξε πιδ πολύ του Α. Έφταλιώτη άρθρο στο περιοδικό «Εστία» χρόνος 1890 αριθ. 10. — Του Κ. Παλαμά τό άρθρο «Τό Θέατρό και τό Τραγούδι» στο «Νουμά» χρόνος 1904 αριθ. 102—103. — Του Ψυχάρη τό άρθρο «Διαγωνισμός για τη γλώσσα του 1904» στο «Νουμά» χρόνος 1905 αριθ. 196 και «Για τό Ρωμαϊκό Θέατρό» Πρόλογος σελ. 59—61.

(2) Τέτια δράματα στη δραματική φιλολογία του καιρού μας τυπωμένα είναι ό «Βουρκόλακας» του Άργ. Έφταλιώτη, Αθήνα 1900. — Του Γ. Καμπύση «Τό Δαχτυλίδι της Μάννας» Αθήνα 1898 κ' ή «Ανατολή» Αθήνα 1901.

(3) Λέγοντας λαϊκή ψυχή, δέν έννοώ τον λαόν όπως τάνε φαντάζονται οι πολλοί, τό πορτολό δηλ. αλλά τό έθνος όλάκερο, τη φυλή. Και μ' αυτή τη σημασία γράφω τη λέξη και σ' άλλες μεριές.

νεκα πού ἀρχίσαμε ἀπό τῆ μέση. Πῆραν οἱ ποιητάδες μας οἱ δραματικοὶ νάναστήσουνε μὲς στὴν ψυχὴ τοῦ ἔθνους ἐποχὲς μεγάλες καὶ περιστατικὰ σπουδαῖα καὶ τραγικὰ, μορφὲς ἡρωϊκὲς καὶ στολισμένες μὲ τὸ μεγαλεῖο τῆς δόξας ἢ τυλιγμένες στὸν πέπλο τοῦ μουσικοῦ, μὰ δὲν τὸ καταφέρανε, γιατί ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους ἦταν ἀνέτοιμη νὰ δεχτῆ τέτοιες εἰκό-νες. Κι ὅταν ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους εἶναι ἀνέτοιμη γιὰ τὰ μεγάλα ἔργα, βέβαια δὲν εἶναι μπορετὸ νὰ γεννηθοῦν κ' οἱ ἀληθινοὶ πλάστες. Γράφηκαν καὶ μερικὰ δράματα κοινωνικὰ, μὰ αὐτὰ μῆτε μιᾶς μέρας ζωὴ λογαριάσανε, γιατί ἡ κυριώτερη ἀρχὴ τους ἦταν ἡ τυφλὴ μίμηση τέχνης δυσκολοσίμωτης ἀκόμα γιὰ τὴν ἐθνικὴ ψυχὴ. Ἀφιλοσόφητα στὴ γέννησή τους δὲν ἦτανε βολετὸ νὰ ζήσουν, ἐπειδὴ τοὺς εἰλειπεν ἡ ἀλήθεια τῆς ζωῆς. Δὲ μᾶς εἰδείξαν καθόλου τὸ σημερινὸ ἄνθρωπο καταπῶς εἶναι καὶ ζῆ στὴν Ἑλλάδα· κι ὅταν πάρουμε ὡς ἀρχή, ὅτι σὲ κάθε ἔργο τέχνης ὑπάρχει καὶ μιὰ ιδέα τῆς ζωῆς, πῶς θὰ μπορούσαν οἱ ποιητάδες τους νὰ μᾶς ζωγραφίσουν ἀληθινὰ ζωὴ, πού δὲν τὴ ζήσανε μῆτε αὐτοὶ, μῆτε κ' οἱ γύρω τους;

Ἀκούω ἀπὸ τώρα μερικὲς φωνὲς νὰ λένε: «Ἡ τέχνη ἢ μεγάλη κι ἀληθινὴ εἶναι ἀπεριόριστη, δὲ γνωρίζει τόπο καὶ σύνορα· ὅπου βρῆ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ ζωὴ τίς ἀρπάζει καὶ τίς ζωγραφίζει ὅπως θέλει». Ἀλήθεια ὅλ' αὐτὰ καὶ δὲν ἔχω καμιάν ἀντιλογία. Μὰ θαρρῶ πῶς εἶναι ἀλήθεια καὶ τὸ ὅτι οἱ δραματικοὶ μας ποιητάδες σπρώχνουν τὴν τέχνη τους νὰ ζωγραφίσουν ζωὴ πού δὲν τὴν ἀντικρῦσανε, γιατί θέλουνε νὰ μιλήσουνε γενικὰ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ· οἱ γενικότῃτες ὅμως, ἀμα δὲν ἔχουνε δίπλα τους καὶ τὴν ἐμπειρία μὲ τὸ νόημα πού τῆς ἔδωκεν ὁ Ἀριστοτέλης, παίρνουν τὸ δρόμο, πού φέρνει στὸ ἀεροβασίλιο. Τὸ ζωγραφίσμα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς ἀπὸ ἕνα ποιητὴ γίνεται τέλιο, ὅταν ὁ ποιητὴς αὐτὸς γνωρίζει πρῶτα-πρῶτα καλὰ τὴν ψυχὴ τῆς φυλῆς του· ὅλα τὰ μεγάλα ἔργα, δηλ. τὰ ληθινὰ αὐτὸ μᾶς λένε. Βέβαια ὁ ἄνθρωπος εἶναι πάντα ὁ ἴδιος· μὰ δὲν μπορεῖ καὶ νάρνηθῆ κανένας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀλλάζει στὴν ψυχὴ σύμφωνα μὲ τὸν τόπον ὅπου ζῆ, μὲ τὸ κλίμα, μὲ τὴ θρησκεία του, μὲ τοὺς νόμους του, μὲ τὸ εἶδος τῆς θροφῆς του ἀκόμα. Τὰ πόδειξεν αὐτὰ ἡ ψυχολογικὴ φυσιολογία κ' ἡ τέχνη τῆκαμε νόμους τῆς. Κ' ἔτσι λέω κ' ἐγώ, πῶς πρέπει νὰ γνωρίσουμε τὴν ψυχὴ τῆς φυλῆς μας γιὰ νὰ γνω-

ρίσουμε καὶ τὴν ἀληθινὴ τέχνη καὶ νὰ πλάσουμε θέατρο δικό μας καὶ πού θὰ μπορῆ νὰ ζήσῃ γιὰ πάντα. Νὰ γιατί θαρρῶ, πῶς ἡ λαϊκὴ παράδοση πρέπει νὰ εἶναι ἡ πρώτη πηγὴ τοῦ θεάτρου μας. Καὶ τί πλούσια πηγὴ! Κατάλληλη ἡ στιγμή νὰ ξαναειπωθοῦν τὰ λόγια τοῦ Γερμανοῦ Ἐρνστερ: «Τὰ δημοτικὰ τραγούδια εἶναι τὰρχεῖα τοῦ λαοῦ, ὁ θησαυρὸς τῆς γνώσης του, τῆς θρησκείας του, τῆς θεογονίας του, τῆς κοσμογονίας του, τῆς ζωῆς τῶν πατέρων του, τὰ χρονικὰ τῆς ἱστορίας του. Εἶναι ἡ φανέρωση τῆς καρδιάς του, ἡ εἰκόνα τοῦ μέσα του κόσμου γιὰ τὴ χαρὰ καὶ τὰ δάκρυα σιμὰ στὸ κρεβάτι τῆς ἀρραβωνιστικίας, στὸ στόμα τοῦ τάφου»(4). Τί ἄλλα ἀπ' αὐτὰ τὰ συστατικὰ μᾶς χρειάζονται γιὰ νὰ πλάσουμε δικό μας θέατρο, ἀληθινὸ, πού τὴν ψυχὴ τῆς φυλῆς μας νὰ φανερόνῃ μ' ὅλες τίς ιδέες, μ' ὅλους τοὺς πόθους, μ' ὅλα τὰ ὄνειρά της; Τέτιο θέατρο, θαρρῶ, δὲ θάξῃ καθόλου στενὸ τὸ σύνορο.

Τὸ θέατρο εἶναι σφιχτὰ δεμένο μὲ τὴ ζωὴ. Φαίνεται, ὅτι κ' αὐτὸ δὲν τὸ πρόσεξαν οἱ δραματικοὶ μας ποιητάδες, γιατί ὅλοι τους στὰ προηγουρινὰ χρόνια κ' οἱ πιὸ πολλοὶ στὰ σημερινὰ τὴ ζωὴ πού γύρω τους βασιλεύει δὲν τὴν ἀκούνε, δὲν τὴν βλέπουν, μὲ τὸ νὰ θέλουν ἄλλοι νὰ ζοῦνε μὲ τὰ περασμένα κι ἄλλοι μὲ τὰ ξένα. Γιὰ τοὺς πρώτους ὁ λόγος τώρα. Ζοῦνε μὲ τὰ περασμένα κ' ἀπάνου σ' αὐτὰ ζητᾶνε νὰ πλάσουν τὴν τέχνη τους. Ἀφορμὴ ἢ μανία πούχουμε νὰ θέλουμε νὰ δείξουμε ὅτι εἴμαστε ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Καμιὰ ἄλλη. Τὸ κατορθώνουμε ὅμως; ὄχι. Μεγάλῃ ἢ προγονικῇ μας δόξᾳ, ἀλλὰ καὶ μεγάλῃ βραχνιάς ἀπάνου στὰ στήθια μας, γιατί τὸ θέλησεν ἡ μοῖρὰ μας —μὰ κ' ἐμεῖς οἱ ἴδιοι— νῆμαστε σήμερα τόσο μικροὶ πού νὰ μὴ μπορούμε νὰ νοιώσουμε τὸ μεγαλεῖό τους. Καὶ τόσο αὐτὸ μᾶς θαμπώνει, πού ἀδύνατο νὰ ξανοίξουμε ποιά ἀλήθεια, ἀπ' τὴ ζωὴ ἐκείνων θγαλμένη, μᾶς κράζει νὰ τὴ σιμώσουμε. Ὅπως καὶ στὴν ἄλλη ζωὴ μας δὲ μπορέσαμε σὲ τίποτα νὰ τοὺς μοιάσουμε, ἔστω κι ἀπὸ μακριά, ἔτσι καὶ στὸ θέατρο, ἐνεκα πού θελήσαμε νὰ πάρουμε ἀπ' αὐτοὺς ἐκεῖνο πού κ' οἱ ἴδιοι τους, ἀν ξανάρχουνταν στὴ ζωὴ, δὲ θὰ μᾶς ἄφηναν οὔτε νὰ τὸ κοιτάζουμε καν. Δὲν ξέρουμε καὶ δὲν ἔχουμε ἀκόμα τὴ δυνάμῃ οἱ νεώτε-

(4) Herder. — Volkslieder. Introduction (ἀπὸ Φραντζέζικη μετάφραση).

ροὶ Ἕλληνες νὰ φιλοσοφοῦμε στὴν τέχνη, γι' αὐτὸ δὲν εἶναι μπορετὸ νὰ ξεδιαιρέσουμε ἀπὸ τὰ παλιά ὅσα θὰ μᾶς σταθοῦνε χρήσιμα καὶ πού ἀλήθεις ἀθάνατες μένουνε. Νὰ μελετήσουμε καὶ πολὺ μάλιστα τὸ ἔργο τῶν ἀρχαίων, μὰ συνάμα νῆχουμε καὶ μονάχο σκοπὸ μας, πῶς πρέπει κ' ἐμεῖς κάτι δλό-τελα δικό μας νὰ πλάσουμε. Νὰ νοιώσουμε στὴν ψυχὴ μας τὸ καθετὶ ὠραῖο πού μᾶς ἀφήσανε, μὰ καὶ νὰ σκεφτόμαστε πῶς δὲ ζῆ κανένας μὲ τοὺς πεθαμμένους. Νὰ θέλουμε νὰ ζήσουμε τὸν καιρὸ μας καὶ τὴν ἐποχὴ μας, ὅπως ἔζησαν κ' ἐκεῖνοι τὸν ἐδικὸ τους. Ἐτσι μονάχα μπορούμε νὰ ὠφεληθοῦμε ἀπὸ τὸ παντοτεινὰ ζωντανὸ πού περισώθηκεν ὡς σ' ἐμᾶς. Δὲ θὰ μᾶς εἶναι καθόλου βλαβερὸ, ἐν πάρουμε γιὰ σύμβολο τοῦ Μολιέρου τὰ λόγια: «Οἱ ἀρχαῖοι εἶναι ἀρχαῖοι, κ' ἐμεῖς εἴμαστε οἱ ἄνθρωποι τοῦ τώρα». Δηλ. οἱ ἄνθρωποι πού πρέπει νῆχουμε τὴ δικὴ μας ζωὴ.

Τίποτα δὲν εἶναι ὁμορφότερο ἀπὸ τὴ ζωὴ. Αὐτὸ οἱ ἴδιοι οἱ ἀρχαῖοι μᾶς τὸ διδάχουνε μὲ τὸ ἔργο τους πού, ἀν τὸ μελετήσουμε βαθιὰ, θὰ δοῦμε ὅτι μεγαλύτερός τους διδάχος στάθηκεν ἡ ζωὴ κ' ἡ φύση. Ὅλα τὰ μνημεῖα τους, πού σήμερα βλέπουμε χωρὶς ὅμως καὶ νὰ κρινουμε, αὐτὸ μᾶς διαλαλοῦνε. Μ' ἀμέτρητα μουσικὰ στόματα τοὺς μίλησεν ἡ φύση καὶ τοὺς ἔκανε νὰ γνωρίζουν καὶ νὰ λατρεύουν τὴ βασίλισσα ζωὴ καὶ τὸ γνώρισμα αὐτὸ γινόταν αἰτία νῆναι πάντα ἀδερφομένοι μὲ τὴν ὁμορφιά. Ἀφίνοντας ὅλα τὰλλα καὶ ζητᾶζοντας μόνον τὸ θέατρό τους, βλέπουμε ὅτι καὶ μ' αὐτὸ ἔστησαν ἀθάνατο ἀγαλμα στὴ ζωὴ. Τί τοὺς ἔδωσε τὴν τέττα δύναμη στὴν τέχνη; Τὸ βρισκοῦμε, ἀν κοιτάζουμε ποιά ἦταν ἡ πηγὴ τοῦ θεάτρου τους· δίχως κόπο βλέπουμε ὅτι ἡ μεγαλόστομη τέχνη τους ἀρχίσεν ἀπὸ τὴν παρά-δοση.

Οἱ ἀρχαῖοι δὲν περιφρόνησαν καθόλου τὴ λαϊκὴ ψυχὴ πού φανερονόταν δλάκερη κι ὀλοζώντανη ἀπὸ τὴν παράδοση καὶ πού τοὺς ἔδωκε τὴ δυνάμη τόσο τέλεια νὰ ζωγραφίσουν τὸν ἐθνικὸ τους χαραχτήρα καὶ νὰ παρουσιάσουν τὴν ἐθνικὴ τους ψυχὴ δλόφωτη μέσα σὲ τέχνη καὶ φιλολογία συγκρατητὴ καὶ στὰ πιὸ μικρὰ τῆς. καθέκαστα. «Ἀπ' ὅλους τοὺς ἀρχαίους λαοὺς μονάχα οἱ Ἕλληνες σκέφτηκαν κ' ἔγραψαν ἀληθινὰ καὶ μονάχα αὐτοὶ παρουσιάζουνε φιλολογία μονοκόμμητη καὶ συγκρατητὴ ἢ λατινικὴ

Κ ΘΕΟΤΟΚΗ

ΑΠΕΛΛΗΣ*

Ἀφιερώνεται μὲ θαυμασὸ καὶ μὲ σέβας στὴν κ. ΕΙΡΗΝΗ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ γιὰ νὰ θυμᾶται τὴν Κοραϊάνα.

Καὶ ὁ Ἀπελλῆς μὴ μπορῶντας ἀκόμα νὰ συν-ἴρθει ἀποκρίθηκε: — «Μὲ σκλαδώνεις καὶ μένα, Ἀλέξανδρε. Ἄν ἡ φλόγα καινούριας ἀγάπης μοῦ θέρμανε ἀκόμα μιὰ φορὰ τὰ φυλλοκάρδια, καθὼς ἐζωγραφίζα τούτην τὴν Ἀναδυομένη, πού ἀπ' ὅλα μου τὰ ἔργα μικρὰ καὶ μεγάλα τὸ καλλίτερο εἶνε, γιὰ τὴ δικὴ σου τὴν εἰκόνα ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ὁ θαυμασμός θὰ κατέχει ὅλη μου τὴν ψυχὴ, πανύμνητε ἥρωα».

«Βασιλέα, κύριέ μου» εἶπε ἡ Καμπάσπη, «ἀς ἤμουν ἄξια νὰ μείνω δικὴ σου γιὰ πάντα· οἱ ἄνθρωποι ὅλοι, καὶ τοῦτος ἀκόμα πού ξέρει νὰ δώσει ζωὴ στὴν ἀψυχὴ σανίδα, εἶνε ἀληθινὰ μικρότεροί σου συμπαῖθα ἢ δὲν ἐβρῆκες μὲ μένα τὴ θαράπαψη,

πού ἀπαντῆχαινε ἡ φλόγα τῆς νεότητος σου, ἡ πιθυμιά τῆς ἡρωϊκῆς καρδιάς σου. Δὲν ἤμουν γιὰ σένα». Κ' ἐκοίταξε μὲ σπλάχνος τὸν Ἀπελλῆ.

Σ'.

Τόσο εὐτυχημένος, ὅσο σ' ἐκείνον τὸ χρόνο, ὁ Ἀπελλῆς δὲν εἶχε σταθεῖ ποτέ του. Ἡ καινούρια του ἀγάπη γιὰ τὴ Θηβαία ἦτον καινούρια ἀνθιση τῆς ζωῆς του κ' ἐπαραινότου στὸ νέο πάθος του μὲ τὴ δυνάμη τῆς πρώτης νεότητος, ἀπολαβαίνοντας ὅμως περισσότερο. Καὶ μαζῆ μὲ τὸν ἔρωτα ἔφτασε στὴν ὑψηλότεατην ἀκμὴ τῆς καὶ ἡ τέχνη του. Σ' ἕνα καλοκαίρι εἶχε τελειώσει δύο ἀπὸ τῆς καλλίτερες του εἰκόνας: τὴν Ἀναδυομένη, πούδειχνε ὅλη τὴ δυνάμη τῆς ὀμορφιάς ὅλο τὸ βάθος τῆς ἔρωτικῆς εὐτυχίας του, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Μακεδόνα καθάλαρη, πού ἦταν φωτισμένη ἀπὸ τὴ φλόγα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, εἰκόνα τοῦ μεγάλου ἀνθρώπου πού μόνον ἕνας τεχνίτης μεγάλος μπορεῖ νὰ τὸν νοιώσει, γιατί βλέπει μέσα του ὁ ἴδιος τὸ ἀντικείμενον τοῦ μεγαλείου, τὴν ἴδιαν ἀσθυστὴ δίψα νὰ βγαῖ ἀπὸ τὰ στενὰ σύνορα τῆς ζωῆς, στὸ μέγανον κόσμον τῆς ιδέας καὶ τῆς ἀθανασίας.

Ἦταν οἱ πρώτες μέρες τοῦ χινοῦρου, πού στὰ γλυκὰ κλίματα τῆς Ἰωνίας μοιάζει μὲ δευτέρην

ἀνοιξη. Ὁ Ἀπελλῆς ἠθέλησε νὰ παρουσιαστῆ στὸν Ἀλέξανδρο γιὰ νὰ τοῦ πῆ πῶς τοῦχε τελειώσει τὴν εἰκόνα. Ἀπὸ δύο μέρες εἶχε ἀπλώσει ἀπάνου στὸν πίνακα τὸ μελανὸ βερνίκι πού μετρίζε τεχνικὰ τὴ ζωηρότη τῶν ανοιχτῶν χρωμάτων κ' ἔκανε νὰ βγαί-νουν τὰ στορίσματα πιστὰ ὄζω ἀπὸ τὸν πίνακα.

Οἱ δύο ἄντρες τώρα ἐστεκόνταν μπροστὰ στὴ μεγάλη ζωγραφιά. Ἐνα χαμόγελο ἀνέβηκε στὰ χεῖ-λια τοῦ ἥρωα πού ἀναγνώριζε τὸν ἑαυτὸ του κ' ἔβλεπε μπροστὰ του ἕνα δεύτερο βουκεφάλο, ὀμορφῆ-τερον ἀκόμα ἀπὸ τὰγαπημένο του πολεμικὸ ἄτι, γιατί εἶχε τὴν αἰώνια σφραγίδα τῆς τέχνης. Μὰ ξε-τάζοντας παρατήρησε στατικὸς στὸ ζωγραφισμένο πρόσωπό του μιὰ βαθειὰ μουσικὴν ἔκφραση, πού ὁ ἴδιος δὲν τὴν ἔβλεπε στὸν ἀσημένιο καθρέφτη, στὸ βλέμμα μιὰ μελαγχολία ἀπέραντου κ' ἀχόρταγου πόθου, μιὰ ἐγνοια γιὰ τὸ ἀγνωστο μελλόμενον, πού ὁ ἴδιος δὲν τὴν εἶξερε καὶ πού ἀρμόδια δὲν τοῦ φαι-νότου γιὰ τὸ φαινεῖν τοῦ χαραχτήρα. Κι ὅμως ἐνοιωθε τὴ δεινὴ τέχνη τοῦ ζωγράφου· τὰ δάχτυλα ἐβγαίναν σὰν ἀνάγλυφα καὶ ἕνας φωτεινὸς κεραυνός πού ἐπετιότου ἀπὸ τὸ ἀπλωμένο του χεῖρι, ἐφαινό-του νὰ χύνεται πέρα μακριὰ ἀπὸ τὸν πίνακα μὲ ἀ-ληθινὰ τρομαχτικὴ λάμψη. Τότες κοιτάζοντας μὲ προσοχὴ εἶπε συλλογισμένος: — «Ἀπελλῆ, μὴ φαί-

(*) Ἡ ἀρχὴ του ἐστὶ 144 φύλλο τοῦ «Νουμά».

φιλολογία στην ἀρχὴ εἶναι τίποτις, ἔπειτα δάνεισμα καὶ μίμηση», λέει ὁ Ταιν (5). Πῶς τοῦτο; Γιατί οἱ Ἕλληνες τὴν ψυχὴ τῆς φυλῆς τοὺς θελήσανε νὰ κλείσουνε στὸ ἔργο τους, πρᾶμα ποῦ δὲν τοὺς ἐμπόδιζε νὰ νοιώσουν πλατιά τὴ ζωὴ, νὰ μελετήσουνε βαθιὰ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ γιὰ νὰ πλάσουν ἀριστουργήματα, ποῦ νὰ τὰ νοιώθῃ καθ' ἑποχῆς καὶ κάθε τόπου ἀνθρώπος καὶ νὰ βρισκῆ μέσα σ' αὐτὰ τὰ δικά του πάθη. Θέλω νὰ πῶ, πῶς ἡ τέχνη τους δὲν εἶχε στενὰ τὰ σύνορά της μὲ τὸ νάρχιζον ἀπὸ τὴν παράδοση, παρὰ ἴσα-ἴσα ζαπλονότανε σ' ὅλα τὰ σύνορα τῆς μεγαλοπλάστρας σκέψης. Γιατί λοιπὸν κ' εἰμὲς νὰ μὴν τρέζουμε στὴ Ρωμαϊκὴ παράδοση; Ἐκεῖ θὰ ξανοίξουμε κάτου ἀπὸ κάθε τραγοῦδι καὶ κάτου ἀπὸ κάθε παραμῦθι κ' ἕνα τρανὸ σύμβολο, ποῦ τὴ φύση θὰ θέλῃ νὰ μᾶς γνωρίσῃ καὶ νὰ μᾶς κάμῃ, φυσιολάτρης γιὰ νὰ γνωρίσουμε καὶ τὴν ἰθνηκὴ μᾶς ψυχὴ. Ἄμα σιμώσουμε στὴ φύση θὰ μᾶς μιλήσῃ ἡ ἀλήθεια κ' ἡ ὁμορφιά.

Γιατί σήμερα στεκόμαστε τόσο μακριὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ σ' ὅλα μᾶς καὶ στὸ θέατρο; Ἐπειδὴ κολλήσαμε σὰν τὰ στρίδια στὴν ἰδέα πῶς πρέπει σ' ὅλα νάντι-γράφουμε τοὺς ἀρχαίους. Ἀφοῦ μᾶς πέρασεν ἀπὸ τὸ κεφάλι ἡ ἀνοησία, ὅτι μπορούμε νάναστήσουμε τὴ γλῶσσά τους, φανταστήκαμε ὅτι δὲ μᾶς εἶναι καθόλου δύσκολο νὰ ξαναπλάσουμε καὶ τὸ θέατρό τους. Μὰ ἄς κοιτάξουμε ψυχρὰ ποῦ καταστήσαμε. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ἀπομείναμε τόσον καιρὸ στραβοί, ποῦ δὲ βλέπουμε ὅτι μὲ τὴν ἀρχαιομανίᾶ μᾶς στὴ γλῶσσα φτάσαμε σὲ σημεῖο νὰ παραλογίζομαστε στὶς σκέψεις μᾶς τόσο, ποῦ νὰ θαρροῦμε, ὅτι οἱ ψυχῆς τοῦ Πλάτωνα καὶ τοῦ Ἐσενόφοντα τριγυρίζουν ἀπάνου ἀπὸ τὸ κεφάλι μᾶς καὶ σκιδρῶνε νὰ μᾶς φιλήσουνε μὲ λάχτρα, γιατί ἔχουμε τὸν πόθο νὰ βάλουμε στὸ στόμα μᾶς τοὺς Ἀττικὸς τύπους· δὲ στοχαζόμαστε ὅτι ἂν ξαναρχόντανε στὴ ζωὴν οἱ Ἀδθηρῆτες θὰ πανηγυρίζανε μὲ τρελλὴ χαρὰ πῶς βρέθηκε λαὸς καινούργιος νὰ τοὺς ξεπεράσῃ στὴν ἀνοησία καὶ νὰ μὴ χρησιμεύουν πιά αὐτοὶ γιὰ παράδειγμα ὀξωφρενισμοῦ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά δείχνουμε τὸ νινιστικὸ ἀνάστημα καὶ μυαλό μᾶς στὸ θέατρο μὲ τραγωδίες καὶ δράματα ποῦ φέρνουν τὸν ὕπνο καὶ θαρροῦμε πῶς φτάσαμε τὴν τέχνη τους, χωρὶς νὰ βλέπουμε ὅτι ἡ ζωὴ γυρίζει ἀπὸ μᾶς τὸ πρόσωπό της μ' ἀ-

(5) H. TAIN. — Histoire de la Littérature Anglaise. — Introduction pag. XLVIII.

πελπισία. Κι ὁ πῖο κλειστομάτης παρατηρητὴς μπορεῖ νὰ ἰδῇ πόσο μέσα στὶς τέτιες τραγωδίες βασιλεύει ἡ ψευτιά κ' ἡ νεκρομάρα, γιατί τὰ τραγικὰ πρόσωπα δὲν εἶναι παρὰ μούμιες ντυμένες μὲ παραδελὰ φορέματα. Φαντάζομαι γιὰ μιὰ στιγμὴ μερικὰ ἀπὸ τὰ πρόσωπα αὐτὰ μὲ τὴν ψυχὴ τους, τὰ φερσίματά τους, τὰ λόγια τους. Βλέπω ἕνα Βυζαντινὸ ἥρωα ἢ βασιλεῖα νὰ φέρεται ὅπως ὁ Οἰδίποδας ἢ ὁ Θησεῖας, νὰ σκέφτεται μὲ τὸν τρόπον ἐκείνων, καμιά φορὰ νὰ λήῃ τὰ ἴδια τους λόγια, κι ἄς μὴν ξέρῃ ὁ Βυζαντινὸς ἂν ὑπαρξῆ Ἡθεῖας ἢ Οἰδίποδας, κι ἄς ζῆ τρεῖς καὶ τέσσερες χιλιάδες χρόνια ὕστερ' ἀπ' αὐτούς. Ἀκούω χριστιανὸ πολὺ θεοφοβούμενο νὰ μιλάῃ σὰν εἰδωλολάτρης καὶ περιμένω νὰ ἰδῶ σὺν μ' ὄλη τῆς φωνῆς του τὴ δύναμη στὸ Δία καὶ στοὺς Ὀλύμπιους θεοὺς. Μὲ ξαφνίζουν τὰ ξεφωνητὰ κάποιας ἑγρίας γυναίκας Κέλτισσας ἢ Ὀστρογόθισσας, ποῦ ἡ τύχη τὴν ἔφερε στὸ Βυζάντιο, νάραδιάζῃ ὅλα τὰ ὀνόματα τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας γιὰ νὰ ξεστορίσῃ τοὺς βασανισμένους της ἔρωτες, σὰ νὰ ξεταζόταν ἐκείνη τὴν ὥρα στὴ μυθολογία καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ βρῆ ὁ νοῦς της εἰκόνας ἀπὸ τὴ θρησκεία της καὶ τὸν τόπο της. Μάναδρανίζουν τὰ μυρολόγια καὶ τὰ παράπονα κάποιας ἀπλοϊκῆς Βυζαντινῆς ποῦ καταριέται τὴν τύχη της, παραβάνοντας τὸν ἑαυτὸ της μὲ τίς θεῆς τοῦ Ὀλυμποῦ καὶ τίς γυναῖκες τοῦ Ὀμηροῦ ἢ προτητερινῆς ἐποχῆς κι ὁ νοῦς της ἄς ἀντικρίζῃ τὴ στιγμὴ ἐκείνη μονάχα τὸ μοναστήρι, ποῦ μέσα στοὺς τοίχους του ἀποθυμᾷ νὰ κλειστῇ μὲ τὸν πόνο της. Γιὰ νὰ δείξῃ λυρικὸ πάθος γίνεται ἀρχαία Ἑλληνίδα καὶ λησμοναί, ὅτι εἶναι τόσο χριστιανὴ ποῦ τὴν παρηγοριὰ της τήνε βρίσκει στὴν καλογορυσμένη. Κι ὅλα αὐτὰ γιὰ νὰ φανοῦν οἱ δραματικοὶ ποιητὰδες, ποῦ φτιάνουν τὰ τέτια, κλασικοὶ! Δὲν ἔχουν τὴ δύναμη οἱ καμμένοι νὰ ἰδοῦν, ὅτι ἀπάνου στὴ σκηνὴ ξάπλωσαν ἕνα αλειψανο Ἑλληνο-Ρωμαϊκὸ, καθὼς χαραχτήρισεν ὁ Μερσὶ στὸν Tableau de Paris τίς Φραντζέζικες τραγωδίες τοῦ ΙΗ' αἰῶνα. Αὐτὰ κάνει ἡ ἀμελέτητη ἀντιγραφὴ τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης. Νομίσαμε πῶς πλάθουμε θέατρο σὰν τῶν ἀρχαίων, φτάνει μονάχα οἱ τραγωδίες καὶ τὰ δράματα νὰ γράφονται ἀπάνου στοὺς Ἀριστοτελικὸς κανόνες καὶ σὲ ἰαμβικούς τρίμετρος, χωρὶς σταλιὰ ἰσωτερικῆς πνοῆς. Ὅλο τὸ πᾶν ἡ ἐξωτερικὴ μορφή· αἰσθημα ἀληθινὸ δηλ. ζωὴ τίποτα· μὰ τίποτα εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ μορφή σὲ κάθε ἔργο, δταν αὐτὸ δὲν ἔχῃ καὶ ψυχὴ ποῦ νὰ μιλήσῃ λεύτερα κι ὁλόσια στὴν ψυχὴ τὴ δική μᾶς.

Πάει νὰ πιστέψῃ κανένας, ὅτι ὁ μόνος σκοπὸς τῶν δραματικῶν ποιητῶν εἶναι νὰ φανοῦν κατεχάρηδες τῆς μυθολογίας καὶ παρὰξενὸ σοφοί. Μὰ εἶναι σοφία ἡ περιφρόνηση τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ψυχολογικῆς παρατήρησης, τὸ ξεμάκρυσμα ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους; Καλοὶ κι ὠφέλιμοι οἱ κανόνες, ποῦ τὰ μεγάλα πνεύματα παναιώνιους τοὺς χαραζανε, μὰ πῖο ὠφέλιμη ἢ μελέτη τῆς φύσης, γιατί μᾶς σιμῶνε πῖο πολὺ στὴν ἀλήθεια. Καὶ γιὰ νὰ ξαναθυμηθοῦμε τοὺς ἀρχαίους μᾶς δὲ γεννήθησαν τρανότεροι φυσιολάτρης ἀπ' αὐτούς. Δὲ μπορούσαμε ὅμως νὰ τὸ ἰδοῦμε αὐτὸ γιὰ νὰ τοὺς ἀκολουθήσουμε σὲ τέτιο δρόμο. Περιοριζόμαστε μόνο — ἀντὶς ν' ἀποφεντεύουμε κείνο ποῦ μᾶς χρειάζεται— νὰ τοὺς θαυμάζουμε παρὰ πολὺ, μὲ τρόπο φακρικὸ σὰ νὰ ποῦμε. Νὰ θαυμάζουμε βέβαια τοὺς ἀρχαίους μὰ καὶ νὰ δουλεύουμε κατὰ τὸ παράδειγμά τους. Ὁ ὑπερβολικὸς μονάχα θαυμασμὸς εἶναι θάνατος. «Τίποτα δὲ σταματᾷ τόσο τὴν πρόοδο τῶν πραγμάτων, τίποτα δὲ περιορίζει τὰ πνεύματα, ὅσο ὁ ὑπερβολικὸς θαυμασμὸς στοὺς ἀρχαίους», εἶπεν ὁ Φοντενέλ (6). Νὰ τοὺς μελετᾶμε καὶ νὰ τοὺς ἀγαπᾶμε τοὺς ἀρχαίους ὅσο μᾶς ἀνοίγουν τὰ μάτια γιὰ νὰ ἰδοῦμε τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ὁμορφιά, ὅσο μᾶς διδάχνουν ὅτι πρέπει νὰ ζήσουμε κ' εἰμὲς ὅπως εἴχσαν κι αὐτοί. Δὲν ἔχουμε τὴ δύναμη νὰ τὰ δοῦμε αὐτὰ; τότες τὸ αἰσθημα τῆς ἀγάπης νὰ σβήνεται καὶ νὰ μείνῃ μονάχα ὁ σεβασμὸς πρὸς αὐτούς γιὰ τὸ καθεὶ μεγάλο ποῦπλασαν κ' ἔσπρωξαν τὴν ἀνθρωπότητα κατὰ τὸ φῶς.

Θέλουμε νὰ μιμηθοῦμε τοὺς ἀρχαίους πολὺ στενὰ καὶ νὰ ξαναγυρίσουμε στὴν τέχνη τους μ' ὅλες τίς γενικότητες καὶ μ' ὅλα τὰ καθέκαστα. Πολὺ καλὰ. Μὰ γιατί δὲ σκεφτόμαστε κι ὅτι ἐκεῖνοι ἦταν εἰδωλολάτρης κ' εἰμὲς χριστιανοὶ κι ἀδύνατο νάχουμε τὴν ἴδια ψυχὴ; Ὁ κόσμος ποῦπλασαν ἐκεῖνοι καὶ ζούσανε μέσα σ' αὐτὸν ἦταν πολὺ διαφορετικὸς ἀπὸ τὸ δικόνε μᾶς· καὶ γιὰ νὰ ξαναπλάσουμε τέχνη σὰν τὴν ἀρχαία πρέπει νὰ ξαναπλάσουμε κι ἀρχαῖο κόσμο, πρᾶμα ποῦ μονάχο του δείχεται ἀδύνατο, γιατί πρέπει τότες νὰ σταματήσῃ καὶ τὸ συχὸ ἀλλαγία τῆς ζωῆς, νὰ κρατήσῃ ὁ χρόνος τὰ φτερά του γιὰ νὰ μὴν ἐνεργοῦν πιά οἱ νόμοι τῆς φύσης. Καὶ μιὰ δὲν εἶναι τοῦτο βολετὸ, ἀδύνατο εἶναι κ' ἡ τέχνη ἡ ἀληθινὴ νὰ μείνῃ ἡ ἴδια, γιατί ἡ τέχνη παρακολουθεῖ ἀπὸ κοντὰ τὸ χρόνο, τὸ ἀλλαγία κάθε

(6) Oeuvres de Fontenelle. — Tom. 5ème Digression sur les Anciens et les Modernes.

νεταί τέτοιος δὲν εἶμαι.

«Ἄλλοιῶτικος δὲν εἶσαι στὸν ὑψηλὸν κόσμον τῆς τέχνης» ἀποκρίθηκε ὁ ζωγράφος μ' ἔμφαση· «τέτοιαν καταλαβαίνω τὴν ψυχὴ σου· τὸ μελλόμενόν σου φανερώνεται ἐδῶ μ' ὅλη τὴν ἀχραντὴ δόξα σου. Δὲν ἤθελα μόνο νὰ δείξω τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου τὸ πρόσωπό σου, μὰ καὶ τὰ κρουμμένα μυστήρια τῆς ψυχῆς σου· εἶνε ἡ ἀποθέωσή σου, Ἀλέξανδρε».

Ὁ βασιλεῖας ἔμνε σκεφτικὸς καὶ ὁ Ἀπελλῆς ἐπρόστεισε: — «Ἄς ἔρθουν οἱ φοράδες σου· θὰ σὲ καταπίουν πῶς ξέρω νὰ ζωγραφίζω· εἶνε κριτὲς ἀνώτεροι παρὰ ὁ κάθε ζωγράφος».

Κ' ἔκαμε τοὺς δούλους νὰ στήσουν τὴν καινούριαν εἰκόνα μπρὸς στὴ μπασιά τοῦ χιτίου, ὅπου ἐκατοικοῦσε ὁ Ἀλέξανδρος. Κ' ἰδιάταξαν νὰ φέρουν τὲς φοράδες ἀπὸ τὸ σταῦλο. Καὶ τὰ μακεδονίτικα φαριὰ, ποῦ ἄλλοι σιλάθοι τὰ κρατοῦσαν ἀπὸ τὰ σαλιβάρια, βλέποντας τὸν ἱστορισμένο βουκέφαλο ἐχλημίντρισαν ὅλα, καὶ ὁ Ἀπελλῆς εἶπε, γελώντας γιὰ τὸ θρίαμβο: — «Οἱ φοράδες ἐγνώρισαν τὸ βουκέφαλο, ἴσως κ' ὅλας καὶ τὸν Ἀλέξανδρο».

Z'.

Ὁ τεχνίτης στὸ ἐξοχικὸ του μετόχι ἐτέλειωνε τὴν πόμπη τοῦ Μεγαβαζοῦ. Οἱ χρωματοτρίφτες ἐ-

δούλευαν τὰ χρώματα, καθὼς πάντα· ἡ ἴδια σοβαρότητα ἐκυριαρχοῦσε στὸ ἀγιαστήρι· ἐκεῖνο τῆς τέχνης, μόνο σιμὰ στὸ ζωγράφος, ποῦ ἐφοροῦσε τὴν ἴδια βασιλικὴ πορφύρα καὶ τὴν ἴδια χρυσὴ μέτρα στὸ κεφάλι:—Ξανθὸς, μπλαβομαμάτης, μεγάλος, πανώρηος—ἐκαθότου ἡ Καμπάσπη ντυμένη μ' ἕνα γαλάζιο λινοφόρεμα, μ' ἕνα χρυσὸ διάδημα στὴν κόμη, μὲ πολυτίμητα τζοβαίρια στὰ χέρια, στὰ στήθια, στὸ λαιμὸ καὶ στὰ φτιά, καὶ παίζοντας μ' ἕνα σπουργίτη ποῦ τῆς ἔτσιμποῦσε τὰ ροδίνα ἀκροδάχτυλα. Ἐφαινότου εὐχαριστήμενη. Ὁ ζωγράφος, ποῦ τὴν ἐλάτρευε, ἦταν τρυφερότερος, ἀνθρωπινότερος, ἡμερώτερος ἀπὸ τὸ γίγαντα, ποῦ περνώντας μόνο καὶ σὰ παιγνιδίζοντας ὑπόταζε τὴν Ἀσία.

«Καμπάσπη» εἶπε ὁ Ἀπελλῆς ἀφίνοντας τὰ χρώματα κουρασμένος· «ὁ Ἀλέξανδρος ἔκαμε νὰ κρεμάσουν τὴν εἰκόνα του στὸ ναὸ τῆς Ἀρτεμῆς, ποῦ ὅσο πάει στολίζεται μὲ ἀξέτιμητους θησαυροὺς τέχνης· καὶ ἡ χώρα ἐδέχτηκε τὸ ἔργο μου ἀναγαλλιάζοντας· θὰ τὸ ξέρεις βέβαια· στὴν Ἐφεσο σήμερα δὲ μιλῶν παρὰ γιὰ μένα».

«Ὅπως σοῦ πρέπει» ἔγαμογέλασε ἡ Θεβαία.

«Καὶ ξέρεις» ἐπρόστεισε φαντασιασμένος· «θέλει πάλι νὰ τὸν ζωγραφίσω· οἱ φίλοι του οἱ Ἀθηναῖοι ἐψήφισαν νὰ τὸν τιμῆσουν γιὰ Ἀττικὸν ἥρωα, ὁμοια

μὲ τὸ νικητὴ τοῦ Μινόταυρου· καὶ νὰ κρεμάσουν τὴν εἰκόνα του στὸν Παρθενῶνα. Τώρα, εἶπε, θέλει νὰ τὸν ἱστορίσω στὴ μάχη τοῦ Γρανικοῦ».

«Ἀδύνατο δὲν εἶνε» ἀπήντησε ἡ Καμπάσπη· «ἡ σκηνὴ τῆς σφαγῆς εἶνε ἄξια γιὰ τὰ χρώματά σου».

Ὁ Ἀπελλῆς ἔγαμογέλασε κ' ἐκοίταξε μ' ἀγάπη τὴ σκιάβα. «Ἀῦριο» τῆς εἶπε· «ἡ τὴν ἄλλη μέρα θὰ προσφέρει στὴν Ἀρτεμῆ εὐχαριστήριες θυσίαι· ἀποφάσισε νὰ ξεχειμωνιάσει στὴν Κιλικία καὶ τοῦτες τῆς ἡμέρας ὁ στρατὸς φεύγει ἀπὸ τὰ Ὑπαιπα πρὸς τὰ Νότια μέρη, καὶ ὁ ἴδιος μελετᾷ καινούριες νίκες, καινούριες δόξες γιὰ τοῦ χρόνου».

«Ἄχ» ἀναστῆναξε ἡ Καμπάσπη καὶ τὸ πρόσωπό της ἐσυγγέρισε· ἀφύγει γιὰ καινούριες νίκες, γιὰ καινούριες δόξες, γιὰ καινούριες ἀποθέσεις! Καὶ ὁ ἀδερφός μου, ὁ πρόμαχος τῆς Θήβας, ἀκολουθεῖ ἀντράποδο τὸ νικηφόρο στρατό. Θὰ χαθεῖ στὰ βᾶθη τῆς Ἀσίας ὁ μοναχὸς ζωντανὸς ἀπὸ τὸ σόι τοῦ Κάδμου. Πῶς ἤθελα νὰ τὸν ξαναἰδῶ. Ἐνοίωσε πῶς τὰ μάτια της ὑγραινόνταν· μὰ ξάφνωσ ἔλαμψαν μὲ τὴν ἀχτίδα τῆς ἐλπίδας:—«Ἀπελλῆ, καλέ μου Κύριε, ἐλεφτέρωσέ τον· μπορεῖς ἂ θέλεις», ἐδέθησε γανατίζοντας. «Καὶ πεντακόσια τάλαντα θὰ σοῦ πλέρωνε τὸ καινούριο ἔργο, γιατί θέλει, τὸ

λαού, που τὸ παθαίνει μετὰ τὴν θρησκεία του, τοὺς νόμους του τοὺς κοινωνικοὺς ἢ ἠθικοὺς, τὸ μεγάλωμα του ἢ τὸ πέσιμό του. Ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους λοιπὸν ἄς πάρουμε μόνον μαθήματα πούθε πρέπει νάναζητήσουμε τὰ πρῶτα δυνατὰ θεμέλια τῆς δικῆς μας τέχνης. Καὶ καθὼς εἶπα παραπάνου μᾶς δέχονται τὴ φύση, πού τοὺς δίδαξε νὰ ξεχωρίζουνε μίση ἀπὸ τὴν παράδοση τὴν ὁμορφιά καὶ τὸ ὠφέλιμο γιὰ τὴν τέχνη τους. Κ' ἔτσι θαρρῶ πῶς στὸ παραμυθι καὶ στὸ δημοτικὸ μας τραγούδι: βρίσκουμε ὅ,τι μᾶς χρειάζεται γιὰ τὸ πρῶτο φανέρωμα τοῦ ἀληθινοῦ μας θεάτρου. Ὁ τρανὸς μελετητὴς τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν, ὁ Φωριέλ λέει: «Οἱ Ἕλληνας ἔχουν καθαυτὸ δημοτικὴ ποίηση πού ἀμεσα κι ἀληθινὰ φανερώνει τὸν ἔθνικὸ χαραχτῆρά τους καὶ τὸ ἔθνικόν τους πνεῦμα καὶ πού καθένας Ἕλληνας τὴ νοιώθει καὶ τὴν αἰσθάνεται μ' ἀγάπη(7)». Δὲν εἶναι μικρὰ πράματα αὐτὰ γιὰ τὴν ἀρχὴ ἀληθινοῦ κ' ἔθνικου θεάτρου. Μὰ καὶ γενικώτερα τὸ δημοτικὸ τραγούδι πρέπει νὰ τὸ πάρουμε ὡς βᾶση τοῦ θεάτρου μας, γιὰτὶ αὐτὴ δημοτικὴ ποίηση καὶ ἀγὰ φυσικὴ ἔχει ἀπλότητες καὶ χάρες, πού ἀπ' ἀφορμὴ τους γίνεται στὴν κυριώτερη ὁμορφιά ἴσια μετὰ τὴν ποίηση τὴν ξετελιωμένη σύμφωνα μετὰ τὴν τέχνη» καθὼς λέει ὁ Montaigne (8). Ἀπλότητα καὶ χάρι! Καὶ τί ἄλλο θέλει ὁ δραματικὸς ποιητὴς, πού ἔρχεται νὰ μιλήσῃ στὴν ψυχὴ ἐνὸς λαοῦ, νέου ἀκόμα καὶ πού πρῶτη του ἠθικὴ ἀνάγκη εἶναι νὰ νοιώσῃ τὴν ὁμορφιά; Καὶ δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα σημάδια τῆς ἀληθινῆς τέχνης ἢ ἀπλότητα καὶ ἡ χάρι;

Ἴσως νὰ περιμένε κανεὶς πῶς θὰ πῶ, ὅτι, ἀφοῦ οἱ ἀρχαῖοι πήρανε γι' ἀρχὴ τοῦ θεάτρου τους τὴν παράδοση πού ἦταν περισσότερο θρησκευτικὴ, γι' αὐτὸ καὶ τὸ δράμα τους ἔχει ἀρκετὸ θρησκευτικὸ χαραχτῆρα, πρέπει καὶ τὸ δράμα τὸ δικό μας νάναί θρησκευτικόν. Ὅχι· γιὰτὶ δὲν εἶναι πολὺ βέβαια, ὅτι μπορεῖ στὸ Ῥωμαϊκὸ θεᾶτρο νάνθισῃ τὸ θρησκευτικὸ δράμα. Ὁ νεώτερος Ἕλληνας δὲ νοιώθει ἀπὸ τὴ θρησκεία του βαθύ μυστικισμό, ὅπως μερικοὶ λαοὶ τῆς Δύσης καὶ πού τὸν ξεφανερῶσανε στὸ μεσαιῶνα μετὰ τὰ Μυστήρια τὴν ἀρχὴ τοῦ σημερινοῦ θεάτρου τῶν Καθολικῶν Ἐθνῶν. Ἡ θρησκεία στὸν Ἕλληνα

7. Chants Populaires de la Grèce Moderne par G. Fauriel Tom. 1ère Preliminaire p. XXV.
8. Essais de Montaigne livr. II ch. LIV.

ξέρω, νὰ λατρεψτῆ στὴν Ἀθήνα γιὰ ἐπιχώριος δαίμονας· τί εἶνε γι' ἀπτόν ἕνας σκλάβος; Ζήτησέ τον πλερωμὴ τῆς τέχνης σου, θὰ γελᾷσει καὶ ὁ ἴδιος γιὰ τόσο λίγο πού θὰ τοῦ ζητήσεις. Ἀληθινὰ ὁ Διονυσόδωρος εἶνε τοῦ Περδίκκα κερνάτορας, μὰ τί ἀξίζει γιὰ κείνους, πού σφάζουν καὶ πουλοῦν χιλιάδες ἀνθρώπους κάθε μέρα, ἕνας; Ὅα τοῦ δῶκει δέκα ἀλλοὺς γιὰ νὰ σ' εὐχαριστήσῃς.

Ὁ Ἀπελλῆς τῆς ἀποκρίθηκε συγκινημένος:— «Θὰ γίνεῖ τὸ θέλημά σου». Κ' ἐκάθισε τὴ σκλάβο, πού ἐγελόχλαιε, στὰ γόνατά του, μπρὸς στὴν πομπὴ τοῦ Μεγάβουζου πού τοὺς ἐκοίταζε καὶ κείνος ἀπὸ τὴν εἰκόνα χαμογελῶντας τὸ χαμόγελο τῆς δόξας.

Η·

Τὴν ἄλλην αὐγὴ δύο στρατιῶτες Μακεδόνες ἔφρασαν στὸ μετόχι τοῦ ζωγράφου τὸ Θηβαῖο σκλάβο καὶ τὸν ἐπαράδιδαν τοῦ πορτάρη. Ὁ Διονυσόδωρος εἶχε πίδες στὰ πόδια καὶ σίδερα στὰ χέρια κ' ἦταν ντυμένος μετὰ καινούρια κ' ἀξιαζόμενα πορφόρα— καθὼς εἶχε διατάξει ὁ Ἀλέξανδρος—μὰ ξεσκισμένην σ' ὅλα τὰ μέρη.

«Τί τὸν θέλει αὐτόν τὸν ἀκαμάτην» ἐρώτησε ἕνας

δὲν εἶναι ὁ τυφλὸς φανατισμὸς, δὲν εἶναι μυστικοπάθεια. Τὴν κρατᾷ βαθιὰ ριζωμένη στὴν ψυχὴ του, μὰ καὶ τὴν αἰσθάνεται κάπως ἀλλιῶς πὶδ ἀψηλῆ, πὶδ δημιουργικὴ. Τὴ νοιώθει σὰν κάτι ἀχώριστο ἀπὸ τὴν πατρίδα· πατρίδα καὶ θρησκεία εἶναι μιὰ ἰδέα στὸ νοῦ τοῦ Ἕλληνα, πού πάντα ἀπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος» πολέμησε. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ δράμα τὸ θρησκευτικὸ θῆναι καὶ καθαρὰ πατριωτικόν. Καὶ τοῦτο μὲ κάνει νὰ μὴν παραδεχτῶ τὴν ἰδέαν ἐκείνων, πού λένε: ὅτι τὸ νεώτερο ἑλληνικὸ δράμα θὰ μορφωθῆ ἀπὸ τὴ λατινικὴ ἐπίδραση. Περισσότερο θάχῃ τὴν ἀρχὴ τοῦ στὴν ἀρχαία τραγωδία, ἐπειδὴ σ' αὐτὴ ὑπάρχουνε σημεῖα, πού δείχνουν, ὅτι δὲ θῆναι καθόλου ξένα στὴν ψυχὴ τῆς σημερινῆς φυλῆς μας. Στὰ ἕστερα καὶ στὸ ἀρχαῖο δράμα ἡ θρησκευτικὴ παράδοση ἦταν πὶδ πολὺ ἀφορμὴ παρὰ ἀποτελεσμα. Καὶ ξέρουμε πῶς κ' ἡ ἀρχαία τέχνη πάλεψεν ἀρκετὰ νὰ ξεγλυτώσῃ ἀπὸ τὴς θρησκευτικῆς ἀλυσίδες καὶ νὰ ξεπεταῖσῃ σὲ κόσμους μετὰ πλατύτερα σύνορα.

Ἄμα μελετήσουμε τὴν ἔθνικὴ μας ψυχὴ μέσα στὴν παράδοση καὶ κατορθώσουμε νὰ τὴ ζωγραφίσουμε ὅπως εἶναι ἀληθινὴ κι ἀκέρια, δίχως παραγομιμίματα ξένα, ψεύτικα, ὄλο μίμηση, σιμώσαμε χωρὶς νὰ τὸ φανταστοῦμε καὶ στὸ ἱστορικὸ δράμα, γιὰτὶ παράδοση κ' ἱστορία περπατοῦν ἄγκωνα μ' ἄγκωνα, χερσιοπισμένες μπορεῖ νὰ πῆ κανένας. Ἡ ἱστορία γεννήθηκε ἀπὸ τὴν παράδοση· ἔτσι καὶ τὸ ἱστορικὸ δράμα γεννιέται ἀπὸ τὸ δράμα πού ἀρχὴ τοῦ ἔχει τὴν παράδοση. Δὲν πιστεύω νὰ φανταστῆ κανεὶς, ὅτι στενὰ θὰ χαραχτοῦν τὰ σύνορα τοῦ θεάτρου μας, ὅταν ἀπὸ τέτοια ὀρισμένα καὶ περιορισμένα σημάδια ξεκινήσῃ. Ἡ παράδοση κ' ἡ ἱστορία μᾶς δίνουνε μορφὲς τρανές κ' δυνατές, πού γύρω τους ὁ ποιητὴς μπορεῖ νὰ πλέξῃ ὄλο τὸ δράμα τῆς ζωῆς καὶ νὰ λύσῃ τὰ μεγάλα τῆς ψυχῆς προβλήματα, χωρὶς νὰ φύγῃ μήτε γραμμὴ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, τὴν ἀλήθεια ἐκείνη, πού μᾶς παρουσιάζεται σὰν παντοδύναμη βασίλισσα καὶ ὀδηγήτρα τῆς ζωῆς ἢ κάτου ἀπὸ τοῦ σύμβολου τὸ διάφανο πέπλο ἢ μέσα στὸ φωτιστέφανο τοῦ μαρτύριου τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς.

Φτάνω στὸ κοινωνικὸ δράμα, πού θὰ ζωγραφίσῃ τὴ φυλὴ μας ἀπὸ τὴν ὄψη τὴν πὶδ δύσκολη καὶ τὴν χρειάζουμένη βαθιὰ μελέτη. Κ' εἶναι ὁ λόγος τώρα γιὰ κείνους, πού ζοῦνε μετὰ τὰ ξένα, ὅταν γράφουν

ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες τὸ δούλο τοῦ Ἀπελλῆ ἀκοῖτα πῶς ἐκατάστησε τὸ φόρεμά του στὸ δρόμο.

«Ἐγὼ» εἶπε ὁ ἄλλος στρατιώτης «δὲ θάδιναι οὔτε ἕνα δίδραχμο γιὰ νὰ τὸν ἀγοράσω· καὶ ἂν ἴδιναι κάτι θὰ τὸν ἐπαίρῃ μόνον γιὰ νὰ τὸν τυμπανίσω τὴ δεύτερη μέρα· τὸν Περδίκκα τὸν ἐτυράγνισε· ὁ ἀνυπόταχτος».

«Βάρβαρε» εἶπε ὁ Διονυσόδωρος θυμωμένος κοιτάζοντας λοξὰ τὸ στρατιώτη.

Ἐτοῦτος ἐπρόστεσε:— «Οὔτε τὸ μαστίγιο δὲν τὸν ἔστρωσε. Κακὸ σκοτωμὸ, Διονυσόδωρε, στάργαστῆρι τοῦ ζωγράφου». Κ' ἐγέλασε.

Οἱ δύο στρατιῶτες ἔφυγαν σὲ λίγο, καὶ ὁ πορτάρης ἔμπασε τὸ Θηβαῖο στὸ ἀργαστῆρι τοῦ Ἀπελλῆ, πού ἰδοῦλευε κατὰ τὸ συνήθειό του τὴν εἰκόνα τοῦ Μεγάβουζου. Ὁ Διονυσόδωρος ἐκοίταζε μετὰ περιέργεια γύρω του κ' ὁ ζωγράφος ἐσήκωσε τὰ μάτια καὶ τὸν εἶδε. Ἡ μορφή του ἐφανέρωσε ξάφως μιὰ βαθιὰ συγκίνηση· ἀνανόηθηκε πῶς ὁ Διονυσόδωρος ἐμοιάζε τῆς ἀδερφῆς του, μὰ πῶς ἀκόμα ἀνώτερη ἦταν ἡ ἀντρίκια ὠμορφιά του. Τὸν ἐξέταζε τώρα ζετιμόνοντας μετὰ γνώση τοῦ κορμιοῦ τὰ πιθίματα: ἦταν ἀντρας τριανταδύο χρονῶν, σημειωμένος ἀπὸ τὴν ἀτυχία. Τάχτενιγα μαλλιά μακρὰ καὶ σγουρὰ ἐκατέβαιναν μαῦρα, σὰν κοράκου φτε-

κοινωνικὸ δράμα. Ὑποθέτω ὅτι αὐτὸ θὰ φανερωθῆ ἀληθινὸ καὶ τέλιο μόνον ὅταν τὸ θεᾶτρό μας περάσῃ τοὺς δύο πρῶτους σταθμοὺς τῆς παράδοσης καὶ τῆς ἱστορίας καὶ γίνῃ ἀφορμὴ τοῦς κοινωνικοὺς δραματογράφους νὰ γνωρίσουν τὴν ψυχὴ τῆς φυλῆς τους, νὰ ἴδουν τὸ δρόμο πού τράβηξε καὶ τὴς αἰτίες γιὰτὶ τράβηξε τὸ δρόμο. Τώρα ὅ,τι κι ἂν κάνουμε, ὅσες προσπάθειες δραματικῆς κι ἂν γίνονται θὰ μένουνε μόνον γιὰ σημάδια δοκιμῆς ὄχι στοχαστικῆς. Δὲν προσέχουμε καθόλου τί λογῆς πρέπει νάναί τὸ κοινωνικὸ δράμα, πού δίνουμε στὸ ἔθνος μας. Δὲν ζετάσαμε πρῶτα καὶ δὲ γνωρίσαμε τὸ ἠθικὸ μέρος τῆς φυλῆς μας, γι' αὐτὸ δὲν εἶναι καὶ δυνατὸ νὰ τὴ ζωγραφίσουμε ἀληθινὰ στὸ κοινωνικὸ δράμα, ἂν μπορῆ νὰ πῆ κανένας δράμα τὰ ξεθωριασμένα ἀντίγραφα κάθε καινούργιας τεχνοπαραξενιάς τῆς Δύσης. Ὁ ποιητὴς πού θὰ δημιουργήσῃ κοινωνικὸ δράμα πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νάναί μέγας ψυχολόγος, παρατηρητικὸς, γιὰτὶ σκοπὸς τοῦ δὲ θῆναι μόνον ἡ εὐχαρίστηση παρὰ καὶ αὐτὸ δυνάμωμα τοῦ ἔθνικου χαραχτῆρα, τὸ μεγάλωμα κάθε φυσικῆς κλίσης καὶ τὸ δόσιμο καινούργιας δυνάμεις σ' ὅλα τὰ πάθη» καθὼς εἶπεν ὁ Ρουσσώ (9). Γιὰ νὰ πετύχῃ λοιπὸν τέτιον σκοπὸ ἀνάγκη νὰ νοιώσῃ καλά, ἂν ὅ,τι δίνεται στὴ φυλὴ του γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ τῆς (10) διδασχὴ συμφωνά καὶ μετὰ τὴν ψυχὴ τῆς. Βλέπω μερικοὺς δραματογράφους μᾶς νὰ θέλουνε στὸ ἔργο τους νὰ ἴφενίσουνε, νὰ Μπγιερσονίσουνε, νὰ Τολστοῖσουνε, νὰ Χαουπταμανίσουνε, νὰ Μετερλινγκίσουνε ἢ νὰ φιλοσοφῆσουνε μετὰ τὸν τρόπο τοῦ Νίτσε, τοῦ Στρίνερ καὶ ἄλλωνῶν. Μὰ αὐτοὶ—δὲ διστάζω νὰ τὸ πῶ—γράφουνε δράματα χωρὶς μελέτη καὶ προσοχὴ, γιὰτὶ δὲν ζετᾷζουν πρῶτα, ἂν μπορῆ εὐκολὰ ἡ ἔθνικὴ μας ψυχὴ νὰ δεχτῆ τὸ τέτιον κοινωνικὸ δράμα καὶ ἂν δύναται νὰ ζήσῃ τὸ θεᾶτρό μας χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ μέσα του κ' ἡ ψυχὴ τῆς φυλῆς μας· ἡ γράφουνε γιὰ νὰ ἐπιδειχτοῦν ὅτι ξέρουν καὶ νοιώθουν τὸ κάθε φανέρωμα τῆς Τέχνης σ' ἄλλα ἔθνη μετὰ καινούργια μορφή καὶ θαρροῦν πῶς παίρνουν κατὰ πόδι τὴν πρόοδο, μετὰ τὴν ἰδέα ὅτι θὰ γίνῃ λόγος καὶ γι' αὐτοὺς στὴν Εὐρώπη. Ἐγώισμός αὐτὸς ὄχι ἀθῶος, παρὰ

(9) J. J. Rousseau.—Lettre à M. D' Alembert sur le projet d' établir un théâtre de comédie en Genève.

(10) Λέγοντας «ἠθικὴ διδασχὴ» δὲν ἔνοῶ τὴ διδασχὴ τῆς ἀρετῆς, ὅπως τὴ θέλουν οἱ ἠθικολόγοι, ὀχλ. ἀρετὴ καὶ κακία, παρὰ παίρνω τὴ λέξη μετὰ τὴν γενικώτερη τῆς σημασίας, πού κλεῖ τὴν ἔνοια κάθε ἀλήθειας.

ρά, πάνου στὸν ὄμο του κ' ἐσκορπιζόνταν στὸ μέτωπο, πού μαρτυροῦσε βαθεῖς καὶ κατάκαρδες ἔγνοιες. Τὰ μαῦρα του μάτια ἀνήσυχτα, στρογγυλά, εἶχαν τῆς νύχτας τὸ μυστήριον τῶν ἀστρων τὴν ἀναλαμπή, κ' ἦταν σκοταδερά καὶ λυπημένα· τῶμορφα πρόσωπό του τὸ στόλιζε μαῦρο γέμι πικρὸ καὶ σγουρὸ καὶ τὰ χεῖλια του ἦσαν ἀχνόκκινα παχειά, καὶ μαῦρα, γιομάτα πιθυμῆς, ἀγέλαστα. Κ' εἶχε τὰ τραγικὸν παράστημα τοῦ ἥρωα· ἡ πολυτίμητη χλαμῦδα ἐκρεμότου κουρελιασμένη ἀπὸ τοὺς πλατειοὺς ὤμους, κ' ἄφινε νὰ φαίνεται ἀλάκερο τὸ τριχωτό, ἀγαλατένιο κορμί, τὰ στήθια πού φούσκωναν, καθὼς ἐπαίρνε πνοή, τὴν κοιλία πού ἐμπαινε μέσα, τὰ στρογγυλά μουσκούλωμένα μεριά του, πού ἐδειχναν ἀσυνείδητη δύναμη, τὴς σκληρῆς ἀτζες, καὶ τὰ πόδια πού εἶταν καλοκάρωτα καὶ πού ἐκινιῶνταν μετὰ εὐγενικὰ περπατήσια σημάδεμα ἀπὸ τὴς πίδες.

Ὁ Ἀπελλῆς ἐκοίταζε ἀχόρταγος τὸν πέδερφανα Θηβαῖο καὶ τοῦπε:—«Μὴν ἦσουν βασιλείας;»

«Ὅχι» ἀποκρίθηκε μετὰ τραχύτητα ἄημον ἐλιφτερος Ἕλληνας, ἦμεν Θηβαῖος· καὶ τώρα σκλάβος σου, ὡς λίνε. Γιατὶ μ' ἀγόρασες; Ἀλλὰ προτιμῶ εἶσενα παρὰ τοὺς βάρβαρους, πού μ' ἐξουσίαζαν· θάμαι γλυκώτερος μαζῆ σου».

Ὁ Ἀπελλῆς ἐσυνῆρθε τότες ἀπὸ τὴ συνίπαρσή.

ανάλατος και βλαβερὸς συνάμα. Τὸ λόγο, πιστεύω, καθένος τόνε νοιώθει.

Δὲ μιλῶ μόνο γιὰ τοὺς λιγιστοὺς δραματικούς ποῦ δημιουργοῦν τὸ θέατρο τοὺς μὲ τρόπο ξενικό. Ἴσως αὐτοὶ καὶ νὰ περνοῦν ἀπρακτῆρητοι ἀπὸ τὸ ὄλο ἔθνος. Ὁ λόγος μου εἶναι καὶ γιὰ τοὺς ὅσους θέλουνε νὰ χαράξουν κάποια ἀχνάκια ποῦ ἀπάνου σ' αὐτὰ νὰ κοπῆ τὸ σημερινὸ ἑλληνικὸ δράμα· γιὰ κείνους ποῦ μὲ τὴν παράστασι κάθε ξένου ἔργου ἐνοοῦνε νὰ ποῦνε τὴ γνώμη τους, ὅτι ἀπ' αὐτὸ πρέπει νὰ πάρουνε μάθημα οἱ δραματικοὶ μας ποιητᾶδες πὼς νὰ γράφουνε· γιὰ τοὺς ὅσους μιλάνε γενικὰ γιὰ τὸ θέατρο, τραβηγμένοι ἀπὸ τὸν πόθο νὰ νωτερίσουμε μὲ ὅποιονδήποτε τρόπο. Μὰ δὲ σκέφτονται οἱ τέτιοι, ὅτι προσπαθοῦνε νὰ δημιουργήσουν ἕνα εἶδος ἀναρχίας μὲ τὸ νὰ θέλουνε νὰ δείξουν, ὅτι ὁ διεθνισμὸς μονάχα τῆς τέχνης γεννάει τὰ μεγάλα ἔργα. Καὶ δὲ στοχάζονται ποῖον κίντυνο προετοιμάζουν. Ὅπως ἡ πολιτικὴ ἀναρχία εἶναι ἐπικίνδυνη σ' ἕνα ἔθνος, γιὰ τὴν θριμμάττει τὴν ἀρμονία τῆς φυλῆς, ἔτσι καὶ ὁ διεθνισμὸς τῆς τέχνης σακατεύει καὶ σκοτώνει τὴ φυλή, γιὰ τὴν γεννιέται ἡ πνευματικὴ ἀναρχία. Κανείς δὲν τἀρνιέται· ὅτι ἔλα τὰ ὀνόματα ποῦ μᾶς φέρουνε γιὰ δασκάλους μας εἶναι μεγάλα καὶ σεβαστά. Μὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη τάχα νὰ καλοξετάσουμε πρῶτα καὶ ποιὲς οἱ ἀφορμὲς ποῦ τοὺς σπρώξανε νὰ γράφουνε μὲ τέτιον ἢ τέτιον τρόπο; Οἱ ἰδέες ποῦ ἀντιπροσωπεύουν τὰ ἔργα αὐτῶν εἶναι ἀποτελέσματα καὶ ὄχι αἰτίες. Πὼς λοιπὸν ἐμεῖς νὰ κολουθήσουμε τὰ ἀποτελέσματα τοῦτα χωρὶς νὰ δοκιμάσουμε πρῶτα τίς αἰτίες; Ζοῦν ἐκεῖνοι ἀνάμεσα σὲ κοινωνίες ποῦ γνῶρισαν ὅλη τὴ δύναμη τῆς πρόοδος σὲ κάθε ἐπιστήμη καὶ σὲ κάθε βιομηχανία. Μεγαλόνουνε μέσα σὲ κοινωνίες, ποῦ τίς βραβαίνει ὅλη ἡ πίκρα τῆς ἀπογοήτεψης ἢ τίς κάνει νὰ χαίρουνται ἢ περιφρόνησι σὲ κάθε κοινωνικὸ ἢ ἠθικὸ νόμο. Οἱ αἰτίες αὐτὲς καὶ ἄλλες παρόμοιες φέρουν τὴν τέτιαν ἢ τέτια φανέρωσι τῆς τέχνης, ποῦ δὲν εἶναι τίποτις ἄλλο παρὰ ζωγραφιὰ ἀληθινὴ καὶ ἠλοζῶνταν τῆς σημερινῆς θέσης τῆς φυλῆς καθενὸς ἀπὸ τοὺς ποιητᾶδες αὐτοὺς. Μὲ τὸ νὰ θελήσουμε λοιπὸν ἐμεῖς νὰ τοὺς μιμηθοῦμε, δὲ μιμούμαστε τὴν τέχνη τους· ζητᾶμε τὴν ψυχὴ τους νὰ μιμηθοῦμε. Μὰ εἶναι φυσικὸ αὐτό; Μπορεῖ νὰ γεννηθῆ τίποτα σωστό, ἀφοῦ ἡ ἴδια ἡ φύσι δὲ θὰ τὸ παραδεχτῆ γιὰ νόμιμο δημιούργημα; Καὶ στὸν τρόπον αὐτὸν τῆς μίμησης ἐγώ

βλέπω καὶ ἕνα ἄλλο ἀκόμα· τὴν ἀδυναμία τους νὰ πλάσουν κατὶ ἀληθινὸ καὶ τὴν περιφρόνησι πρὸς τὴ φυλὴ τους. Κανείς δὲ μπορεῖ νὰ ρηθῆ ὅτι ἡ φυλὴ μας ἔχει μεγάλη ἠθικὴ δύναμη, ποῦ πολλὰς φορές τὴν ξεφανέρωσεν· ἔχει ὅμως καὶ μεγαλύτερη ποῦ δὲν ξεφανερῶθηκεν ἀκόμα, ἐπειδὴ μόλις τώρα ξαναμπαινει σὲ καινούργιο δρόμο ζωῆς. Ἄντις λοιπὸν νὰ πασκίζουμε, ὅσο μᾶς εἶναι βολετό, πὼς νὰ δείξουμε τὴν ἠθικὴ αὐτὴ δύναμη, ἐρχονται οἱ τέτιοι πνευματικοὶ τάχατες ὁδηγοὶ νὰ μᾶς ρίξουνε σὲ κύκλο ποῦ τὰ γύρω του εἶναι πηγὲς ἀπὸ πνιγερὰ ἀναδοσίματα. Μᾶς δείχνουν τὸ δρόμο τοῦ γλήγορου καὶ θεληματικοῦ πνευματικοῦ θανάτου. Μὰ ἂν θέλουν αὐτοὶ ἄς πεθάνουν· κανέναν δὲν τοὺς ἐμποδίζει. Ἐμεῖς ὅμως θέλουμε νὰ ζήσουμε καὶ τὴ ζωὴ τὴν βρισκουμε στὴν κρυμμένη ἠθικὴ δύναμη τῆς φυλῆς μας.

(ἀκολουθεῖ)

ΗΜ. Π. ΒΟΥΤΣΙΡΙΑΝΗΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΟΙ ΡΑΜΠΑΓΑΔΕΣ

Τὸ σπουδαιότερο πολιτικὸ γεγονός τῆς περασμένης βδομάδας εἶναι ἡ πολυσήμαντη δῆλωσι τοῦ κ. Γ. Φιλάρετου πὼς ἀποσύρει τὴν ἐμπιστοσύνη του ἀπὸ τὴ «Μεταρρύθμισι» γιὰ λόγους πατριωτικούς. Ὁ κ. Φιλάρετος εἶναι πατριώτης μὲ δημοσιογραφικὴ πατέντα. Εἶναι δηλ. ἀπὸ τοὺς ἐπιτήδειους ἐκείνους ποῦ ἴδρωσαν ἀνεβοκατεβαίνοντας τὰ δημοσιογραφικὰ γραφεῖα ὅσο νὰν τὰ καταφέρουν νάνακην ρυχτοῦν ἀπὸ τίς ἐφημερίδες πατριώτες. Καὶ τὰ κατάφερε μιὰ χαρὰ καὶ ὁ κ. Φιλάρετος.

Ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ μακαρίτη «Ραμπαγᾶ» τονὲ θυμούμαστε ἀκόμα. Ὁ «ἀδελφὸς Φιλάρετος» ἔγραφε κάθε τόσο ὁ «Ραμπαγᾶς». Ὁ «ἀγνὸς δημοκράτης Φιλάρετος», ὁ «ἀδόλος καὶ ἀμωμος Φιλάρετος», ὁ «πατριωτικώτατος Φιλάρετος» καὶ τόσα ἄλλα ἀπαντοῦσε κανέναν ταχτικὰ σὲ κάθε φύλλο τοῦ «Ραμπαγᾶ». Γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἴσως καὶ σήμερα, ὁ κ. Φιλάρετος εἴτανε δημοκράτης. Μιὰ φορὰ μόνο τοῦτοχε νὰ εἶναι μοναρχικός, ὅταν ἐγίνε Ὑπουργός,

μὰ αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία. Τὸ λέει καὶ τὸ τραγοῦδι τοῦ Ραμπαγᾶ:

Σκύλος ποῦ γαυγίζει
ὄξω ἀπ' τὴν Ἀδὴν,
ποῦ τὰ δόντια τρίζει
καὶ σὲ ἀπειλεῖ,

ποῦ γρινιάζει, στρήφει,
σὸν τὸν κυνηγᾶς
καὶ ἂν τἀνοίξεις γλήφει,
νὰ ὁ Ραμπαγᾶς.

Ἄλλους Ραμπαγᾶδες εἶχε στὸ νοῦ του ὁ μακαρίτης Τριαντάφυλλος ὅτα σκάρωνε τὸ περίφημο αὐτὸ τραγοῦδι του, μὰ δὲν εἶναι δύσκολο νὰ παραδεχτῆ κανέναν πὼς τὸ τραγοῦδι αὐτὸ μποροῦσε νάναι ἀφιερωμένο καὶ στὸν κ. Φιλάρετο. Δημοκράτης, βλέπετε, ὁ ἄνθρωπος, καὶ Ἀθηναῖος δημοκράτης μάλιστα, ποῦ λίγο πολὺ μοιάζει πάντα μὲ Ραμπαγᾶ.

Ἄς εἶναι. Ὅτι καὶ ἂν πεῖ κανέναν, ὁ κ. Φιλάρετος εἶναι καὶ μένει πατριώτης, ἀπὸ τοὺς λίγους διαλεχτοὺς μάλιστα, ποῦ ἂν τοὺς ρωτήσεις «γιατὶ τρῶς;» δὲν τῶχουνε τίποτα νὰ σ' ἀπαντήσουν:

— «Τρῶω, ἀδερφέ, γιὰ τὸ χατῆρι τῆς πατρίδας!.. Πρέπει νὰ τρῶει κανέναν γιὰ νὰ ζεῖ, ἀφοῦ ἡ πατρίδα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ στομάχια γιομᾶτα!..

Νὰ σὰς δηγηθῶμε καὶ κατὶ νόστιμο. Ὅτα γράφαμε στὴν «Ἐστία» τὰ «Φαινόμενα καὶ Πράγματα», ὁ κ. Φιλάρετος λιγόνότανε μπροστὰ μας. Στὸ δρόμο, στὸ γραφεῖο, στὸ θέατρο, ὅπου καὶ ἂ μᾶς ἀπαντοῦσε, ὕστερ' ἀπὸ τὸ χαιρετισμὸ ἄρχιζε τίς στερεότυπες αὐτὲς λιγομάρες:

— Δὲν ξέρεις, φίλτατε! Ἄ δὲ διαβάσω κάθε βράδι τὰ «Φαινόμενα» θαρρῶ πὼς κατὶ μοῦ λείπει. Μοῦ θυμίζετε τὸ Ζοῦλ Σιμόν, τὸ Σαρσαί...

— Παρακαλῶ...

— Ἄ, τόση μετριοφροσύνη δὲ χρειάζεται!.. Ἡ ἀξία σας... ὁ χαρακτήρας σας... Ἡ πένα σας...

Ἡ «Ἐστία» εἶχε ἀρκετὴ κυκλοφορία καὶ ὁ κ. Φιλάρετος λογαρίαζε πὼς μὲ τὴν κυκλοφορίαν τῆς «Ἐστίας» μποροῦσε ἀξιόλογα νὰ κυκλοφορήσει καὶ ὁ πατριωτισμὸς του. Καὶ νὰ τί τοῦ θυμίζε τὸ Ζοῦλ Σιμόν καὶ τὸ Σαρσαί.

Ὅτα βγάλαμε τὸ «Νουμᾶ» κατόπι, σκεφτήκαμε πὼς ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ τοῦ στείλουμε τὸ φύλλο. Νὰ χάσει ὁ ἄνθρωπος τὸ Ζοῦλ Σιμόν του καὶ τὸ Σαρσαί του, ἔτσι, δίχως λόγο!.. Ὁ κ. Φι-

του καὶ ἐθυμήθηκε τὴν Καμπάσπη καὶ τὴν ἐφώνασε.

«Πὼς» εἶπε ὁ Διονυσόδωρος μὲ βραχνὴ φωνὴ καὶ μὲ σκοτεινὸ βλέφαρο αἰδῶ εἶνε ἡ ἀδερφή μου; Ἐτσι καταφρονιέται καὶ κείνη ἀπὸ ἀγκαλιὰ σ' ἀγκαλιὰ; Ὡ Θεοὶ προστάτες τῆς Θήβας, ὦ ἄδικες μοῖρες τῆς Ἑλλάδας!»

Καὶ τώρα ἀπὸ μιὰ πόρτα ποῦ εἶδνε στὸ γυναικωνίτη ἐφανίστηκε ἡ Καμπάσπη, ντυμένη μὲ σκουτιὰ ἐλέφτερης γυναικός, τρέμοντας ἀπὸ συγκίνηση καὶ μὲ χαμόγελο εὐτυχίας στὰ χεῖλια. Ἦθελε νὰ ριχτῆ στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀδερφοῦ της. Μὰ ἰσταμάτησε παγωμένη· τὰ μάτια της ἐπλημμύρισαν δάκρυα, καθὼς ἀναντράνιζε τὴν ἀχνισμένην ὄψη τοῦ ἀδερφοῦ της, τὸ σκοτεινὸ καὶ βαθύ ἀνάβλεμά του. Μ' ἀδιήγητη γλυκάδα στὴ φωνή, ἐπρόφερε ταπεινά: — «Διονυσόδωρε, δύστουχε γέ τῆς μάννας».

Ὁ Θεβαῖος ἐσυγκινήθηκε. — «Ποῖος τῶλεγε» εἶπε σκόνοντας μ' ἔμφασι τὸ χέρι, ἀδιάφορος γιὰ τοὺς ἄλλους ποῦ ἄκουαν «ποῖος τῶλεγε πὼς ἡ γενιά τοῦ Κάδμου, τὸ στόλισμα τῆς Ἑλλάδας, θὰ ὑπόφερε τέτοιον κατατρεμὸ; Σὲν πρόστυχη ἑταῖρα, Καμπάσπη, ἀλλάξεις ἀγκαλιὰ, βρίσκοντας ἀκόμα γλύκα στὴ ζωὴ, ποῦ γιὰ σένα δὲν ἔχει παρὰ ντροπιάσματα. Γιατὶ στὸ Γρανικὸ δὲ σ' ἐσκότωσα μὲ κείνο τὸ μαχαίρι; — Ἄχ, γιατί ἐλπίζα πὼς ἐμέλλε

νὰ γδικήσεις ἡ ἴδια τὴν τιμὴ σου, νὰ γδικήσεις τὴ ρεισιμμένη Θήβα, τὴ σκλαβιά τῆς Ἑλλάδας, σκοτώνοντας τὸ μισημένον τύραννο. Μὰ δὲν ἐτόλμησες! Καὶ ἀκούοντας ὁ ἴδιος τὰ βροντερά του λόγια ἀναφτε· καὶ μὲ βραχνότερη φωνὴ καὶ μὲ σοβαρώτατο πρόσωπο ἔακολούθησε: — «Ὡς καὶ γὼ ζῶ, ὡς καὶ γὼ σκλάβος εἶμαι· καὶ τὰ κρέατά μου εἶνε σημαδεμένα ἀπὸ τὰ σκοινιά καὶ ἀπὸ τὰ μαστίγια, μὰ ἡ ψυχὴ μου εἶνε ἐλέφτερη καὶ ἀνυπόταχτη· τὸνεῖρό μου εἶνε ἡ ἐγδικήσι καὶ ἡ ἀποστάσι. Γιὰ τοῦτο ζῶ. Κ' ἕνα δαιμόνιο μιλεῖ μέσα μου καὶ μοῦ λέει πὼς εἶνε τρανὴ ἡ τύχη μου καὶ μεγάλη, πὼς οἱ σύγχρονοί μου εἶνε ἀδύναμοι μοναχοὶ τους, πὼς θάμαι τὸ βόνηιο τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὁ ἐγδικητὴς του· γιὰ τοῦτο ἐλπίζω. Οἱ μηχανές μου θὰ δουλέψουν μιὰ μέρα, καὶ οἱ μυριάδες βάρβαροι, ποῦ ἐπάτησαν τὴν πατρίδα μου θ' ἀφανιστοῦν ἀπὸ τὸ χέρι μου. Μὰ ἡ ἴδια ποῦ βρίσκεις τὴ δύναμη;

Ἡ Καμπάσπη ἐκλαίγε τρομαγμένη καὶ ἐκοίταζε τὸν Ἀπελλῆ παρακαλῶντας μὲ τὰ λευκότατα χεῖρια της. Ἐδιψοῦσε νὰ ὀρμήσει στὸν τράχηλο τοῦ ἀδερφοῦ της, μὰ ἡ μεγαλόπρηπι μιλιὰ του, ἡ τραγικὴ του στάσι, ἡ γιορτάσιμη ἔμφασι τὴν ἐμπόδιζε. Μιὰ στιγμὴ ἔμεινε ἀμίλητη παραμονεύοντας τὰ χεῖλια τοῦ ζωγράφου, ποῦ σασιτισμένος ἐκοίταζε τὴν

καινούρια τιτανικὴν ὠμορφιά τοῦ Θεβαίου, τὸ κάλλος τῆς ἠρωϊκῆς ψυχῆς, τὲς φωτεινὲς σπῆδες τῶν ματιῶν του, καὶ στὸ τέλος εἶπε μὲ τρυφερότητα: — «Γιὰ νὰ σ' ἐλεφτερῶσει, σ' ἐγόρασε ὁ Ἀπελλῆς, ὁ κύριός μου ὁ γλύκος».

Μ' ἀδιήγητη πίκρα ὁ Διονυσόδωρος ἔφερε τρογύρου τὸ βλέμμα, ἐκοίταζε τὴν ἀδερφή του καὶ εἶπειτα τὸ ζωγράφου ρωτῶντας, καὶ ἀφοῦ τοῦτος δὲν τοῦ ἀπολογιότου ἀμέσως, εἶπε, κἀνντας μορφασμὸ περιφρόνησι:

«Μὲ θέλεις γιὰ πρότυπο. Δὲ θὰ σταθῶ ἡ ψυχὴ μου εἶνε ἐλέφτερη· σκότωσέ με καλλίτερα».

«Ἐλεφτέρωσέ τον» εἶπε ἡ Καμπάσπη πέφτοντας στὸν ζωγράφου τὰ πόδια καὶ βρέχοντας τὴ γῆς μὲ δάκρυα πολλὰ.

Κ' ἐτώπασαν ὄλοι. Κ' οἱ χρωματοτρίφτες ἄφθηκαν τὸ ἔργο τους καὶ ἐκοίταζαν σασιτισμένοι. Καὶ στὴν ἡσυχία, ποῦ ὀλομεμῆς ἐβασίλεψε, δὲν ἀκούτου παρὰ ὁ βροντερός ἀνασασμὸς τοῦ θυμωμένου σκλάβου, ποῦ ὀλόρθος καὶ ἀκίνητος, παρόμοιος σ' ἄγαλμα, ἐκοίταζε ψηλὰ ρίχνοντας κερανοῦς ἀπὸ τὸ βλέμμα του, καὶ τὸ λυγρὸ τοῦ παραπνοῦ τῆς Καμπάσπης, ἐνῶ ὁ ζωγράφος μὲ καινούρια συγκίνηση στὲς φλέβες ἐτήραζε τὸν ὑπέρκαιο σκλάβο, ἰδιμάζε, ἰποθοῦσε καινούρια τέρατα τῆς τέχνης

λάρετος μὲς γύρισε τὸ φύλλο λέγοντας πὼς αἰπιθιμαί μὲν, λυπαίται δὲ» κτλ. Γελάσαμε καὶ τοῦ στείλαμε ἕνα γράμμα γιὰ νὰν τοῦ θυμήσουμε τὸ Ζούλ Σιμόν καὶ τὴν κυκλοφορία τῆς «Ἐστίας». Ὁ κ. Φιλάρετος θυμωσε, φαίνεται, καὶ γι' αὐτὸ μὲς ἔστειλε ἕνα ταχυδρομικὸ δελτάρι κ' ἔβριζε σ' αὐτὸ τὸ διευθυντὴ τοῦ «Νουμᾶ» ἐκβιασθὴ καὶ τὰ ρέστα. Τὸ δελτάρι δὲν εἶχε ὑπογραφή, ἀπόδειξη τρανὴ καὶ αὐτὸ πὼς ὁ κ. Φιλάρετος εἶχε χρηματίσει Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης κ' ἤξερε πὼς ὅποιος ὑπογράφει τίς βρισίεις τοὺς πάει φυλακτῆ.

* *

Ἐίπαμε στὴν ἀρχὴ πὼς ὁ κ. Φιλάρετος ἀπόσυρε τὴν ἐμπιστοσύνην του ἀπὸ τῆ «Μεταρρύθμιση» γιὰ λόγους πατριωτικούς. Τοὺς λόγους μὲς τοὺς εἶπε ὁ ἴδιος σ' ἕνα γράμμα του ποῦ δημοσίεψε στὴν ὑπερ-πατριωτικὴ «Ἐσπερινή» καὶ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

Γιατὶ ἡ «Μεταρρύθμιση» εἶναι μοναρχικὴ καὶ τὴν ἀποκηρύττει ὁ δημοκράτης Φιλάρετος.

Γιατὶ ἡ «Μεταρρύθμιση» χτύπησε τὸ κίνημα τοῦ Θέρισου καὶ τὴν ἀποκηρύττει ὁ πατριώτης Φιλάρετος.

Γιατὶ ἡ «Μεταρρύθμιση» δημοσίεψε τὸ ἄρθρο τοῦ Ψυχάρη, καὶ τὴν ἀποκηρύττει ὁ λογιώτατος Φιλάρετος.

Τρεῖς λόγοι σπουδαῖοι, βλέπετε, τρεῖς ἀφορμὲς τρομερές, νὰ ποῦμε, ποῦ μποροῦνε νὰ σπρώξουν ἀκόμα καὶ σ' αὐτοχτονία τὸν κάθε τρισυπόστατο Φιλάρετο, τὸ δημοκράτη, δηλ. τὸν πατριώτη καὶ τὸ λογιώτατο.

Ὁ Φραγκούδης, ποῦ θὰν τοῦδινε τὴ γερὴ κατακεφαλιά, λείπει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἀπάντησις τῆς «Μεταρρύθμισης» εἶταν πολὺ μαλακιά, πολὺ ἀντιμεταρρυθμιστικὴ. Ἐἴταν ἀπάντησις μὲ γάντι, ἐνῶ χρειαζόταν ἀπάντησις μὲ γροθιά. Ἔτσι μονάχα θὰ μάθαινε μιὰ καὶ καλὴ ὁ κ. Φιλάρετος πὼς πέρασε ὁ εὐτυχισμένος καιρὸς τοῦ «Ραμπλαῦ» ποῦ οἱ παπαρδέλες περνοῦσαν γιὰ πατριωτισμὸς, ἀφοῦ πιά ἡ «Μεταρρύθμιση» μὲ τὸ μάθημα ποῦ τῆς ἔδωκε, θάρχινῆσει ἐδῶ καὶ ὄμπρὸς νὰ φυλάγεται ἀπὸ τοὺς πατριώτες καὶ ἔταν ἀκόμη τῆς προσφέρουν τὴν «πολύτιμη συνεργασία» τους, καθὼς ἔγραψε ἄλλοτε ποῦ πιάστηκε στὸ πατριωτικὸ δόκανο καὶ τοῦ δημοσίεψε τᾶρθρα του.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

JEAN PSICHARI: Essai de grammaire historique sur le changement de λ en ρ devant consonnes en grec ancien, médiéval et moderne. — Παρίσι (Imprimerie Nationale) MDCCCV, σκῆμα 80, καταβατὰ 291—336 [4—48].

Νὰ καὶ μιὰ ἄλλη καινούρια μελέτη τοῦ τρανοῦ μας Δασκάλου, πολύτιμη καὶ καλοδεχούμενη καθὼς εἶναι καθιερωμένη ἐπιστημονικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐργασία τοῦ ἑξακουσμένου σοφοῦ. Εἶναι extrait, γιὰ νὰ εἰπῶ τὴ φράγκικη λέξη, τραβήγμα καθὼς λέμε ἡμεῖς ἀπὸ τὰ Memoires Orientaux (Congrès de 1905), ποῦ βγάζει ἡ Παρισιανικὴ σχολὴ τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν, γραμμένο, ἐξὸν ἀπὸ ἕνα γαλλικὸ πρόλογο, στὸ ἕνα καταβατὰ γαλλικὰ καὶ στᾶλλο, τάντικρονὸ, ρωμαίικα.

Ἡ μελέτη ἀφτῆ, καθὼς φαντάζομαι, εἶναι κομμάτι ἀπὸ τὴ μεγάλη Ἱστορικὴ Γραμματικὴ τῆς Ρωμαίικης γλώσσας ποῦ μὲς ἑτοιμάζει ἀπὸ καιρὸ ὁ κ. Ψυχάρης, καὶ στὸ κομμάτι τουτοδὰ γίνεται λόγος γιὰ κάτι παθήματα ἰδιαιτέρα τοῦ ἤχου λ καὶ τοῦ ἤχου ρ. Καὶ πρῶτα πρῶτα γίνεται λόγος γιὰ τοὺς τρόπους ποῦ συναλλάσσονται ρ καὶ λ, ἔπειτα γιὰ τὸ ξέμοιασμα ἢ ἑξαιρωαξιά σκυτοῦς τοὺς ἤχους, τρίτο πὼς γίνεται τὸ ξέμοιασμα, πότε καὶ πὼς γίνεται ἡ καθαφτὸ συναλλαξιά, πὼς συναλλάσσονται στὴν κοινὴ σημερὴν λαλιὰ τὸ λ καὶ τὸ ρ, καὶ ἀκολουθεῖ τὸ ζήτημα γιὰτὶ δὲ γίνεται σὺλλες τίς λέξεις ἢ συναλλαξιά τοῦ λ καὶ τοῦ ρ στὴν κοινὴ, καὶ ἔπειτα γιὰ μιὰ ἄλλη κατώδρομη συναλλαξιά τοῦ λ καὶ τοῦ ρ ποῦ γίνεται σὲ μερικές ντοπιολαλιὰς στὴν Κλαβρία (Ὁτράντο) καὶ τὴν Τσακωνιά. Στὸ τέλος, καταβατὸ [48], βρίσκειται μιὰ μικρὴ προσθήκη, γραμμένη μόνο ρωμαίικα, γιὰ τὸ λ ποῦ γίνεται διπλὸ.

Τὸ ὕλικὸ ποῦ ὁ κ. Ψυχάρης δούλεψε μὲ τὴν πιδέξια ἐκείνη μέθοδο σκυτὸ τὸ νέο βιβλίου του εἶναι παραπολύ, παρμένο ἀπὸ κείμενα, ἐπιγραφὰς, χαράγματα, χειρόγραφα, κλ. κλ. Ἀπὸ τέτοιες πηγὲς ἔχω καὶ ἐγὼ μαζώξη ἀρκετὸ ὕλικὸ γιὰ τὸ ἴδιο ζήτημα. Λυπάμαι ποῦ δὲ σταθῆκε δυνατὸ νὰ τὸ μελετήσῃ καὶ αὐτὸ, τὸ δικό μου δηλαδῆς, ὁ κ. Ψυχάρης. Μὰ γι' αὐτὸ φαντάζομαι πὼς πολὺ—γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ τίποτες—δὲν ἔχασε τὸ βιβλίον τοῦ Δασκάλου μας, τὸ πολύτιμο, ποῦ πρέπει νὰ τὸ μελετήσουν ὄχι μόνον ἐκεῖνοι ποῦ καταγίνονται στὸ ἐπιστημονικὸ

μέρος τῆς Ρωμαίικης γραμματικῆς, ἀλλὰ καὶ κάθε περίεργος νὰ μάθῃ γιὰ ποιούς λόγους μερικοὶ σημερνοὶ τύποι τῆς κοινῆς καθιερωθῆκανε στὴν καινούρια φιλολογικὴ γλώσσα τῆς Ἑλλάδας.

Δὲν πρέπει βέβαια νὰ παραλείψουμε, μιλῶντας γι' αὐτὸ τὸ νιόγαλο βιβλίον, νὰ σημειώσουμε πὼς εἶναι καὶ μιὰ νέα, τρανὴ καὶ παλληκαρίσια, διαμαρτυρία ἐναντίον ἐκείνων, ποῦ καταλαλοῦνε μὲ πείσμα ἀνόητο τὴ δημοτικὴ μας γλώσσα λέγοντας πὼς εἶναι ἀνίκανη ἢ παρητήση ἀνάγκης ἐπιστημονικῆς. Καὶ νὰ σημειώσουμε ὅτι πρόχειρα κανεὶς σὲ δαῦτο βλέπει πόσο παλαιῖκοι εἶναι κατὶ τύποι ζωντανοὶ καὶ στὴ σημερινὴ μας γλώσσα, τύποι ἀπ' ἐκείνους ποῦ τοὺς κοροϊδεύουν μερικοὶ ἀνίδεοι λέγοντας πὼς εἶναι ἀνήκουστοι καὶ πλάσματα τῆς μαλλιαρῶσσης.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

ΑΝΕΜΟΜΑΖΩΜΑΤΑ

5

Τὰ χελιδόνια
διῶξαν τὰ χιόνια—
πέτε τραγούδια!

Ὅλα γελᾶνε
μοσκοβολᾶνε
μύρια λουλούδια!

Τρέχω στὰ δάση
καὶ ὀλοιο κοράσι
βρῶ θὰ φιλήσω...

Τώρα, παιδιά μου,
πὼς τὴν καρδιά μου
νὰν τὴ σφαλῆσω;

6

Πῆγε νάγιάση ὁ φτωχὸς
ψηλὰ στὸ μοναστήρι,
μὰ βρῆκε τὸ ποιητὴ
γεμάτο ἀπὸ κρασί
τῆς Σαντορίνης!

Τώρα, σὰν πίνῃ μοναχὸς
καὶ ἀνάβει καὶ κορώνει,

του, ἐφαναζότου μίαν ἀπόκρημη τραγικὴν ωραιότητα, ποῦ οὐδὲ ὁ ἴδιος δὲν ἐμπορεῖσε νὰ συλλαβῆ, ποῦ τὴν ὑπόψιαζε ὅμως ἀφανέρωτην μπροστὰ του, καὶ ποῦ ἤθελε νὰ τὴν ἐπιδείξει στὴν ἀνθρωπότητα, ἐξηγῶντας ἔτσι τὰ τρισβαθα μυστήρια τῆς ζωῆς καὶ τῆς δημιουργίας. Κ' ἐγενότου μ' ἀξαινωμένη συγκίνηση τὴν τραγικὴν ἀπόλαψιν, καὶ ἀνακατονόνταν μίσα στὸ εἶναι τοῦ ἰδέες μεγάλες, ἀσύστατες ἀκόμα, ὄνειρα γιὰ πλάσματα καινούρια καὶ ἀφίσικα, γιὰ τόνους καινούριους καὶ ἀνεφάνταστους, γιὰ ὀλυμπιακὰς ἀρμονίας, ποῦ ποτὲ δὲν εἶχαν παρασταθεῖ· ὁ κάμπος τῆς εἰκόνας εἶταν ἡ πλάση, ἡ καλλονὴ τῆς μουσικῆς, ἡ ὡμορφία τῆς, ἡ τραγικὴ ἀρμονία. Στὸ τέλος ἐφώνασε:—«Εἶμαι στὸν Ὀλυμπο. Εἶσαι Θεός, Διονυσόδωρε· μὴν ἀφανίσῃς τὴν τέχνην μου μὲ τὴν ὀργήν σου. Ὡ, πόσο μεγάλος ἦρας εἶνε ὁ Ἀλέξαντρος, καὶ στὴν Ἐφεσο ἀλλαλάζοντας ἐθιάμασαν τὴν εἰκόνα μου, καὶ τᾶλογα ἐχλημίντρισαν χωρετώντας τὸ περήφανο ἄτι τοῦ καταχτητῆ· στὸ ζωγραφισμένον μέτωπο ὁ κόσμος ἐμάντεψε τοὺς ὑπεράνθρωπους σκοπούς, τοὺς ἀπατοὺς πόθους τοῦ ἦρωα, τὴν ἀχορταγία γιὰ δόξα, τὴν ἀμέτρητη εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου, ποῦχει μέσα του τὴ φλόγα τοῦ θεοῦ. Μὰ τί εἶνε ἡ εἰκόνα μου μπροστὰ σ' ὅ,τι ἀπὸ μίνα χαλεῖται τώρα ἡ τέχνη μου; Ἄχ, Διονυσόδωρε,

ὅ,τι βλέπει σ' ἐμένα ἡ ψυχὴ μου εἶνε τὸ ἄπειρο· ἐσὺ σαρκῶνεις τὸν πόνο τῆς ἀνθρωπότητος, ποῦνε σκλαβωμένη ἀπὸ τὴν Ἀνάγκην, ποῦ ποθεῖ τὸ ἀνέβρετο ἔλεος, ποῦ χτυπιέται μέσα στᾶγνωστο, στὸ μελλάνο, φοβισμένη, δίνοντας ἀκρόαση σὲ πλάνες ἐλπίδες. Διονυσόδωρε, εἶδα τὸν πόνο σου».

«Ἐλεφτέρωσε» ἰδεήθηκε σπλαχνιστικὰ ἡ Καμπάση «ἡ ἀπελπισία τοῦ μου ραγίζει τὴν καρδιά».

Ὁ Ἀπελλῆς τῆς ἐξαμογέλασε, δίνοντας μ' ἕνα νόημα ὑπόσκησι, καὶ ἡ Καμπάση ἰσηκώθη καὶ ἐφίλησε τὸ χεῖρ τοῦ ζωγράφου. Μὰ ὁ Διονυσόδωρος βλέποντας ἐγὶνη κατακόκκινος, ἐχτύπησε μὲ τὸ πόδι τῆ γῆς, καὶ ἀφρὸς ἐβῆκε ἀπ' τὰ μισάνοιχτα χεῖλην του. Ὡς τόσο τὰ μάτια τοῦ ζωγράφου ἐκοίταζαν τὸ ἀνάγλυφο τοῦ Λύσιππου, τὸν τυραγνισμένον Προμηθέα· καὶ εἶπε:—«Εἶνε ὁμοῖος τοῦ· νὰ τὴν ἡ μεγάλη τραγωδία ποῦ ἡ ψυχὴ μου ὑπόψιασε. Ἄφτος ὑπόφευγε γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, τὴν πατημένην, τὴν πονεμένην, τὴν ἀνησυχαστήν, καὶ σὺ γιὰ τὴ σκλάβο σου πατρίδα, τὴν ρειπισμένην Θῆβα, τὸν ξεπεσμένον Ἑλληνισμό· νὰ τὴν ἡ τραγωδία στὸ πρόσωπό σου».

Κ' ἰσηκώθηκε μεγάλως, περήφανος, πανώρως, καὶ ἀπλόνοντας τὰ χεῖρ, εἶπε διατάζοντας:—«Θὰ σὲ ζωγραφίσω καὶ χωρὶς νὰ θέλῃς. Σοῦ χαρίζω τὴν

ἀθάνατη ζωὴ τῆς Τέχνης.»

Ὁ Διονυσόδωρος ὅμως ἀγρίεψε· οἱ φλέβες τοῦ λαιμοῦ του καὶ τοῦ προσώπου του ἐγιόμισαν αἷμα· καὶ εἶπε θυμωμένος πολὺ:—«Γιατὶ, Καμπάση, παρακαλεῖς τὸν ἀνάξιον ἀφτὸν ἀνθρώπο, τὸν πουλημένο τοῦ τύραννου τῆς Ἑλλάδας; Πὼς μπορεῖ νὰ μ' ἐλεφτέρωσει, ἐμὲν τὸ μεγαλῆτερον ὄχτρο, τὸ μισητὴ τῆς Δόξας, τοῦ θεοῦ ποῦ ἐσκλάβωσε τὴν πατρίδα, Σκοτώσου ἐσὺ, καὶ ἄφρησέ με στὴν Τύχη μου».

Ἡ Καμπάση τὸν ἐκοίταζε τρέμοντας: «Διονυσόδωρε» τοῦτε «μοῦ λείπει ἡ ἀντρίκια ψυχὴ σου. Μ' ἀρέσει ἡ ζωὴ».

«Καταφρονεμένη» τῆς ἀποκρίθη καὶ ἐσώπασε. Οἱ ἄλλοι σκλάβοι ἔτρεμαν· ἐγνώριζαν τὸν Ἀπελλῆ ἡμερο, μεγαλόψυχο, γενναῖο, μὰ καὶ εὐκολοθύμωτο, πὼς θὰ βαστοῦσε τὲς σοβαρὲς βρισίεις τοῦ Διονυσόδωρου; Καὶ ἡ Καμπάση ἡ ἴδια ἔτρεμε γιὰ τὸν ἀδερφὸ τῆς. Ὁ ζωγράφος ὅμως δὲν ἐταράχθηκε· δὲν ἐκατέθηκε ἀπὸ τὸ φιλιδεῖνόν ὄνειρό του καὶ χαμογελῶντας εἶπε:—«Πάρτε τον, καὶ κανεὶς ἄς μὴν τὸν πειράξει στὸ σπῆτι μου, ἀλλὰ προσέχετε μὴ μοῦ χαλάσει τίς ζωγραφίεις».

Ὁ Διονυσόδωρος τοῦρριξε ἕνα βλέμμα μέψης, ἐβῆκε ἀκολουθῶντας τοὺς ἄλλους σκλάβους καὶ μὴν ἀφίνοντας κανέναν νὰ τὸν ἀγγίξει, μὲ τὸ μέτωπο

φωνάξει πώς ζυγώνει
την πόρτα τη χροσθή
της άγιωσύνης!

Κάνει ένα βήμα και κυλά,
μέ θολωμένο νού·
είναι σιενή, παραμιλά,
ή πόρτα τουδρανου,
δέν πάει ο δρόμος ίσως—
ψυχή μου στά Πατήσια!

7

Είχε βγάλει τόνα μάτι και γυαλένιο έφορούσε,
μά να ζή χωρίς άγάπες, ή καημένη, δέ μπορούσε,
και δέν έχασε καθόλου την παλιά της νοστιμάδα...
Μέ τό μάτι τό καλό της κάθε ξένο ξελογιάζει,
κι άμα θέλει να κοιτάξη και τόν άντρα της μέ νάζι,
του χαρίζει...του γυαλένιου του ματιού της τη γυαλάδα!

JUDAS ERRANT

ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ

- τό ένα, κ' ένα φρ. χρ. για τό έξωτερικό, πουλιούντα
στά γραφεία μας τάκόλουθα βιβλία:
- Του Ψυχάρη «Ταξίδι» και «Όνειρο του
Γιαννίρη».
- Του Πάλλη α' «Ήλιος και φεγγάρι».
- Του Φωτιάδη Τό «Γλωσσικό ζήτημα και ή
έκπαιδευτική μας ανάγκη».
- Του Έφταλιώτη «Ιστορία της Ρωμοσύνης
και «Μαζώχτρα, Βρουκόλακας κλπ.»
- Του Φιλάντα Γραμματική της Ρωμείκης
γλώσσας (μέρ. Α').
- Του Λόγγου «Δάφνης και Χλόη» (χαρτοδε-
μένο) μεταφρ. Ήλ. Βουτιερίδη.
- Του Σοφοκλή Αίας. Μετάφρ. Ζήσιμου Σί-
δερη.
- Του Κ. Παδαγιάννη «Μοσκιές» (Δηγήματα
50 λεπτά).
- Ή ΙΛΙΑΔΑ, μεταφρασμένη από τόν κ. Άλέξ.
Πάλλη δρ. 2 και φρ. χρ. 2 στό έξωτερικό.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΛΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ
 ΥΨΗΓΗΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ
 ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 82
 ΑΝΕΧΤΑΙ 3—5 Μ. Μ.

ψηλά, παρόμοιος σέ σκλαβωμένον Τιτάνα.
 Ο Άπελλής έπ'ηρε τότες στην άγκαλιά του
 την Καμπάσπη την έφίλησε γλυκά και τής είπε:—
 «Άγάπη μου, πολλή δέ θάνε ή σκλαβιά του, θά
 τόν έλεφτερώσω άφού τόν ζωγραφίσω».
 Και ή Καμπάσπη εύχαριστημένη κατάκαρδα
 άπάντησε κοιτάζοντας τό ζωγάφο κατάμματα:—
 «Μέ την άδεια σου πηγαίνω στην Έφεσο να προσ-
 φέρω εύχαριστήρια στην έλεφτερώτρα Άρτεμη και
 ν' αγοράσω φορέματα για τό Διονυσόδωρο».
 «Ναι!» τής άποκρίθηκε ο Άπελλής χαμογε-
 λώντας.
 Θ'.
 Και άμα ή Καμπάσπη άναχώρησε, τάργαστηρι
 του Άπελλή έτοιμάστηκε άμέσως για την καινούρια
 ζωγραφιά. Ένας μεγάλος πίνακας άσπρος έστήθηκε
 μπροστά στό θρόνο του, κ' ένας ξύλινος βράχος, πού
 προσόμοιαζε σ' άγρια πέτρα στό βάθος της αίθουσας.
 Οί σκλάβοι έφεραν τό Θηβαίο γυμνό, για να τόν
 δέσουν άπάνου στό ψεύτικο χαράκι και ο Άπελλής
 σκεπτικός έπαρακολουθούσε τές έτοιμασίες. Μά ο
 Διονυσόδωρος, μολονότι έφορούσε πέδες στά πόδια
 και στά χέρια, υπερασπιζόταν, όσο έμπόρεια, μή
 θέλοντας να ύποταχτεί, κ' έβαρούσε τούς σκλάβους
 μέ τούς άγκώνες, μέ τό γόνακ, μέ τό κεφάλι, τούς

Ο ΝΟΥΜΑΣ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ
ΣΥΝΤΡΟΜΗ
 Για την Ελλάδα δρ. 10.—Για τό Έξω-
 τερικό φρ. χρ. 10
 20 λεπτά τό φύλλο λεπτά 20

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στά κίόσκια της Πλατείας
 Συντάγματος, Όμόνοιας, Υπουργείου Οί-
 κονομικών, Σταθμού Τροχιοδρόμου (Ο-
 φθαλματρείο) Σταθμού ύπογείου Σιδηρο-
 δρόμου (Όμόνοια)στό καρποπωλείο Μανω-
 λακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Έξάρχεια),
 στό βιβλιοπωλείο «Έστίας» Γ. Κολάγου.
 Στόν Πειραιά: Καρποπωλείο Γ. Εηρού,
 οδ. Βουβουλίνας δρ. 1, σιμά στην Τρούμπα
 Ή συντροπή πλερώνεται μπροστά κ'
 είναι ένός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ
 Κ Α Ι
ΠΡΑΜΑΤΑ
ΤΑ „ΠΑΤΡΙΑ“

του περασμένου Σαββάτου μ'ας κάνουν την τιμήν να
 μιλούν και πάλι για τό «Νουμά» και ναποδείχνουν
 την προδοσία μας μ' επιχειρήματα διασκεδα-
 στικώτατα. Τό άρθρο τους, περιττό να τό πούμε,
 γραμμένο από τόν κ. Χατζίδακι, χωρίς ύπογράφη,
 καθώς πάντα, και γιομάτο βρισιές, συκοφαντίες και
 ψευτιές, δέν είναι άξιο για συζήτηση, μά μοναχά για
 γλέντι, και να ο λόγος πού άποφασίσαμε κ' εμείς να
 τό γλεντήσουμε λίγο.

Πρώτα πρώτα τά «Πάτρια» ξαναμασσάνε τις
 άνοησίες τους για τό «Φονοπάζαρο του Νουμά».
 Γιατί γράφουμε πόσοι φόνοι γίνονται τη βδομάδα,
 είμαστε προδότες, άφού από τό «Νουμά» μαθαίνουν

οί ξένοι τά χάλια μας. Ο κ. καθηγητής ή δέ δια-
 βάζει Άθηναίικες έφημερίδες ή ξέχασε τά άρθρα πού
 δημοσίεψαν όλες τους για τό Λαμπριάτικο αίματοκό-
 λισμα. Ο «Νουμάς» δέ δημοσίεψε άρθρα, μά ά-
 ριθμούς. Ο κ. Καθηγητής όμως δέν τάκούει τέτα
 πράματα, γιατί συνείδησε να μην άκούει και να μη
 λογαριάζει ποτέ την Άλήθεια.

Ύστερα μιλάει για τούς «Ζωντανούς και Πεδαμ-
 μένους» και ξαναφέρει στή μέση τη γνωστή άιμο-
 κουβέντα πώς τό δράμα είναι προδοτικό γιατί έγραψε
 γι' αυτό δυό λόγια επαινετικά ή «Vjessy» της Μό-
 σκας. Την άπάντηση στήν άνόητη αυτή συκοφαντία
 την έδωσε στον περασμένο «Νουμά» ο συνεργάτης
 μας και συντάχτης της «Vjessy» κ. Ανκιαρόπουλος,
 μά κι αυτή την άπάντηση ούτε τη λογαριάζει ο κ.
 Καθηγητής γιατί είναι, βλέπετε, άληθινή.

Τρίτο άναφέρει ένα χωρατό πού γράψαμε άλ-
 λότες για κάποια φυλλάδα καπιανού κ. Σκάσση (!)—
 δέν τό θυμούμαστε καλά καλά τόνομα—πώς είναι
 γοημμένη Γιαπωνέζικα και δέν τη διαβάσαμε άφού
 τέτα γλώσσα δέν τη διδαχτήκαμε. Έπιχειρήμα σπου-
 δαίο και τό χωρατό αυτό για ναποδείξει ο κ. καθη-
 γητής την προδοσία μας!

Τό χειρότερο όμως άπ' όλα, ή φοβερότερη, να
 πούμε, βρισιά και συκοφαντία πού δέ θάν τη συχω-
 ρέσουμε ποτέ στον κ. Καθηγητή, είναι οτι μ'ας γρά-
 φει, πώς τολμάμε δηλ. να παρ α β α λ λ ο υ μ ε
 τό «Νουμά» μέ τά «Πάτρια». Πρώτον η βρισιά κι
 άσυνείδητη συκοφαντία αυτό, γιατί ποτέ ο «Νουμάς»
 δέ σκέφτηκε να παραβληθεί μέ τά «Πάτρια» πού
 αντιπροσωπεύουν τη μούχλα του κ. Δαμβέργη, την
 ψευτιά του κ. Χατζίδακι και τό σχολαστικισμό των
 άλλων συνταχτών του. Μέ μούχλα, με ψευτιά και
 με ολοαστικισμό ποτέ δέ σκέφτηκε να πεί ο «Νου-
 μάς» πώς συγγενεί.

ΔΕ ΔΕΜΕ

πώς κάνουν άσχημα οί έφημερίδες μας δημοσιεύοντας
 φαρδικά πλατιά όσα λέγονται στό Δημ. Συμβούλιο.
 Νάχουμε δυό Βουλές δέν είναι για ζημιά μας' και
 τώρα μάλιστα πού ή μια Βουλή άναπαύεται άπά-
 νου σ'άνοξιότικα τραντάφυλλά της, την άντικατα-
 στάνει περίφημα τό Δημ. Συμβούλιο με τις πο-
 λύρες και πολύλογες συνεδριάσεις.

Αυτό τό καλό τό χρωστάμε στις έφημερίδες μας.
 Α δέ δημοσιεύανε με τόση λεπτομέρεια τούς λό-

εδάγκανε, φωνάζοντας και μουγκρίζοντας. Και ο
 Άπελλής εκόιταζε άτάραχος τό πάλεμα και έβραζε
 στή φαντασία του τό πάγκαλο όνειρό του. Στο τέ-
 λος βλέποντας πώς ή ώρα έχανόταν ιδιάταζε:—
 «Φέρτε τόν έργάτη».
 Και οί σκλάβοι, άφού ύπάκουσαν, έδεσαν μακρυά
 σκονιά από τά χέρια και τά πόδια του Διονυσόδω-
 ρου, τουόγαλαν τές πέδες, έστρίψαν της μηχανής
 τόν τροχό, και εύκολα έτσι εκύριεψαν τό κορμί του
 και τό κόλλησαν άπάνου στον ξύλινο βράχο, αδιά-
 φοροι για τές φωνές του.

Και ο Άπελλής ντυμένος με την πορφύρα και
 με τη χρυσή μίτρα στό κεφάλι, εκάθησε στό θρόνο
 της τέχνης του, και συλλογισμένος έτήραζε τό με-
 γαλόπρεπο, δλόγυμνο, κορμί του πανώρηου Έλληνα,
 πού σφιχτά κολλημένο πάνου στα ξύλα, με τά πό-
 δια και τά χέρια τεντωμένα από τά σκονιά κι' όρ-
 θάνοιχτα, επάσκιζε μ' όλες του τές δύνამες να κό-
 ψει τά δεσμά, κ' επρискόνταν έτσι τό στήθι του, τά
 θρεμμένα κι' άντρίκια μούσκουλά του, κ' ελάγγεσε,
 κ' έγδονότουν, κ' έπεφτε με δύναμη πάνου στο ξύ-
 λινο λιθάρι.

Έπ'ηρε χρώμα κι' άρχισε να σκεδιάζει κ' έστε-
 ριζε μ' ένθουσιασμό πού άξινε πάσα στιγμή, την
 Τιτανική κορμωστασία του Θηβαίου, κ' έρρεαν νέες

άρμονίες από τά δάχτυλά του, έγεννιώνταν ιδέες
 μεγαλόπρεπες στό κεφάλι του, και ή καρδιά του έ-
 πλημμυρούσε αισθήματα σπάνια, άγνωρα γι' άφτόν
 ως τώρα, μοναμιάς φρίκη, σπλάχνος, πόνος και έλεος,
 σ' έναν άπέραντο θαυμασμό μίαν καθολικήν άγάπη
 για τη δημιουργία δλάκερη.

Και οί ώρες ιδιόχθαιναν. Τώρα ο ζωγράφος ήθε-
 λε να εικονίσει του κεφαλιού την έχφραση, και ο
 χρωστήρας του έσταμάτησε. Τό πρόσωπο του Τιτάνα
 έπρεπε να λείι τόν άνώτατον πόνο του μαρτύριου,
 ενώ του Διονυσόδωρου δέ μολογούσε παρά πείσμα κι'
 άπέραντο πόθο λεπτειάς: ο σκλάβος δέν ύπόφερε
 τόσο. Και ο Άπελλής μολονότι έσυγκέντρωσε όλην
 τη δύναμη της ψυχής του, δέν έδινόταν να φαντα-
 στεί εκείνην τη μεγαλοπρέπεια του Τιτανικού πά-
 θου. Τότες έστογαστηκε πώς ή ίδια ήτουν ή θέση
 του φίλου του του Πρωτογέννη, όταν ζωγράφιζε τόν
 Ίάκυσσο, και δέν έμπόρεια να καταφέρει στο στόμα
 του σκυλιού τόν άφρό κ' έχαμογέλασε άνανογιούμε-
 νος πώς ή τύχη είχε βοηθήσει, πώς από τό σβόσιμο
 του σφογγαριού έβγήκε ή τελειότητα. Έθυμήθηκε
 πώς ο Κυθνιός Τιμάνθης μεγαλοφάνταστα έβουθή-
 θηκε σε μίαν όμοια περίσταση, στην εικόνα του θυ-
 σιασμού της Ίφιγένειας, όπου, άφού μ' όλην τη δύ-
 ναμη της τέχνης του έτύπωσε άπάνου στα πρόσωπα,

γους τῶν Συμβούλων, οἱ Σύμβουλοι δὲ θὰ μιλούσανε τόσο, γιατί δὲν ξελαρυγγιάζεται κανένας ἔταν ξέρεει πὼς τὰ λόγια του θὰ πᾶνε πούφι! καὶ δὲ θὰν τὰ θαμάσει ὁ κόσμος.

Ὁ Δήμαρχος μας θάναι ἐνθουσιασμένος πού ἀπόχτησε τόσοι συνεργάτες ρήτορες, μὰ κ' ἐμεῖς οἱ ψηφοφόροι του δὲν πᾶμε πίσω, ἀφοῦ ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου μαθαίνουμε τόσα νόστιμα πράματα.

Νὰ λ. χ. στὴ συνεδρίαση τῆς Τρίτης ἔγινε τὸ νοστιμώτατο αὐτὸ ἐπεισόδιο πού δὲ θὰν τὸ μαθαίναμε ἂ δὲ δημοσιεύανε τὰ πρακτικὰ οἱ ἐφημερίδες. Ὁ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου κ. Βουρνάζος ἐπρότεινε κάτι γιὰ τὸ φτισταριεῖο. Ὁ σύμβουλος κ. Ἡλιόπουλος ἐπρότεινε τὸ ἀντίθετο. Ψηφίζεται ἡ πρόταση τοῦ κ. Βουρνάζου καὶ δὲ γίνεται δεχτή. Ψηφίζεται ἡ πρόταση τοῦ κ. Ἡλιόπουλου, τὸ ἴδιο.

Τότε σηκώνεται ὁ κ. Βουρνάζος καὶ λέει:

— Ἀφοῦ κ' οἱ δυὸ πρότασες μαυριστήκανε, πᾶει νὰ πῆ πὼς ἔγινε δεχτή ἡ δική μου!

Μ' αὐτὴ τὴ πρωτόφαντη λογικὴ ὁ κ. Βουρνάζος ἀπόχτησε τὰ προσόντα νὰ γίνεαι καὶ πρόεδρος τῆς Βουλῆς. Ψέματα;

ΣΚΟΛΙΑΖΕΤΑΙ

ἀκόμα στὶς Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες ὁ λόγος τοῦ Πρίγκηπα, ἀλλοῦ καλὰ καὶ ἀλλοῦ κακὰ. Καλὰ σχολιάζεται ἀπὸ τίς λιγώτερες, γιατί λιγώτερες εἶναι καὶ ὁσες δὲν παραδέχονται γιὰ ἀριστουργήματα πολιτικῆς καὶ διπλωματικῆς μυαλοσύνης ἐκεῖνα πού γίνονται καὶ κάτου σήμερα. Καὶ κακὰ ἀπὸ ὅλες τίς ἄλλες πού φαντάζονται πὼς ἡ Εὐρώπη πρέπει νὰ παίρνει διαταγὰς ἀπὸ τὸ Θέρισο.

Σκοτώθηκε ἕνας Κρητικὸς χωροφύλακας κ' ἐσκοτώθηκε πολεμώντας τοὺς ἀδερφοὺς του ἐπαναστάτες. Κ' ἔπρεπε γι' αὐτὸ νὰ καταδεχτῆ νὰ βγάλει λόγο στὸ σκοτωμένο χωροφύλακα ὁ Πρίγκηπας; Μὴ χειρότερα! Τί θὰ ἴδουμε ἀκόμα!

Γράφουν καὶ ἄλλα, καὶ ὄλο γράφουν. Νὰ καταδεχτῆ ὁ Πρίγκηπας (δὲν ξέρομε γιατί νὰ καταδεχτῆ καὶ ὄχι νὰ θελήσει) νὰ βγάλει λόγο σ' ἕνα σκοτωμένο χωροφύλακα δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα πράματα πού μπορεῖ νὰν τὰ περιφρονῆσει μεθαῦριο ἡ ἱστορία καὶ νὰ μὴν τὰ γράψει μὲ χρυσὰ γράμματα. Δὲ θὰ πῆ μεθαῦριο ἡ ἱστορία, ὡ Ἀθηναῖοι Παρταρίνοι, πὼς καταδέχηκε ὁ Πρίγκηπας, ἀλλὰ

τοῦ Μενέλαου τὸν πόνο, τοῦ Κάλχα τὸ μυστικὸν ἐνθουσιασμὸ τῆς θρησκείας, τῶν σκλάβων, πούφερναν ἀγκυλιὰ τὴν βασιλοπούλα, τὸ σάστισμα, τὸ σπλάγχνος, τὸ θαυμασμὸ, καὶ στῆς ἴδιας τῆς Ἰφιγένειας τὴ μορφή καὶ τὴ στάση τὴν ἀπελπισία, — ἔπειτα ἐσκέπασε τὸ πρόσωπο τοῦ Ἀγαμέμνονα, γιὰ νὰ δώσει ἐλεφτερον ἀέρα στὴ φαντασία, ἰχφράζοντας ἔτσι περισσότερο παρὰ ὅ,τι ἐζωγράφιζε. Οὔτε ἀρμυζε, οὔτε ἐμπορούσε ὁ Ἀπελλῆς νὰ μεταχειριστεῖ γιὰ τὸν Προμηθεῖα του παρόμοια μέσα. Τὸ πρόσωπο τοῦ Τιτᾶνα ἔπρεπε νὰ παρασταθεῖ σ' ὄλο του τὸ μεγαλεῖο, στὸν ἀνώτατον πόνο τοῦ αἰώνιου ψυχομαχημοῦ, πού δὲν ἐλπίζει οὔτε θάνατο.

Κ' ἐσυλλογιότου ὁ Ἀπελλῆς μὲ κατάνυξη.

Ἐάφνω τοῦ Δαιμόνιο τῆς τέχνης ἐμίλησε στὴν καρδιά του. Εἶδε μὲ τὸ νοῦ του τὸν πίνακα καμωμένον, μεγαλόπρεπον, πανώρητον, ἕνα δεύτερο δρᾶμα τοῦ μεγαλόστομου Δισκύλου ζωγραφισμένο. Τὸ μάτι του ἔφεξε, ἡ καρδιά του ἀνταριάστηκε στὸ μεγάλο του στῆθι, καὶ εἶπε μὲ παράπονο τοῦ τυραγισμένου σκλάβου: — «Σοῦ χαρίζω τὴν ἀθάνατη ζωὴ τῆς τέχνης· ἀλλὰ πρέπει νὰ σὲ σκοτώσω».

Καὶ ὁ Διονυσόδωρος ἀπολογήθηκε ἀπὸ τὸ γκρεμὸ του μὲ βραχνὴ φωνή καὶ μὲ κατὰκαρδο μῖσος: — «Τὸ ξέρω. Γιατί μ' ἔδωκε σ' ἐσένα ὁ Περδίκκας;

πὼς ὑπώθηκε βγάζοντας λόγο σ' ἕνα ταπεινὸ χωροφύλακα πού σκοτώθηκε ἐκπληρώνοντας τὸ καθήκον του.

ΤΡΕΙΣ

Ἐγγλίζοι ναῦτες τὴν περασμένη Κυριακὴ στὸ Στάδιο, μὲ τίς κόκκινες ζακέτες τρως, σὰν παπαροῦνες ἀνάμεσα στὸν τόσο κόσμο, στεκόντουσαν σὲ προσοχὴ δλόρθοι καὶ ἀκίνητοι, σὰν κολῶνες, χαιρετῶντας στρατιωτικὰ, ἀπὸ τὴ στιγμή πού κατέβηκε ἡ Βασίλισσά τους ἀπὸ τὴν ἀμαξα ἴσα μὲ τὴ στιγμή πού πῆγε κ' ἐκάθησε στὸ βασιλικὸ θρόνι πλάι τοῦ Βασιλιά μας.

Τοὺς πρόσεξε ἡ Βασίλισσά τους ἀνάμεσα σὲ τόσο κόσμο; Μπορεῖ καὶ ὄχι. Τοὺς ξεχώρισε ὁμως καὶ τοὺς πρόσεξε ὁ ἄλλος κόσμος, καὶ ὅσοι θελήσανε νὰ σκεφτοῦνε λίγο θὰ βρῆκανε γιὰ ποῖο λόγο ἡ Ἀγγλία εἶναι μεγάλο ἔθνος.

Μὲ τέτιους πειθαρχικοὺς στρατιῶτες κάθε ἔθνος γίνεται μεγάλο καὶ δοξάζεται.

Η ΓΙΑΚΟΥΜΙΝΑ

λοιπὸν δὲν ἐγέννησε. Αἶ, κ' ἔπειτα; Πρέπει νὰ καταδιωχτῆ γι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν Εἰσαγγελία; Καὶ φάρσα νάνα, χαρὰ σ' ἐκείνους πού καταφέρανε μιὰ γριούλα ὀδοντόρα νὰν τὸ πιστέψει πὼς ἔκανε παιδί καὶ νὰ κάνει καὶ τὸν κόσμο νὰ πιστέψει στὸ θάμα.

Καὶ τὸ κάτου κάτου, κάτι γέννησε ἡ Γιακουμίνα, ἀδιάφορο ἂ δὲν εἶναι παιδί αὐτὸ πού γέννησε, ἀφοῦ γέννησε τόσες χιλιάδες χρονογραφήματα στὶς Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες σὰ νᾶταν κουνέλα.

Τὴν κάνανε, λέει, ἀνάγνωσμα οἱ ἐφημερίδες. Ἄς βαστοῦσε λίγο ἀκόμα αὐτὴ ἡ φάρσα καὶ θὰν τὴν παραλαβαῖνανε οἱ δραματογράφοι μας νὰν τὴν κάνοιν τραγωδία γιὰ τὸ Λασσάνειο. Ὁ Κουρούπης, μαθαίνουμε, ξεσκουρίαζε τίς πέννες του γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ καὶ ὁ Ἀμπελάς ἐσίλωνε τὸν Πήγασσό του. Τέτιο θέμα οὔτε στὴ Βυζαντινὴ ἱστορία θὰν τὸ βρῆσανε.

ΜΙΑ

πολὺ ὁμορφὴ κρίση τοῦ φίλου Στεφάνου Ξενόπουλου γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ ἐκθεση τοῦ «Παρνασοῦ» διαβάσαμε στὴν «Ἐστία» τῆς Τετράτης. Ὁ Ξενόπουλος μᾶς ἀπόδειξε πὼς ἡ Ἐκθεση αὐτὴ εἶναι κακο-

τεχνικὴ καὶ πὼς οἱ καλλιτέχνες μας περισσότερο φροντίζουνε γιὰ τὴν ἀνατομία τοῦ κορμιοῦ, μὴ λογαριάζοντας καθόλου τὴν ἀνατομία τῆς ψυχῆς πού εἶναι καὶ τὸ κυριώτερο γνώρισμα κάθε ἀληθινοῦ καλλιτέχνη.

Γιὰ ἕνα μοναχὰ λυπηθήκαμε, πού ὁ Στεφανῆς σὰ γελοιογράφος πού εἶναι, δὲ μᾶς τὴ σκάρωσε τὴν κρίση του γελοιογραφικὰ, μὰ τὸ πῆρε τὸ πρᾶμα ἔτσι σοβαρὰ, ἴσως γιὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσει τὸν ἀδερφό του Γρηγόριο πού εἶναι σοβαρὸς κριτικὸς.

Δὲ θέλομε μ' αὐτὸ νὰ ποῦμε πὼς ἡ κρίση τοῦ Στεφανῆ δὲν εἶναι σοβαρὴ. Κάθε ἄλλο. Σοβαρὴ καὶ σοβαρώτατη. Μὰ ὅπως μᾶς τὰ παρουσιάζει τὰ ἐκθέματα, φαίνονται σὰ νὰ μὴν τὰ γέννησε μὰ σὰ νὰν τὰπόρρηξε ἡ Τέχνη, καὶ γι' αὐτὸ μποροῦσε νὰ μᾶς τὰ παρουσιάσει σὲ μιὰ σειρά καρρικατοῦρες συνταφιασμένες μὲ τὰ κατάλληλα νοστιμώλογα.

Η ΕΛΕΝΗ

Καὶ πού δὲν ἐβλεπες ἀγάπης δάφνες! Καὶ πού δὲν ἄκουες λατρείας ὕμνους μεθυσμένους στὴ μαγεῦτρα τὴ ζωὴ!

Πέρα—οἱ ψαροπούλες, τὰ λατίνια, οἱ ψάθες καὶ τὰ μπρατσειράκια μὲ τὰ κάτασπρα παννιά τους, στὶς στεριὲς σιμὰ ἢ στὰνοιχτά, στὸ πέλαγο, ἀφίναν πίσω τους τὸνα νησάκι καὶ ἔπιαναν τᾶλλο.

Κοντὰ—στὴ γύρω σου ζερὰ, μιὰ δροσοπράσινη ὁμορφιὰ χαιδεύε τὰ βουνάκια τοῦ νησιοῦ μας.

Ἐνας σωρὸς βράχοι, κορνιζωμένοι ἀπὸ πράσινες χαμηλὲς φυτρωσιὲς ριζωμένες στὸ λίγο χῶμα πού τοῦ χειμῶνα τὰ νερὰ ἔφεραν κ' ἔρριξαν στὴν κάθε σκισμάδα, στὴν κάθε ρωγμῆ,—νὰ ἡ φτωχικὴ εἰκόνα τοῦ νησιοῦ μας.

Μερικὰ σπουργιτάκια πού γύρευαν δέντρο γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν πηδοῦσαν ἀπὸ πέτρα σὲ πέτρα.

Ἐγὼ τραβοῦσα μόνος τὸ δρόμο πού θὰ μ' ἔφερνε στὸ παλιόκαστρο. Ἦταν θαρρῶ μῆνας Μάρτης.

Σὲ λίγην ὥρα ἤμου κλεισμένοι στὸ ρημοκκλησάκι τῆς Ἁγίας Μαρίας, μὲ τὴν Ἐλένη μαζύ, πού πρὶν ἀπὸ μὲνα μιὰν ὥρα ἦρθε νὰ θυμιάση καὶ ν' ἀνάψη τὰ καντήλια, γιατί τόχε ταξιμιό.

Κ' ἐκεῖ; Τί στιγμὲς ἀξέχαστες! Ἐκεῖ γονατισμένοι ταπεινὰ μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Μεγαλόχαρης κάναμε τὸν ὄρκο τῆς ἀγάπης μας. Φιλήσαμε

πρὶν τὸν ἐλεφτερώσεις;»

Καὶ ὁ Ἀπελλῆς πού ἐμελετοῦσε τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν ψυχὴ τοῦ καταδικασμένου ἐτράθηξε τὰ χέρια του μὲ βία καὶ τῆς εἶπε μὲ σοβαρότητα: — «Ἦσυχια!» Κ' ἐκοίταζε μὲ πόθο τὸ Διονυσόδωρο, πού ξεκλωθῆσε τὲς φωνὲς του.

Ἡ Καμπάσπη εἶχε πέσει κατὰ γῆς κ' ἔκρουθε τὸ πρόσωπο μέσα στὰ χέρια. Καὶ τέλος ὁ Ἀπελλῆς ἐδιτάζε τοὺς δούλους νὰ λύσουν τὸν ἀδερφό της, κ' ἡ ἐλπὶδα ἐξανάρξεε στὴν καρδιά της· ἐσηκώθηκε γελοκλαίοντας καὶ ἀγκάλιασε τὸ ζωγράφο, ἐνῶ οἱ δούλοι ἐπαίρναν τὸ Διονυσόδωρο δειλιασμένον ὄζω.

«Ἀπελλῆ» εἶπε «ἔφερα τὰ ρούχα· μούταξες τὴ λεφτεριά του».

Τότες στὴν καρδιά τοῦ τεχνίτη, πού δὲν τὴν ἐκοίταζε, ἡ τέχνη ἐπάλεψε μὲ τὴν ἀγάπη καὶ μὲ τὸ σπλάγχνος. Ἐνόησε ὁ ἴδιος τὸ μεγάλο ἐργλημα, πού ἐμελετοῦσε, τὸ μεγάλο καὶ ποῦ ἐτοίμαζε τῆς τρυφερῆς Καμπάσπης, ὠρολογήθηκε καὶ ὅλας τὰρι-στούργημα, τὴν ἀθανασία, τὴν πρωτόφαντη ὠραιότητα τοῦ Τιτανικοῦ κορμιοῦ, κ' ἀπὸ τὸ στόμα του ἀθέλητα ἐβγήκαν τοῦτα τὰ λόγια: — «Κοίτα, εἶνε ἀκάμωτος ἀκόμα, ἀλλὰ βλέπε πὼς λάμπει ὁ Προμηθεῖας μου· αὔριο ἐλεφτερώνεται, ὁμως τὴν αὐγὴ

Ἦμου καταδικασμένοι νὰ τυμπανιστῶ, ὅταν μ' ἐγύρεψαν γιὰ τὸ καταραμένο σπῆτι σου, κ' ἐνόησα τότες τὴν τύχη μου, ἀπάνθρωπε. Ὡ Θῆβα, ὦ Ἐλλάδα, πᾶει ἡ ὑστερή σου ἐλπὶδα».

«Δὲ λὲς ἀλήθεια» τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἀπελλῆς «κοίτα!» Καὶ τὰ μάτια τοῦ Διονυσόδωρου ἔπεσαν ἀπάνου στὴν ἀκέφαλην εἰκόνα, πούδειχνε καὶ ἀκάμωτη ἀδιήγητο μεγαλεῖο· θιαμάζοντας ὁ ἴδιος τὸν ἑαφτό του εἶπε δακρύζοντας:

«Ἀληθινὰ τέτοιος εἶμαι;»

«Ναί, δύστυχε» ἀποκρίθηκε ὁ Ἀπελλῆς ἀναστενάζοντας. Κι' ὁ σκλάβος ἐβάλληκε τώρα νὰ φωνάζει τρελλὸς στὴν ἀπελπισία του. Τὰ μαλλιά του ἦταν ὀρθωμένα, τὸ μάτι του κόκκινο, τὸ στῆθι του φουσκωμένο καὶ ἀπὸ τὰ χεῖλια του ἔβγαῖναν κάπου, κάπου, λόγια μεγάλα κ' ἀσυνάρτητα: «Θῆβα, Ἐλλάδα, λεφτεριά, ἀποστασία» σὰν οἱ ὕστερες λέξεις τῶν στοχασμῶν πού ἀνακάτοναν τὰ σπλάγχνα του, καὶ ἀνασασμοὶ καὶ βόγγοι καὶ παράπονα.

Κι' ὡς τόσο εἶχε ἔρθει τὸ σούρουπο, καὶ ἡ Καμπάσπη ἐγύρισε στοῦ ζωγράφου· κ' ἀκούοντας τὲς φωνὲς τοῦ Διονυσόδωρου ἐμπῆκε τρομασμένη στὰργαστήρι καὶ βλέποντας τὸ τεράστιο θέαμα ἔπεσε κλαίοντας στὰ γόνατα πιάνοντας τὰ χέρια τοῦ ἐξουσιαστῆ της, κ' ἔλεγε: — «Θὰ μού τὸν σκοτώσεις;

πρώτα την αγία εικόνα κ' ύστερα φιληθήκαμε. Κ' οί δυο τρέμαμε σαν τὸ φύλλο πού τὸ φυσᾷ τὸ νυχτοπουέντη ἢ πνοή.

Τὸ θαμπὸ φῶς τῶν καντηλιῶν, πού τὰ εἶχεν ἀνάψει πρὶν πάγω ἀκόμη, κ' οἱ λίγες ἀχτίδες πού χώθησαν ἀπὸ τὸ μονόφυλλο παραθυράκι, μ' ἔκαναν νὰ ξεχωρίσω στὰ μεγάλα ἐκεῖνα μάτια τῆς—ὦ! τὰ μάτι τῆς!—κᾶτι χοντρά δάκρυα. Νὰ σὰς πῶ, φοβήθηκα. Καὶ τὸ μυστήριο τῆς σωπασίας ἐκείνης πού μὰς περικύκλωνε μ' ἔκανε νὰ φοβηθῶ πῶς πολὺ.

—Τί ἔχεις δά; τὴν ἐρώτησα τρομασμένος. Γιατί κλαῖς, Ἐλένη;

Στὴν ἀρχὴ δὲ μοῦπε τίποτα, μόνο μ' ἔβλεπε κατάμματα. Ὑστερ' ἔμα με εἶδε ν' ἀνησυχῶ

—Νὰ γιατί σ' ἀγαπῶ πολὺ-πολὺ, μοῦ λέγει δειλὰ δειλὰ.

Κι' ἄρχισ' εὐθὺς νὰ χαμογελᾷ τὸ δακρυοβρεγμένο προσωπάκι τῆς, πού λὲς κ' ἔμοιαζε σὰν ἀνοιξιὰτικο τριαντάφυλλο γεμῆτο στάλες νυχτερινῆς δροσιᾶς.

«Ὑστερ' ἀπὸ λίγα λεπτὰ κατέβαινε τὸ δρόμο πού τραβᾷ γιὰ τὴν πολιτεία. Ἐγὼ—πού δὲν ἦταν πρίπο γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου νὰ καταβῶ μαζὺ τῆς—τὴν ἔβλεπα ἀπ' τὸ παραθυράκι τοῦ ρημοκλῆσιου νὰ μοῦ φεύγῃ σὰ φτερωτὴ ἐλπίδα τῆς πρώτης ἡλικίας. Ἡ καμμέν' ἢ Ἐλένη! Πεντέξη φορές γύρισε τὸ ξανθὸ τῆς κεφαλάκι νὰ μοῦ γελάσῃ καὶ νὰ μου πῆ «καλὸ βράδυ».

Ἄμα χάθηκ' ἐκείνη, πῆρα κ' ἐγὼ τὸ δρόμο.

Εἶχα φύγῃ στὴ ξενιτειά κ' ὕστερ' ἀπὸ τρία χρόνια εἶχα γυρίσει ὀπίσω στὸ μικρὸ μου νησί. Ἦταν χυνὸπωρος.

Μιά μέρα πῆρα καὶ πάλι τὸν ἀγαπημένον δρόμο πού φέρνει στὸ «Παλιόκαστρο» γιὰ νὰ θυμηθῶ τὰ πρωτινά μου.

Κ' εἶδα πάλι πέρα,—τὰ λατίνια, οἱ ψαροπούλες, οἱ ψάθες καὶ τὰ μπρατσειράκια μὲ τὰ κάτασπρα παννιά τους στὶς στεριές σιμά ἢ ἀνοικτὰ στὸ πέλαγος ν' ἀφίνουν πίσω τους τὰ νησάκι καὶ νὰ πιάνουν τᾶλλο.

Μὰ κοντὰ μου, στὴν τριγύρω μου ξερὰ, εἶχε πιά μαραθῆ δλότελα ἀπὸ τοῦ κλοκαίρου ἡλίου τῆ ζίστη ἢ δροσοπράσινη ὠμορφιά, πού χαίριδε τὰ βουνάκια τοῦ νησιου μας τὴν ἀνοιξη.

Θλιμμένος κοιτάζα ἀπάνωθί μου τὰ ταξιδιάρικα χελιδονάκια, πού λυπημέν' ἀφίναν τὶς ζεστές

φωλιές τους γιὰ νὰ πᾶν στὸς ξένους τόπους, ὅπου τᾶφερνε ἡ σιδερίνια ἀνάγκη.

Πῆγα καὶ πάλι στὸ ρημοκλῆσι τῆς ἀγίας Μαρίας.

Μὰ τί σύμπτωση! Βλέπω—τί θαρρεῖτε;—τὴν Ἐλένη μέσα στὸ μικρὸ ἐκκλησάκι ν' ἀνάβῃ τὰ καντήλια. Στέκω στὴν ἀνοικτὴ πόρτα καὶ ρίχνω μιὰ ματιὰ τριγύρω μου. Ἐπαναθωρῶ τὶς πλάκες πού πάνω σ' αὐτὲς δῶ καὶ τρία χρόνια γονατισμένοι κ' οἱ δυο μὰς ταπεινὰ μπρὸς στὴν εἰκόνα τῆς Μεγαλόχαρης κάναμε τὸν ὄρκον τῆς ἀγάπης μας. Θυμοῦμαι τὴ στιγμή πού φιλήσαμε τὴν ἀγία εἰκόνα πρώτα κ' ὕστερα φιληθήκαμε.

Ἀξάφου γυρίζει ἡ Ἐλένη καὶ μὲ θεωρεῖ. Παράξενο πὼς ὁ ξαφνικὸς ἐρχομὸς μου δὲν τῆς ἔκαμε τὴν παραμικρὴν ἐντύπωση. Ἐκείνη ἐφαινόταν βυθισμένη σὲ μιὰ σκέψη βαθειά σὰν τὸν ὠκεανό.

Τὸ θαμπὸ φῶς τῶν καντηλιῶν κ' οἱ λίγες ἀχτίδες πού χώθησαν ἀπὸ τὸ μονόφυλλο παραθυράκι μ' ἔκαναν νὰ ξεχωρίσω πάλι στὰ μεγάλα κεῖνα μάτια τῆς—ὦ! τὰ μάτια τῆς!—κᾶτι χοντρά δάκρυα.

—Τί τρέχει, Ἐλένη; τὴν ἀρώτησα. Γιατί κλαῖς;

—Εἶναι πέντε μέρες, καμμένε, πού ἀμόλαρε ἀπὸ τὴ Ρόδο μὲ τὸ τρεχαντήρι του κι' ἀκόμα νὰ φανῆ... Ἄχ πὼς συλλογοῦμαι. Φοβοῦμαι μὴν τύχη—ἡ Μεγαλόχαρη νὰ μὲ βγάλῃ ψεύτισσα—κ' ἔπαθε τίποτα....

—Μὰ ποιός, Ἐλένη;

—Ὁ ἄντρας μου δά, ὁ Σταῦρος.

Καστελλόριζο.

MIX. Γ' ΠΕΤΡΙΔΗΣ

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Στὴ φημερίδα «Deutsche Warte» τοῦ Βερολίνου, στὶς 10 τοῦ Ἀπρίλη 1905, (ε.ν.), δημοσίεψε ὁ καλὸς φίλος μας καὶ συνεργάτης τοῦ «Νουμά» κ. Alex. Steinmetz ἄρθρον πολὺ σημαντικό γιὰ τὸ γλωσσικὸ μὰς ζήτημα. Στὸ ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ ὁ συνεργάτης μὰς ζουγραφίζει μὲ χτυπητὰ χρώματα τὸ πισωδρόμισμα πού παθαίνει τὸ ἔθνος μὰς ἀπὸ τοὺς δασκάλους, καὶ μιλῶντας γιὰ τὰ Βαγγελικά καὶ τὰ Ὀρεσσειακά δίνει στοὺς Γερμανοὺς ἀναγνώστες του νὰ καταλάβουν τί στενοκεφαλιὰ καὶ τί ἀφιλοπατρία μὰς δέρνει ἀφοῦ ἀγωνιζόμεστε νυχταμέρα νὰποχτη-

νώσουμε μὲ τὴν καθαρεύουσα μὰς τὸ λαὸ καὶ νὰν τὸν ῥήξουμε σὲ πυκνότερο σκοτάδι ἀπὸ κεῖνο πού βρίσκεται σήμερα.

«Ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς, γράφει πολὺ σωστὰ καὶ μὲ μεγάλο πόνο ὁ κ. Steinmetz στὸ ἄρθρον του, εἶναι σὲ θέση νὰ διαβάξουν τὴ «Νέα Διαθήκη» στὴ μητρικὴ τους γλώσσα, καὶ μόνο ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μέσα σὲ ὅλα τὰ πολιτισμένα ἔθνη κάνει στὸ ζήτημα αὐτὸ ἐξαίρεση».

«Τί εἶναι τὴν ἀυτὴ ἡ καθαρεύουσα;» ρωτᾷ παρακάτου. «Δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ μιὰ τεχνητὴ γλώσσα καμωμένη ἀπὸ διάφορους Βυζαντινοὺς καὶ μεταβυζαντινοὺς σχολαστικοὺς, μιὰ γλώσσα πού μοναχὰ στὴ σύνταξη διαφέρει λίγο ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἀττικὴ διάλεκτο, ἐνῶ οἱ λέξεις καὶ τὸ τυπικὸ τῆς εἶναι σχεδὸν καθαρὰ ἀρχαιοελληνικά. Κάθε ξένος πού ξέρει τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ μπορεῖ σὲ λίγο νὰ συνειθίσει νὰ διαβάξῃ Ἑλληνικὲς ἐφημερίδες κ' ἐπιστημονικά συγγράμματα γραμμένα, τὰ πῶς πολλὰ, σ' αὐτὴ τὴ γλώσσα. Ἡ μεγαλύτερη δυσκολία ἴσως εἶναι ὅτι πολλὲς ἀρχαῖες λέξεις ἔχουν πάρε ἄλλη σημασία στὴν καθαρεύουσα. Πὼς τὴν μιὰ τέτια ἀφύσικη καὶ τεχνητὴ γλώσσα πρέπει σῶνει καὶ καλὰ νὰ γίνῃ χτῆμα τοῦ Ἑλλ. λαοῦ, αὐτὸ μπορεῖ κι αὐτοὶ ἀκόμα οἱ ὀπαδοὶ τῆς καθαρεύουσας καλὰ καλὰ νὰ μὴν τὸ ξέρουν».

Ὁ κ. Steinmetz θὰ γράψῃ κι ἄλλα ἄρθρα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ γιὰ τὴ σύγχρονη οἰκονομία μὰς στὴ «Deutsche Warte», γιατί εἶναι ταχτικὸς ἀνταποκριτὴς τῆς κ' ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν πατρίδα μὰς περισσότερο — τί νὰν τὸ κρύβουμε; — ἀπὸ πολλοὺς πατριῶτες μὰς.

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ

Ἄπο Πέμτη σὲ Πέμτη

Ἐπουρογὸς Ἐσωτερικῶν ὁ Θ. Π. Ντεληγιάννης

Σκοιωμοί.—Λεφκάδα 1, Βόνιτσα 1, Ἀθήνα 1, Πάτρα 1.

Λαβωμοί.—Ἀθήνα 11, Περαιάς 4, Ἐπαρχίης 6.

Κλεψές.—Ἀθήνα 16, Περαιάς 12, Ἐπαρχίης 14.

θὰ προσφέρω θυσία, σ' ἕνα βωμὸ τοῦ Ἡλίου, πάνου στὴν κορφή τοῦ Τμῶλου· ὁ Θεὸς πρέπει νὰ βοηθῆσῃ τὸ ἔργον».

Γ'.

Ἦταν ἀκόμα νύχτα βαθειά, ὅταν ὁ Ἀπελλῆς ἐσηκώθηκε. Ὁ Αὐγερινὸς δὲν εἶχε βγεῖ ἀκόμα καὶ ἡ Πούλια ἐμεσουράνιζε. Οἱ δούλοι στὸν ἀντρώνα εἶχαν σηκωθεῖ καὶ κείνοι κ' ἐτοιμαζόνταν γιὰ τὴ θυσία· ὁ ἱερέας τοῦ Ἀπόλλωνα εἶχε κοιμηθεῖ στὸ σπιτι τοῦ ζωγράφου· ἀποβραδὺς εἶχαν ἀγοραστεῖ τὰ ζῶα γιὰ τὴ θυσία, πού τὰ φόρτωναν τὴν ἄρα σ' ἕνα ἀμάξι. Καὶ ἀφοῦ ὅλα εἶταν ἔτοιμα, σ' ἕνα δεύτερο ἀμάξι ἐκάθισαν οἱ δούλοι τὸ Διενυσόδωρο, καὶ μαζὶ τοῦ ἐμπῆκαν τέσσεροι σκλάβοι, δύο Ἑλληνες ἀπὸ τὴν Ὀλυμπο, μεγάλοι, ὠμορφοί, ντυμένοι μὲ λευκὰ φορέματα, καὶ δύο ἄλλοι Σαρμαῖτες, μὲ γυναίκια στολὴ δυνατοὶ κ' ἐκείνοι καὶ μελαψοί. Σ' ἕνα τρίτο κάρρο εἶταν τὰ σύνεργα τῆς θυσίας καὶ αὐτοῦ ἀνέβηκε ὁ ἱερέας, καὶ σ' ἕνα τέταρτο πού ἦταν ζεμμένο μὲ τέσσερα μακεδονίτικα ἄτια ἐμπῆκε μοναχὸς ὁ Ἀπελλῆς, μεγαλόπρεπος, ντυμένος μὲ τὴν πορφύρα μ' ἕνα χρυσὸ στεφάνι στὸ κεφάλι, μ' ἕνα χρυσὸ σκῆπτρον στὸ χέρι, μοιάζοντας ἔτσι τοῦ Δία τοῦ κοσμοκράτορα. Πολλοὶ σκλάβοι ἐκρατοῦσαν ἀναμμένα δαυλιὰ κ' ἔμελλαν ν' ἀκολουθήσουν πεζοί, ὅπως καὶ μερικὲς

ἄλλες σκλάβες. Μόνο ἡ Καμπάσπη δὲν ἦταν μαζὶ.

Ἡ συνοδεία ἐπῆρε τὸ δρόμο τοῦ Καῦστριανοῦ κάμπου, πρὸς τὰ Ὑπαιπα, ὅπου τοὺς ἐξημέρωσε, καὶ ἔφτασε στὴν κορφή τοῦ Τμῶλου σὰν ἐβγαίνει ὁ Ἡλιος. Ἀφοῦ ὁ ἱερέας ἐπρόσφερε τὴ συνειθισμένη θυσία, καὶ ὁ Ἀπελλῆς ἐξέτασε εἰπετα τὸ βουνο. Ἡ ράχη ἦταν στὴν κορφή τῆς στενοῦχωρη, ἐχυνότων γλυκὰ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἐφεσος, μὰ ἦτον ἀπόγκρημη, ὀρθή, πρὸς τὴν Ἀσία, πέφτοντας σ' ἕνα βαθὺ φαράγγι, πού ἐσκίζε τὸ βουνο πατώκορφα, κρεβάτι· καποιανοῦ ξεροπόταμου· οἱ πέτρες τοῦ γκρεμοῦ ἦταν σουβλερές, κι' εἶχαν τὸ χρῶμα τῆς σκούριας· ἕνα στενὸ στρατὶ πατημένο ἀπὸ τὰ γριόγυδα ἐτρογύριζε τὸ βράχο, καὶ τρογύρου ἐσηκονόνταν, φοβερίζοντας τὰστραποπέλεκα, ἄλλες κορφὲς ψηλότερες ἢ χαμηλότερες, ἄγριες, κόκκινες καὶ κείνες, ἀκαρπες χωρὶς δέντρο καὶ χορτάρι. Ἀλλὰ ἀντίπερα ἀπὸ τὸ φαράγγι καὶ πολὺ σιμά στὴν κορφή τοῦ βουνου, τόσο πού τὰ γριόγυδα ἐμπορούσαν νὰ πηδήσουν τὸ βάραθρον, ἦταν ἕνα στενὸ σιάδι, ἢ κορφή χαμηλότερης ράχης. Ἀφοῦ ὁ Ἀπελλῆς ἔκαμε νὰ στήσουν τὸ μισοτελειωμένον πίνακα, τὸ θρόνον του κ' ἕνα σκαδὶ γιὰ τοῦ ἡλίου τὲς ἀχτίδες, κι' ἀφοῦ ἐτοίμαζαν τὴν ἄρα μερικὸι σκλάβοι τὰ χρώματα.

Κι' ὁ ζωγράφος μὲ λυπημένο βλέφαρο ἐδιάταξε

τοὺς Ἑλληνες σκλάβους νὰ δίσουν τὸ Διενυσόδωρο· πού ὡς τότε δὲν εἶχε βγάλῃ ἄχνα ἔχοντας ἀπόφαση νὰ τελειώσῃ τὴ τυραγνισμένη ζῆση του, μὰ ἐκείνοι ἀρνηθῆκαν λέγοντας:—«Πὼς θὰ σκοτώσουμε ἕνα Ἑλληνα, ἕνα ἑμοσμάτο μὰς;»

Καὶ ὁ Ἀπελλῆς θιαμάζοντας εἶπε:—«Τὰ ἴδια λόγια ἐπρόφεραν καὶ ὁ Ἡφαιστος μὲ τὸν Ἑρμῆ, ὅταν ἐδενοτόν ὁ Προμηθέας». Κ' ἐπρόστεσε ἀποφασισμένος κοιτάζοντας τοὺς Σαρμαῖτες:—«Κρᾶτος, καὶ Βία, δέσετέ τον».

Ὁ Διενυσόδωρος ἐκοίταζε λυπημένος, ἀνήσυχος, ἀμίλητος, τοὺς Σαρμαῖτες πού τοῦ ἐφορούσαν τὲς πέδες στὰ χέρια καὶ στὰ πόδια, ἢ ὄψη του ἦταν ἀχνισμένη ἀπὸ τὰ χτεσινὰ μαρτύρια, τὴν ἀγρύπνια, τὸν κόπο τοῦ ταξιδιου, τὴ θωριά τοῦ θανάτου. Ἦταν δεμένος μ' ἄλλα σκοινιά καὶ δὲν ἤμπορεῖ ν' ἀντισταθεῖ.

Ὁ Ἀπελλῆς ἐπῆγε κ' ἐκάθησε στὸ θρόνον τῆς τέχνης του στὸ ἀντικρὸν βουνο, καὶ οἱ Σαρμαῖτες ἔλυσαν τὰ σκοινιά τοῦ Διενυσόδωρου, κρατώντας τον ἀπὸ τοὺς μακρυνοὺς ἄλυσσους πού ἦταν κολλημένοι στὲς πέδες, ἀναμείνοντας τὴ διαταγὴ τοῦ ζωγράφου. Καὶ ταῦτας, ἀφοῦ ἔροιξε τὸ βλέμμα στὴν τραγικὴ σκηνογραφία τοῦ βουνου, πού ὀρθονόνταν ἀπέναντί του, κρούοντας τὸν περσότερον οὐρανό, εἶπε:—«Κρᾶ-

Ο ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΗΣ

(Δίγα Κομμάτια)

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Του Κωστή Παλαμά

Ξανανιωτή του τραγουδιού γλυκιᾶς λεβεντοσύνης,
Πλάστη εκκλησιᾶς τριθέμελης στῆς Σκέψης τὸ βασιλίον,
Μεγάλε, ποῦ δὲ σ' ἔσκιαζε τῆς χλαλοῦς τὸ κῦμα,
'Αἰετὶ, ποῦ ἄθαμπα ἀντίκρουσε τὸν Ἥλιο τῆς Ἀλήθειας,
Δέξου ἔτι, στὸ φῶς μούφερε πόθος καινούργιας τέχνης.
Δίπλα σου τὸ τραγοῦδι μου κρυφῆ περφόνια νοιώθει
Σὰν τῆ φτωχοῦλ' ἀγράμπελη στοὺς κλώνους τοῦ πλατάνου.

1.

'Ακουσα τί εἶπες μου, Ζωὴ γιομάτη φῶς καὶ μάγια.
Κι ἀργόφερα τὸ στοχασμὸ στὰ μωδιασμένα χεῖλη
Νὰ φανερώσῃ τῆς καρδιάς τὴν τρισβαθὴ λαχτάρα
Γιὰ τὸ κρυφὸ ξανάκουσμα τῆς ἁμορφῆς σωνῆς σου.
Θέλω νὰ σμίξω τὸνειρο μὲ τὰ βαθιά σου λόγια,
'Ὅπως τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ μὲ τὸ λευκὸ λουλούδι,
Γιὰ νάρθῃ ὁμπρὸς μου ὄνειρευτὸς κι ἀγαπημένος κόσμος,
Κόσμος ποῦ καθρεφτίζεται στῆς ὁμορφίᾳς τὰ μάτια.
'Ακόμα δὲν τῆ γνώρισα τῆ δυνάμη σου ποῖα εἶναι
Κι ἔνθισε ἐντός μου φουντωτὸ τὸ δέντρο τῆς ἀγάπης.
Στέκω βουδὸς κι' ἄλότρεμος ὁμπρὸς στὸ μέγα θάμα,
Μὰ ὁ νοῦς μου παίρνει ἔδηγητὴ τὴν πλάστρα δυνάμη σου
Κι ἀρχίζει τὸ ταξίδι τοῦ στὰ τρισβάθια τῆς ζήτησης
Προσκυνητῆς τῆς ὁμορφίᾳς καὶ σκλάβος τῆς ἀλήθειας.
Μακριδὸς ὁ δρόμος πᾶρχισα κ' ἡ δυνάμη μου λίγη.
Πέρ' ἀγναντεύω τὸ βουνὸ μὲ τὴν ψηλὴ κορφή του,
Τίς μυριοχρώματες πλαγιές, τίς κελαδίστρες βρύσας,
Τὴν ἄγια γλύκα ποῦ σκορπάει τὸ ταπεινὸ ἔρμολκῆσι,
Μὰ λόγος βασιορέματος τῆ ρίζα στεφανώνει.
Πῶς νὰ διαβῶ, ποῦ ἀνέμπορα τὰ πόδια μου λιγίζουν;
Θωρῶ σε, αἰετὶ ἀπλοφτέρουγε, νὰ τριγυρνᾷς τὰ ψήλου
Κι ὁ πόθος μέσα μου γεννάει τοῦ πόνου τὸ σαράκι,
Τι ἐγὼ φερέα δὲν ἔχω νὰ πετάξω ὡς ἐκεῖ πάνω,
'Εκεῖ ποῦ ἡ γαληνὴ ζωὴ μὲ γλυκοκράζει φύση.
Μὰ ἡ δυνάμη σου μὲ τραβάει καὶ χώνουμαι στὸ λόγγο.
Τώρα μέσα στὸ δύσκολο ταξίδι μου ἄς γροικῆσω
Νάντιδονοῦν τριγύρω μου τὰ δυνατὰ σου λόγια
Καὶ νὰ σκεπάζουν τῆ βουὴ ποῦ ἀκράτητη ξεσπάει
'Απὸ γητεύτρης θύμησες κ' ἐλπιδες ὄνειριάρες.
'Εδῶ, ποῦ ὁ δρόμος μου ἄρχισε νὰ δείχεται ποῖος εἶναι,

τοῦ καὶ Βία, κρεμάστε τον».

Καὶ οἱ Σαρμάτες, τραβώντας, ἔκαμαν νὰ γλυ-
στρήσει τὸ κουφάρι τοῦ Θεβαίου πᾶνου στὸς μυτερὸς
πέτρες τοῦ Τρωῦλου, ποῦ τὸ λάδωσαν, κ' ἔκαναν νὰ
τρέχει τὸ αἷμα βάφοντας τὰ κόκκινα χαράκια μὲ
κοκκινότερο χρώμα. Ὁ πόνος ἐξωγραφήθηκε στὸ
πρόσωπο τοῦ Διονυσόδωρου, ἕνα ψιλὸ φωνητὸ ἐβόηκε
ἀπὸ τὸ λαροῦγγι του, τὸ κεφάλι του ἐγύρισε ἀνά-
ποδα, τὰ μάτια του ἐλαμψάν ὀρθάνοιχτα, τὸ στόμα
του ἐζάβωσε. Καὶ ὁ Ἀπελλῆς εἶπε θιαμάζοντας,
ἀλείφοντας χρῶμα τὸ χρωστῆρα: — «Ναὶ τέτοιοι
ἦταν».

Τὰ πόδια τοῦ Διονυσόδωρου εἶχαν πατήσει πᾶ-
νου στὸ στενὸ δρομὶ, ποῦ ἐτρογύριζε τὸ βάραθρο, καὶ
τὸ βλέμμα του ἦταν ἀγριεμένο μαρτυρώντας φρίκη
ἐσηκώθηκε ὀλόρθος κ' ἐκοίταζε τὸ ζωγράφο.

'Αλλὰ ὁ Ἀπελλῆς ἔκχεε ἕνα νόημα: οἱ Σαρ-
μάτες ἐτραβήσαν τὲς σιδερένιες κροδῆνες, τὰ πόδια
καὶ τὰ χεῖρα τοῦ Θεβαίου ἀνοῖξαν, καὶ τὸ κορμὶ
του ἦρθε κ' ἐκόλλησε πᾶνου στὸ βράχο. Τέσσερα
μεγάλα λιθάρια ἐπλάκωσαν τοὺς ἄλυσσους καὶ τοὺς
ἐβάσταζαν τεντωμένους. Καὶ οἱ τέσσεροι σκλάβοι
οἱ δύο Σαρμάτες καὶ οἱ δύο Ἕλληνες ἐκατέβησαν
στὸ δρομὶ κ' ἐστάθησαν δεξιὰ κ' ἀριστερὰ τοῦ μαρ-
τυρημένου, ποῦ ἐλάτρευε τώρα ἀπὸ τὸν ἀνυπόφερτον

Ἀρμός γιομάτος ἀγνωροὺς ἄχους τρανῆς ἀγάπης
Καὶ καλοσύνης δυνάμεις κι ἀλήθειας ὁμορφάδες,
Σταμάτησα σὰν τὸν τυφλὸ ποῦ ἔαφνου ξαναβλέπει
Καὶ τὸν θαμπώνει τὸ πολὺ φῶς λιολουσμένης μέρας
Κι ἔλα τὰ βλέπει ὡς ὄνειρο, κι ἔλα τὰ νοιώθει ὡς μάγια.
Τὸνειρο τάχα ἀντίπαλος θὰ γίνῃ τῆς ἀλήθειας;

3.

'Αλαργινὸ τὸ μίλημα καὶ φτάνει σὰν τραγοῦδι.
Στὸ βράχο ποῦ ὀρθοστάθηκες καὶ τῆ φωνὴ μου ρίχνεις
Ρόδα φυτρῶσαν ἁμορφα καὶ κρένα βωδιασμένα.
Κι ἂν μὲ καλῆς, τρισεύγενη, στὸ νέο σου πανηγύρι,
Πῶς νὰ σιμῶσω ὁ ἀνέτοιμος γιὰ νὰ δαχτῶ τὸ φῶς σου;
'Αγκάθια ἀκόμα μοῦ κεντᾶν τὰ πόδια κ' αἶμα στάζουν
Κι ὄλος μὲ λιανοστούρναρα σπαρμένους μοῦ εἶναι ὁ δρόμος.
Τοῦ μαρτυριοῦ δὲν τέλειωσα τῆ στράτα· μὰ θὰ φτάσω
'Ὅπου μὲ κράξεις, τί γλυκά μὲ σέρνει τὸ τραγοῦδι
Στὸ μέγα σου προσκύνημα· μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα
θάρθῶ σιμά σου νὰ χαρῶ τὸ φῶς τῆς καλοσύνης.

6.

Γλυκὸ εἶναι τὸνειρο ποῦ κλεῖ τὸ γήτεμα τῆς ζήτησης.
'Αγάπη πλάστρα, ποῖα ψυχὴ θάνοϊξη τὰ φερέα τῆς
Νὰ σάγκαλιᾶσῃ ἀνάλαφρα σὰν φῶς τοῦ ἀποσπερίτη;
Δεῖξέ τὸ δρόμο ποῦ ἄσματος δὲν εἶναι σ' ὅποιον εἶδε
Νάπλουνονται τριγύρω του τῆς ὁμορφίᾳς τὰ μάγια
Καὶ δέχτηκε τὰ τιμῆτα τῆς καλοσύνης δῶρα.
Δεῖξέ τὸ δρόμο ποῦ ἀνοῖξαν οἱ πόθοι καὶ ποῦ φέρνει
Τὸ στοχασμὸ μὲς στοῦ φωσιῦ τὴν τρισβαθὴ πλημμύρα.
Σὰν τὰστρα, ποῦ τρεμόλαμψαν τὴν πρώτη νύχτα, χύσε
Τὸ μουσικὸ ἀντιφέγγισμα σὲ μαύρη νύχτα κ' ἔρημη.

8.

Γιομάτη φῶς καὶ πρόσχαρη μπροστὰ μου ἔλαμψε ἡ μέρα.
Τὰ μύρια ξεπλανέματα πῆρε ἡ θωριά τοῦ κάμπου,
Σκορπάει σκοποὺς ἀνάκουστους ἡ κελαδίστρα βρύση
Καὶ τὰ πουλιὰ τραγοῦδησαν τὸν ὕμνο τῆς ἀγάπης.
Τὸ μέγα δέντρο τὰ κλαδιὰ μέσζα στὴν πλάση ἀπλόνει
Καὶ μάζεψε στὸν ἴσκιό του τὸ γέλιο τῆς γαλήνης.
Κάποια φωνὴ, φωνὴ βαθιὰ καὶ μουσικὰ μοῦ λέει:
«Πρόσεχε, νιέ, τὸ γήτεμα καὶ μὴ ζητήσης νάβρης
Τὸ δαχτυλίδι τᾶφταστο τῆς ξεγυλάστρας Λάμιας.
Κόψ' τὸν ἀνθὸ, ποῦ ζήλεψες στὸν ὕπνο σου, καὶ δὲσ' τον
Τῆς ὁμορφίᾳς, ποῦ θὰ γενῆ τοῦ δρόμου σου ὀδηγήτρικ».

πόνου. Μία ἄγρια φωνὴ ἐβόηκε ἀπὸ τὰ στήθια του,
τὸ πρόσωπό του ἐλαμψε, κ' ἐπειτα, σὰ νὰ μὴν αἰσ-
τανόταν πλὴν τίποτα, ἔχινε κ' ἐκάρφωσε τὸ βλέμ-
μα πᾶνου στὸ δίσκο τοῦ ἡλίου χωρὶς νὰ θαμπώνεται
ἀπὸ τὴ λάμψη. Μὲ βραχνὴ φῆνω εἶπε, σὰ νὰ βλεπε
φαντάσματα: — «Ὁ ρειπισμένη Θῆβα, ὦ μητέρα
'Ελλάδα, ἄς εἶνε ἡ θυσία μου γιὰ σωτηρία σας, μὴ
μὲ κοιτᾶτε πικραμένους».

Καὶ ὁ Ἀπελλῆς ἐβλεπε τώρα ζαλισμένος τὸ
μαρτύριο. Ἡ ἐλέφτερη ψυχὴ του ἐπαναστατοῦσε ζή-
τώντας ἔλεος γιὰ τὸν ἄτυχο, κ' ὄλο ἐζωγράφιζε,
συνεπαρμένος ἀπὸ φρίκη, τὸ πρόσωπο τοῦ μαρτυρη-
μένου, ποῦ τώρα ἐφαινόταν λιγοθυμημένος κρατῶν-
τας ἀσάλεφτα τὰ μάτια.

Καὶ τῆ στιγμὴν ἀφθὴ ἔκαμε ὁ τεχνίτης, χωρὶς
οὔτε ὁ ἴδιος νὰ τὸ νοιώσει, ἕνα ἀλαφρὸ νόημα μὲ τὸ
κεφάλι, κ' ἐφανερωθῆσαν στοῦ βουνοῦ τὸ χτένι τέσ-
σερις ἀσπροντυμένες σκλάβες, ποῦ ἐκοίταζαν μὲ πε-
ριέργεια πρῶτα, σκύφοντας, κ' ἐπειτα μὲ τρόμο,
πρὸς τὸ βάραθρο, κ' ἐβαλλαν δυνατὲς φωνές, κ' ἐτρα-
βῆσαν μὲ σπλάχνος ἀληθινὸ τὰ μαλλιά τους. Κ'
ἐγέννηκε ἡ φωνὴ τους μελωδικὴ κ' ἀκουστήκαν νὰ
φάλλουν τοῦτα τὰ λόγια:

Μενάχος, νιέ, θὰ νὰ χαθῆς μεσοκαμπὶς κι ἂν εἶσαι.
Πολλοὶ εἶναι οἱ δρόμοι ποῦ ἀνοῖξαν τρανοὶ προσκυνητᾶδες
Κι ὄλοι στῆς Ἥλιογέννητης δὲ φτάνουν τὸ παλάτι.»
Τὰ λόγια ἀλήθεια γίνηκαν· καὶ νὰ, βασιλισσά μου
Ζωή, σοῦ φέρνω τὸν ἀνθὸ τὸ φῶς σου χύσε ἐντός μου.

12.

Κάλεσε ἡ Φύση τῆ Ζωὴ στὸ μέγα πανηγύρι.
'Αθονολάλησε ἡ ψυχὴ τὰ μουσικὰ τῆς λόγια.
Καὶ μύριοι ἀπολογήθηκαν ἀντίπαλοι ἀπὸ πέρα,
Φέρνοντας σ' ἔρημη καρδιὰ χαρὰ οὐρανοκλεμένη.
Φιλί τὸ λούλουδο ἔλλαξε μὲ τὸ πρῶνὸ τάγερι
Κι ὄλοῦθε παντοδύνησαν ὁ μόσχος τῆς ἀγάπης.
Τὸ σήμαντρο τρικύμησε τὸν κοιμισμένο ἀθέρα
Μ' ἦχὸ γλυκὸ, τρεμουλιαστὸ κ' ἔστειλε κάθε πλάσμα
Βουδὸ τὴν προσευκὴ τοῦ ἀγνὴ ψηλά κατὰ τὸν Πλάστη.
Σώπασε, γρίλλε τῆς ἐρμιᾶς, τραγοῦδιστὴ τῆς νύχτας,
Καθὼς σωπαίνει στὴν καρδιὰ τῆς ἐγνοίας τὸ σαράκι,
Κι ὄλα στὸ φῶς ξεπρόβαλαν τὰ πλούτμα τῆς ἐλπίδας.

15

Τῆ ζήτησὴ μου τρικύμησαν τὰ βασιονόητα λόγια:
«Πάρ' τὸ ποτήρι ποῦ ἡ Ζωὴ μ' ἀπὸ σοῦ δίνει χεῖρι
Καὶ πιδὲ τᾶθᾶνατο νερὸ τῆς μαγεμένης βρύσης
Καὶ σφούγγισε τὸν ἔδρο σου καὶ δρόμο πάλι ἀρχίνα.
Κάμε γοργὸ τὸ βῆμά σου μὴ σὲ προφτάσῃ ἡ Νύχτα
Καὶ βρῆς μὲ σίδερα κλειστὲς τίς θύρες τῆς Ἀλήθειας.
Τὴν τρώει τὴν πέτρα τᾶφριστὸ τρεχούμενη νεράκι,
Στὸ βάλλτο τὸν ἀτάραγο γλιντζιάζει καὶ τὸ χόρτο.
'Ακοίμητη εἶναι κ' ἡ πηγή, ποῦ χρυσολάμπουν μέσα
Στὸ φῶς τῶν ἄστρων ἢ τοῦ ἡλιοῦ τὰ γάργαρα νερά της.
Τὸ δέντρο ποῦρριξε πλατιὸ στοὺς κουρασμένους ἴσκιό
Πρῶτα βαθιὰ τίς ρίζες τοῦ μέσα στῆ γῆς ἀπλόνει.
'Ακου ποῖον ὕμνο ζωντανὸ γύρω, ψηλά καὶ πέρα
Καὶ ψυχωμένα κι ἄψυχα περίχαρα σκορπίζουν.
Προσκυνητῆ, προσκύνησε τῆ Φύση τῆ δουλεύτρα
Κ' ἔμπα στὸ Ναὸ τῆς Ὀμορφίᾳς καὶ μίλα τῆς Ἀλήθειας».

20

'Εδῶ τὸ γέλιο ἀχολογᾷ κ' ἐκεῖ ξεσπάει τὸ κλάμα.
'Ἴδιοι εἶναι οἱ δρόμοι ποῦ τραβοῦν κατὰ τὸ κάθε μέρος,
Μαγευτικοὶ κι ἀπλόχωροι γιομάτοι ἀπὸ περάτες.
Γοργὰ τὰ πόδια σέρνονται νὰ φτάσουνε στὸ τέλος
Κι ὄλους τοῦ πόθου τοὺς καημοὺς δέχεται ὁ ἀριδὸς ἀθέρας

Σιδερόφρωντε καὶ πέτρας εἰργασμένος
ὄστις, Προμηθεῦ, σοῖσιν οὐ ξυνασχαλᾷ
μόχθοις· ἐγὼ γὰρ οὐτ' ἂν εἰσιδεῖν τᾶδε
ἔχρηζον, εἰσιδούσα τ' ἠλγύνθην κέαρ.

Καὶ ὁ Διονυσόδωρος ἀκούοντας τῆ μουσικὴ τῆς
'Ελληνικῆς τραγωδίας, σηκώνοντας τὰ μάτια, ἐκλα-
ψε μέσα στοὺς πόνους τοῦ μὲ καινούργια συγκίνηση,
εὐχαριστώντας ἐκοίταζε τὲς καινούργιες Ὀκεανίδες,
ποῦ ἦρθαν νὰ παρηγοήσουν τὸ μαρτύριο τοῦ καὶ
τοὺς εἶπε: — «Ὁ κορασίδες ἐλληνοπούλες, ποῖος θὰ
γδικήσει τὸ μαρτύριο τοῦ Διονυσόδωρου; Ὁ σκύλος
ποῦ ζωγράφιζε τῆς ψυχῆς μου τὸ σάλαγο, ὁ δειλὸς
σκλάβος τοῦ Ἀλέξανδρου, δὲν εἶνε παρὰ ὄργανο τοῦ
τύραννου. Σ' ἕνα ὑπόγειο τοῦ σπιτιοῦ μου στῆ Θῆβα
εἶνε τὰ σκιδιά μου, εἶνε οἱ μηχανές μου, γιὰ λυ-
τρωμὸ τῆς Ἑλλάδας, γιὰ ἐγδικήση τῆς ρειπισμένης
χώρας μου». Καὶ κάνοντας μίαν ὑστερὴν προστάθεια
νὰ κόψει τοὺς ἄλυσσους ἐδείλιασε.

Κι ὁ Ἀπελλῆς ὡς τόσο ἀντίγραφε πάντα μ'
ἐνθουσιασμὸ τὰ θεοτικὰ τοῦ σκλάβου σουσοῦμα, κ'
ὄλο ἀπὸ μέσα του ἡ φωνὴ τῆς συνείδησής του πρόσ-
τάζε τὸ ἔλεος, τοῦ πρόσταζε νὰ γλυτώσει τὸν ἄν-
θρωπο ὅσο εἶχε ἀκόμα τὴν πνοή. Κι ἦρθε στὸ νοῦ
του ἡ ἀγαπημένη του, ἡ ἀδερφή τοῦ Διονυσόδωρου,
ποῦ τῆς ἐτοίμαζε τὴν ἀδικη κ' ἀπέραντη πικρα.

*Ομοιος με πνίμα ανάλαφρο που χάιδεψε τή Φύση.
Κι αν είναι ακοίμητης χαράς ή στερωμένου πόνου
Κάθε αντίδωγμα που σκεῖ τή βωδισμένο άγέρα,
Σέρνει μαζί του τής ψυχής τó μυστικό τραγούδι.
Τό θρήνο άρπάνια σκόρπιζε, τού έρωτα πλάσμα γέλα
Και χωριστά τó δρόμο σας ως γράφει ή Μοίρα πάρτε·
Στήν παντοδύναμη Ζωή τόν ίδιο ύμνο θα πητε.

24

Φως μακρινό, μά κοντινό για τής ψυχής τά μάτια,
Κίπου άστραψε και χρούσειεν Άνατολή και Δύση.
Και φάνηκες παράμορφη, σαν τού βουνοῦ τόν κρίνο,
*Ω Ρήγισσα τού τραγουδιού και ζωδικιά τής σκέψης.
Προσπέρασε τόν άνεμο τού πόθου μου ή λαχτάρα
Κι όμπρως στα πόδια σου έπεσα και φίλησα τó χῶμα
Που πάτησες, και δρόσισα νεροκαμένε χεῖλη
Που κόλλησαν καλώντάς σε πό τήν αύγή ως τó βράδυ,
Βασίλισσα τής Όμορφιάς, τού Λόγου κυνηγήτρα.
*Όμως ανάθει μέσα μου καημός καινούργιου πόθου
Στάλαργινό ταξίδι σου σιμά σου να δρομίζω,
*Ός στο φεγγάρι άπόδικλα τ' Άστέρι τής Άγάπης.
Δόσε μου εσύ τή δύναμη τó δρόμο μου νή σύρω
Μή με προφτάση ή κούραση και μ' άποδώξη ή Ζήση,
Προτού να λάμψη μέσα μου τής όμορφιάς σου ό ήλιος
Κι άνθίστη δροσερόφυλλος ό κρίνος τής Άλήθειας.

30

Μή φύγης άπ' τήν άγκαλιά τήν άπλωτή τής Φύσης.
Αύτου, καθώς σάπάντησα ταξιδευτής τού όνειρου,
Στάσου να ιδώ τή ζωγραφιά τής *Ηθης τού κόσμου όλου
Κι όλο ναστράψη μέσα μου τó φως τής όμορφιάς σου.
Στάσου νακούσω τούς ρυθμούς που κύματα σκορπιούντα,
*Από τó γλυκανάσαμα τού θραυροῦ σου στήθου,
Νά μου άναστήσης τούς παλιούς γλυκούς σκοπούς τού
[Άλαμένα,
*Αντιλαλώντας σύψυχον τής Παρθενιάς τόν ύμνο.
Κ' έγώ, πιστός προσκυνητής τής πλάττρας ώρισούνης,
Κόβοντας κρίνα τού βουνοῦ κι άπέ πελώρια λεύκα
Τρυγώντας άσημόφυλλα, να πλέξω άγνό στεφάνι
Για να στολίσω τάγαλμα τής μεστωμένης νιότης,
Που στήθηκε λαμπρόφωτο μες τó Ναό τής Φύσης
Και δίπλα στη δροσόλαλη χρυσοπηγή τής Ζήσης.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΑΡΕΤΑΣ

Μά ή δειλία είχε νεκρώσει τήν όψη τού τυραγνισμέ-
νου· τά πιθέματα του είχαν μεγαλόπρεπη άταρα-
ξία, οι δυνάμεις τού κορμιού του είχαν λιγώσει, και
ό ζωγράφος δέν έμπορούσε ναποτελειώσει τó έργο.
Τότες ή Τέχνη εύρέθηκε πάλι αντιμετώπιση στο σπλά-
χνος και ένίκησε. Μ' άτάραχτη φωνή ιδίατάζε :—
«Άς έρθει ό άγιούπας».

*Ένας σκλάβος άνατολίτης έπαρουσιάστηκε στο
στρατί, όπου ήταν δεμένος ό Διονυσόδωρος, κ' έφερε
στο χέρι ένα μεγάλο, χαλκωματένιον, τετράποδον
άγιούπα, πούχε τó στόμα άνοιχτό και κοφτερό, έργο
ένου μάγου τής Χαλδαίας. Τά φτερούγια τού όρνιου
ήταν ορθάπλωτα και τά τέσσερα πόδια του άρμα-
τωμένα με νύχια άτσαλένια κοφτερά και γυρά.
Και ό άνατολίτης άπίθωσε τή λαίμαργη μύτη τού
όρνιου στην κοιλιά τού μισαπεθαμένου, κι' άγγίζον-
τας ένα κρουμμένο έλατήριο, τόκαμε να φτερουγήσει
να σκίσει με τά πόδια τες σάρκες και να δαγκάσει
μπήγοντας τó κεφάλι στα σπλάχνα. Και τó τυραγ-
νισμένο κορμί έξύπνησε άπό τή δειλία του, άνατα-
ράχτηκε, ελάγκηψε, άνακινήθηκε, έφώναζε, κ' έξω-
γραφήστηκε άνυπόφετος άπέραντος πόνος στο μάτι
και στο στόμα, τόσο πού έφριζε κι' ό ίδιος ό ζω-
γράφος, κι' άναστήναζαν κ' οι σκλάβοι ψυχοπνε-
μικοί.

ΓΥΡΟ ΣΤΑ ΜΙΣΟΦΩΤΑ

Τó χρυσαχρό σόνεφο χτυπούσε στα μάτια μου
με τάλωμά του πέρα στής δύσης τά μέρη· ό ήλιος
πίσω άπό άλλα θαμπά γέφια κρυμένος έπλημύριζε
με τις ρόδινες άχιίνες του τά παρακάτου άριά σόνεφα
που τó χρώμα τους μέκαμνε να ουλογέμαι τήν άν-
τάρα με μια χροσή βροχή άνακατωμένη. Προχώ-
ρησα παραμπρός στον ίσο δρόμο με τó άσπρο χῶμα.
Μια γυναίκα μαβροφορεμένη έκαμε να τρίξει ή
παλιά ξύλινη πόρτα τού κοιμητηριού και με σκνμένο
τό κεφάλι έφτασε άργά άργά σ'ένα μνήμα· ό μάβρος
σταβρός του είχε πιά τόρα χάσει τó χῶμα του· έγο-
νάτισε κι άρχίνησε να μυρολογάει οέκειό τó παλιο-
μνημούρι. Προς τήν ώρα τούτη τά κυπαρίσια τού
δυτικού πλεβροῦ ησκιαζαν όλο τó νεκροχῶρι με τούς
βαθιούς κι άσάλεφτους ησκίους τους. *Επειτα μια
παλιά ιστορία ξαναήρθε στο νοῦ μου, όπως και τήν
άβγῆ· τó δραμα έξωγραφίστηκε χαμηλά κατά τή ρίζα
των κυπαρισσιών: *Η κοπέλα ή ξένιοιαστη που περ-
νούσε μά γλυκοχαρή τραγουδώντας για κάποια τραν-
τάφυλλα κίτρινα που πάντα μύριζαν. Έίχε τά γυμνά
της χέρια άπλωμένα δμπρός και τά χεῖλια της χα-
μογελούσανε γλυκά. *Ο δρόμος με τις διπλές σειρές
των κάχιων έστριβε παραπέρα και σάπόλιγο έκρού-
φτηκε και ή κοπέλα. *Η σειρά των κυπαρισσιών με
τή σειρά των κάχιων έσοκίστηκαν ξανά στο μυαλό
μου, άνοιξα καλύτερα τά μάτια μου, σά να ξυ-
πνοῦσα, και είδα πάλι τή γυναίκα γονατιστή στον τάφο
να σκορπάει άπάνω του κόκινες βιολέτες. Τό σόνεφο
έφαρτίστηκε πιο πολύ και ό ήλιος μεγαλόπρεπα έβα-
σίλεψε πίσω άπό μιάν κορφή εκεί κοντά, κατά τó
μπουγάδι. *Εγύρισα και τά ποιά με φωνές τσιρι-
χτες εκούρνιαζαν στα χαμόγλαδα και στα άγρια βά-
για. *Ο άσπρος δρόμος έγινε πιο σκοτεινός και τά
πόδια μου έβυθίζονταν στις σκόνες. *Ο άποσπερίτης
πρώτος άναψε στον ούρανό και τά προπα μπουλού-
για των θεριστάδων έφελναν τó έσπερινό τους τρα-
γούδι γυρνώντας μακριάθε άπό τόν άνέριστο άκόμα
κάμπο. Τά δέντρα σαν ησκιοι παράξενοι έσφάνταζαν
προς τά πάνω και τó άγέρι έχτυπούσε τά φύλλα
τους σ'ένα σούσουρο άλαφρό και γλυκό.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΑΝΘΙΑΣ

Μία άλλη φωνή όμως άκούστηκε άπό τήν κορφή
της ράχης, φωνή ψιλή κι' άπελπισμένη :— «Διονυ-
σόδωρε, δυστυχέ γέ τής μάνας».

Τό μηχανικό όρνιο τού σπάραζε άκόμα τά σκώ-
τια, και ό τυραγνισμένος δέν έκουσε· μά ή Καμπά-
στη ένόησε μ' ένα βλέμμα τή θέση, έτρεξε στα λι-
θάκια, τά κύλισε γλίγωρα. Κι' ό Διονυσόδωρος εύρέ-
θηκε δλόρθος και ματοκυλισμένος μπρός τó βάρβαρο
που έκρατούσε τó γέρακα. Μ' ένα χέρι τόν έγκρέμισε.

«*Ο *Ηρακλής γυναίκα» έφώναζε ό *Απελλής
άφίνοντας τά χρώματα.

Και βλέποντας τήν Καμπάστη, πούχε κατέβει
ως τόσο στο στρατί, κι' άγκάλιαζε τώρα τó μαρτυ-
ρημένον, άνατρίγιασε. Μά ή σκηνή όλη έστάθηκε
γλίγωρη, γιατί ήταν οι ύστερες δυνάμεις τού πνε-
μένου, πού, βαστώντας σφιχτά τήν άδερφή του άπό
τή μέση, έπεσε χάρου νεκρός και, χάνοντας τή γής,
έβυθίστηκε μαζί της στο φαράγγι. Και ό *Απελλής
έσκυψε, βλέποντας τάδέρφια άγκαλιασμένα να γκρε-
μίζονται κ' έφώναζε :— «Καμπάστη, Καμπάστη».
Τά μάτια του έπλημμύρισαν δάκρυα. Τώρα ή άγάπη
ένικούσε στην καρδιά του τήν τέχνη, μά ό Προμη-
θείας ήταν έτοιμος.

Τρόγος 1904.

ΟΙ ΠΑΠΑΡΟΥΝΕΣ

*Ο χρόνος, ό τρανός και βακουσμένος βασιλιάς, πού
για τή δύναμή του τή μεγάλη τόν έτρεμε ό κόσμος όλος,
είχε τέσσερα παιδιά· τó Χειμῶνα και τήν *Ανοιξη, άπό
τήν πρώτη του γυναίκα, τó Χυνόπωρο και τó Θέρο, άπό
τή δεύτερη· και παιδή τόν είχαν πάρει τά χρόνια και τó
θρόνο είχε βαργιοστήσει, έδωσε στα τέσσερά του άρτά παι-
διά να κυβερνάν τó πλείχωρο βασίλειό του, τó καθένα
με τή σειρά.

*Ο Γεροβασιλιάς, με τάσπρα και μακριά του γένεια,
βλέποντας τά παιδιά του, με τή σοφή του μερασιά να
βασιλεύουν μονασμένα, φρόνιμα και καλά και τó λαό του
πάλι νάχη να κάμη για τή μεγάλη του γνωστή και τήν
καλή διοίκηση των παιδιών του, έμενε καταρκαριστήμε-
νος.

*Έτσι λοιπόν βασιλιάδες και λαός πέρναγαν έφτυχι-
σμένα.

Μά ή μερασιά άρτή δέν καλάριζε στον μεγαλύτερο,
τό Χειμῶνα. *Αφρος τάβηλε ούλα δικά του. Πολλές φορές
τάβαζε με τάδέρφια του και τσακονότανε, δσε πού μια
μέρα, άπό τις πολλές, άπολογιέται στον Πατέρα του με
παράπονο.

—Πατέρα, τού λέει, δέ μου φαίνεται σωστό, έμει πού-
μαι ό μεγαλύτερος σου και γνωστικώτερος να με κύνε
όμοιο με τά καλιόπαιδα. Σε κανένα βασίλειο τού κόσμου
δέν γίνεται, μέσα στο χρόνο να βασιλεύουν τέσσερις. *Η
νάνεβης εσύ πάλι στο θρόνο ή να μου τόν άφήσης έμένα,
σαν πρώτος πούμαι. Γιατί άλλοιως τó βασίλειό σου δέν θα
πέη μπρός. *Ο,τι φταιάω γώ μου τά χαλάει ή προκομ-
μένη σου, πού τρέμεις για δάφτην...

—Κατεργάρη, κατεργάρη! τάκορίθηκε χαμογελών-
τας ό Χρόνος. Μη γκρινιάζης και γώ τά διορθώνω. Νά
κάμουμ' άλλοιως τή μερασιά, παιδί μου. *Ο καθένας σας
να βασιλέψη ένα χρόνο και σύ—σά μεγαλύτερος πού-
σαι—να βασιλέψης πρώτος.

—*Εγώ να βασιλέψω δύο. Δέ θέλω ναμαι σαν κι άφ-
τούς, τού άπολογήθηκε ό Χειμῶνας μουτρωμένος.

—Παιδί μου, τού κεραλιού μου τότα χρόνια πατά δέν
έκαμα. Πάντα ρωτούσα τó λαό μου. Ρώτηξε λοιπό και
εσύ κείνον πού θα κυβερνήσης πρώτα...

*Ο Χειμῶνας νομίζοντας τó λαό με τή γνώμη του,
όλθγαρος για τήν άπόκριση τού πατέρα του, χωρίς να
ρωτήζη κανέναν, κηαίνει στο παλάτι, πού ή *Ανοιξη άπό
τό θρόνο δίκαιε τούς ύποταχτικούς της, και τής λέει να
κατέβη γλήγορη, γιατί άρτός θα βασιλέψη δύο χρόνια,
σύμφα με τήν πιθυμία τού λαού του και τή θέληση τού
Πατέρα τους. *Η *Ανοιξη δέ θέλησε να κατεβῆ, λέγον-
τάς του πως ποτέ δέν έκουσε, ούτε τó λαό να πῆ ένα τέ-
τοιο πῆμμα ούτε τó γεροπατέρα της. Μά κείνος
θέλοντας να τήν εγδ:κηθῆ και για τις άλλες φορές πού
δέν τόν άκουγε, τήν άρπαξε άπό τó λαιμό, έτσι άσκημα,
πού τής έσκισε ως κάτω τó βασιλικό της χιτώννα κα
τήν καταντρόπισε μπρός σε τόσο κόσμο πού τήν είδε
γυμνή...

*Η Βασιλοπούλα πό τή μεγάλη της ντροπή και τó
κακό λιγοθύμησε κι έμεινε ξερή πέντε μέρες και πέντε
νύχτες, χωρίς φαί, χωρίς νερό, δίχως μιλά.

*Ο Γεροχρόνος κάλεσε τότες τούς γιατρούς και τις
μαμηδες, και σαν τήν είδαν έτσι κόκκινη κόκκινη, σά ναν
τή μπάτσιαν νεράδες, είπαν πως τó αίμα της είχε χω-
ρίση άπό τή μεγάλη ντροπή πού πήρε, κι ούτε γιατρι-
κά μπορούσαν να τής δώσουν ούτε τίποτ' άλλο ναν τής
κάμουν.

*Υστερις άπό τις πέντε μέρες και τις πέντε νύχτες,
άνοιξε τά μάτια και βλέποντας τόν κόσμο πού τήν είχε
τριγυρισμένη διάταξε άμέσως να φύγουν όλοι και όδες.
Δέν ήθελε να τήν βλέψη πιά κανείς, ούτε κι ό Πατέρας
της, πού στήν άρρώστια της έκανε σαν τρελλός ό κνημέ-
νος.

Κλεισμένη λοιπό στή καρμά της όληνυχτις κι όλη-
μερις έκλαιγε, έκλαιγε.

Κάθε μέρα ό λαός της—πού τήν άγαπούσε τόσο, για
τούς κηλούς της τρόπους και τήν όμορφιά της—ρωτούσε
πως άπερνούσε, κανείς όμως δέν ήξερε ναν τού πῆ. Για-
φτ' πιά είχε άπορριστή και καταλυπημένοι ούλοι τους
έλεγαν, πως δέν θα ξαναβούν τήν *Ανοιξη, τήν καλή τους
σὴν Κυρά.

Πέρασε έτσι ένας μήνας. *Η *Ανοιξη πάντα κλει-
σμένη.

Ἐπί τέλους μιὰ νυχτιὰ σηκώνεται πὸ τὸ κρεβάτι σιγά, σιγά, καὶ χωρὶς νὰν τήνε νοιώσῃ κανεὶς, πηγαίνει κρυφά, κρυφά στὴν κάμαρη, ποῦ ὁ πατέρας φύλαγε τὰ δπλα του. Ξεκρεμάει τὸ μεγαλύτερο καὶ κορτερό μαχαίρι—κείνο ποῦ ἔπνευε μαζί του στὸν πόλεμο, καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ κείρο πηγαίνει στὴν ἄλλη κάμαρη ποῦ κοιμοῦνταν τὰ παιδιὰ τοῦ ἀδερφοῦ της, τοῦ χειμῶνα. Φουγκράζεται καὶ ἀκούγοντάς τα νὰ ρουχαλιάζουν, ἀνοίγει γλήγορα τὴν πόρτα καὶ πάει ἴσια στὸ μικρότερο, κείνο ποῦ ἀγαποῦσε περισσότερο ὁ κακοῦργος ὁ ἀδερφός της.

Τόσον καιρὸ ποῦμενε κλεισμένη ἄλλο δὲν εἶχε στὸ νοῦ της παρὰ πῶς θὰ μπορούσε νὰ τὸν ἐγδικηθῇ, καὶ περιμένε τὴν μίαν ἡμέρα, περιμένε τὴν ἄλλη νὰν τῆς δοθῇ περίστασις. Τώρα ὄχι καὶ καλύτερα ὁ πατέρας του τὸν εἶχε στελεχὴ ταξίδι καὶ θὰ γύριζε ὕστερα πὸ ἕνα χρόνον. Μεγαλύτερη ἐγδικησις δὲ μπορούσε νὰν τοῦ κάμῃ σφάζοντας τὸ μικρὸ του τ' ἀγαπημένο του παιδί· θὰν τοῦ ἔγγιζε τὴν καρδιά, θὰν τὸν φαρμάκωνε !...

Στὸ σκοτάδι ὅμως μέσα ψάχνοντας, στὴν τρεμουλα καὶ στὴ ζάλη της, ἄντις νὰ βάλῃ στὸ προσκέφαλο τὸ χέρι της, ἀρπάζει τὸ ποδάρι τοῦ παιδιοῦ, καὶ μιὰ μὲ τὸ μαχαίρι, τὸ κόβει πέρα πέρα !...

Τὸ παιδί ξεπέει ἐπὶ φωνητά. Τὸ παλάτι γίνεται ἀνάστατο. Τρέχουν οἱ δούλοι πίνου, κάτου, φωνάζουν οἱ γυναῖκες, φωνάζουν οἱ ἄντρες. Στὸ κακὸ ἀπὸ βρίσκει καὶ ἡ Ἄνοιξη κείρο καὶ βγαίνει κάτου.

Παίρνει τὰ βουνά τρεχάτη, καταβαίνει στὸν κάμπο, πηγαίνει στὸ λειβάδι, μὰ καὶ ἀπὸ κεί θάλει νὰ φύγῃ...

Τὰ γόνάτα της τρέμουν, τρέμουν. Ἡ δύναμή της σώνεται, κάτι ἀπὸ τὴν καρδιά της φεύγει.

Γιὰ νὰ μετάνοιωσε, δὲ μετάνοιωσε, γιὰ νὰ σκιάζεται τὸν ἀδερφὸ της οὐτ' ἀπὸ τὸ, γιὰτ' εἶχε τὸν πατέρα της ποῦ θὰ τῆ διαφέντεθε, μόνε τὸ αἷμα της εἶχε σκορπίσει στὸ βουνό, στὸν κάμπο, στὸ λειβάδι.

Κέθοντας τὸ πῆδι τοῦ παιδιοῦ, πῆρε λιγούλακι μὲ τὴ μαχαίρι τὸ δακτυλάκι της, καὶ ἀπὸ κεί τὸ αἷμα σταλαματικά, σταλαματικά, χωρὶς νὰν τὸ νοιώσῃ ἔπεφτε στὸ χῶμα...

Ἄμα ὁ ἥλιος ἔριξε, τότες καὶ ἡ γαλανομάτα Ἄνοιξη εἶδε, στὸν κάμπο, στὸ βουνό, στὸ λειβάδι, τὰ φουτραμένα λούλουδα, λούλουδα μικρά καὶ παραξένα ταπεινά καὶ κατακέκλινα—σὰν αἷμα—, σημάδι τῆς ντροπῆς ποῦ τόσον καιρὸ ἔκλεισε μέσα της, καὶ ἔνοιωσε πιά πῶς δὴν τῆ νύχτα αὐτὴ τὰ φύτρε, δίχως νὰν τὸ νοιώσῃ.

Ἄθῆνα. Μάρτης 1905

ΓΕΩΡΓΗΣ ΚΕΦΑΛΑΣ

Ἡ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

Ο ΠΟΛΥΓΡΑΦΩΤΕΡΟΣ

Φίλτατε «Νουμά».

Εἶδα κάπου τὶς προάλλες τὸν λόγιον νέον κ. Κουρούπη—ἀλήθεια συχαρίκια γιὰ τὸ καινούργιο παρανόμι ποῦ τοῦδωκες «Ἐσπερινὸς γλωσσολόγος κ. Γκάρ»—νὰ τότε λένε «ὁ πολυγραφώτερος τῶν σημερινῶν δραματικῶν». Ὑστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ μακαρίτη Ἀντωνιάδη πολὺ σωστὸ τὸν τίτλον αὐτὸν νὰ τὸν πάρῃ ὁ κ. Κουρούπη, γιὰτὶ φαντάζομαι ὅτι ὄχι μονάχα στὸ μέτρος μὰ καὶ στὸ βάρος θὰ φτάσῃ τὰ δραματικά καὶ ποιητικά (;) ἔργα τοῦ μακαρίτη, ἀφοῦ μὲ τόσος καλὰ σημάδια βιάζει ἀπ' αὐτοῦ στάχναρια του. Καὶ φέρνω ἀπὸ τώρα μπρὸς στὸ νοῦ μου γέρο τὸν κ. Κουρούπη—ὁ Θεὸς νὰ τοῦ χαρίσῃ χρόνια γιὰ νὰ μᾶς διασκεδάσῃ—ποῦ θὰ ζωντανεύῃ τὴν ἀκόλουθη σκηνὴ τοῦ μακαρίτη Ἀντωνιάδη, καθὼς μοῦ τήνε δηγήθηκε κάποιος στενὸς φίλος τοῦ καλοθύμητου πολυγράφου. Ἡ σκηνὴ αὐτὴ ξηγάει ἀρκετὰ γιὰτὶ ὁ Ἀντωνιάδης καὶ ὁ Κουρούπης γράφουν τόσα πολλὰ καὶ μὲ τόση εὐκολία.

Μὰ γιὰ νὰ νοιώσῃς κάποιον γούστο ἀπὸ τῆ σκηνῆς τούτῃ πρέπει νὰ φέρῃς λίγη ὄρα τὸν Ἀντωνιάδη ζωντανὸ μπροστά σου, εἶσαι μὲ τὸ καμπουριάσμένο κορμί, τὸ ἱστορικὸ σάλι καὶ καὶ τὴν καλοσύνη τῆς

καρδιάς του, τὴν παιδιὰτικὴ ἀλήθεια καλοσύνη.

Ἄκου λοιπὸν.

Εἶναι πρωί. Ὁ μακαρίτης κάθεται βυθισμένος μέσα στὴ μεγάλη πολυθρόνα του καὶ διαβάζει ἐφημερίδα. Δίπλα του κάθεται ἡ μικρούλα ἀνηψιά του καὶ πλέκει τὴν ταντέλλα της. Ὁ Ἀντωνιάδης σουφρώνει τὸ κούτελό του καὶ ξύνει τὸ κεφάλι του, γιὰτὶ διαβάζει: «ὁ δραματογράφος κ. Β. ἐτελείωσε τὴν νέαν του τραγωδίαν—«Ἡ μήτηρ τοῦ Ἀθανασίου Διάκου». Στρηφογυρίζει κάνα-δύο φορές μέσα στὸ κάθισμά του καὶ μὲ τὴν περιεργὴ φωνή του λέει στὴν ἀνηψούλα του.

—Μαρίκα μου; ἔχουμε γράψῃ τὴν τραγωδίαν «Ἡ μήτηρ τοῦ Ἀθανασίου Διάκου»;

—Δὲ θυμᾶμαι, θεῖέ μου.

—Γιὰ κατέβασε τὸ εὔρεθῆριό νὰ δοῦμε.

Ἡ μικρὴ κατεβάζει ἀπὸ τὸ μεγάλο ἱστορικὸ ντουλάπι ποῦ ἐκλειοῦσε ὅλα τὰ δραματικά ἔργα τοῦ μακαρίτη τὸ εὔρεθῆριό καὶ τὸ πάει τοῦ θειοῦ της.

—Διάβαζέ μου ἐσὺ νάκούω.

Ἄρχίζει ἡ ὥρα εἶναι 9 1/2· στις 11 τελειώνει τὸ διάβασμα.

Τραγωδίαν μὲ τίτιον τίτλο δὲν ὑπάρχει.

—Δὲν τὴν ἔχουμε γράψῃ, θεῖε.

—Διάβολε! πῶς μᾶς ξέφυγε;... Ποιὸς εἶναι ὁ τελευταῖος ἀριθμὸς στὸ εὔρεθῆριό;

—858, θεῖε.

—Καλά. Γράψε ἀποκάτου 859.

—Μὰ θὰ γράψουμε καὶ ἄλλη τραγωδίαν, θεῖε;

—Ναί, παιδί μου· τίτιαν ὑπόθεσις δὲν πρέπει νὰ τῆ χάσουμε. Πάρε χαρτί καὶ ἀρχίνα.

—Μὰ τί; σήμερον θὰ τὴν γράψουμε; Προχτὲς γράψαμε τὴν τελευταία.

—Δὲν πειράζει· ὡς ποῦ νὰ φτάσουμε τὶς χίλιες δὲν πρέπει νὰ καθόμαστε μὲ σταυρωμένα χέρια. Πάρε χαρτί, πρὶν μᾶς πάρουν τὴν προτεραιότητα.

Ἡ ἀνηψιά φέρνει τὸ χαρτί καὶ κάθεται στὸ γραφεῖο δίπλα στὸ θεῖο. Ἡ ὥρα εἶναι 11 1/2.

—Κάθησες; γράφε λοιπὸν.

Τράνας. Καλῶς ἐποίησας καὶ ἤλθες, σ' ἤθελα.

—Μὰ τὸν Τράκα, θεῖε, τὸν ἔχουμε καὶ σ' ἄλλη τραγωδίαν.

Δὲν πειράζει. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπὸ μηχανῆς πρόσωπο. Γράφε.

Εἶδες τοὺς ἐχθροὺς νὰ διαβαίνουν ἀπ' ἐδῶ;

Καὶ εἶσαι προχωρεῖ ἡ παράταξι τῶν στίχων καὶ ἡ τραγωδίαν ὡς τὸ ἀπόγειομα εἶναι ἐτοιμὴ.

—Πόσους στίχους ἐγράψαμε, Μαρίκα;

Ἡ ἀνηψιά μετράει.

—Ἐγράψαμε 2305, θεῖε.

—Καλά· τὸ βράδυ τοὺς συμπληρώνουμε καὶ φτάνουν τὶς 2,500. Ξεκουράσου κομμάτι, γιὰτὶ αὐριο θὰ γράψουμε καὶ ἄλλη τραγωδίαν.

—Κι ἄλλη, θεῖε; Μὰ ποιὰ; Πολλὲς δὲν εἶναι αὐτὲς;

—Ὅχι, παιδί μου· θυμήθηκα τῶρα, ὅτι πρέπει νὰ γράψουμε τὸν «Κρούμο», γιὰτὶ τὸν ἔκαμε τραγωδίαν καὶ ὁ κ. Κ. καὶ ἂν δὲν τὸν παρουσιάσουμε πρῶτα ἐμεῖς, θὰ μᾶς ποῦν ὕστερα πῶς τὸν κλέψαμε ἀπ' αὐτόν.

Κ' εἶσαι οἱ τραγωδίες στιβαζοῦνταν ἡ μιὰ ἀπ' αὐτοῦ στὴν ἄλλη μὲσά στὸ ἱστορικὸ ντουλάπι, καὶ χάραν τάχναρια, ποῦ ἀκόλουθαί τῶρα «ὁ πολυγραφώτερος» ἀπὸ τοὺς ζωντανούς κ. Κουρούπης.

Ὁ Μακάριος

ΟΤΙ ΒΛΕΠΕ

Στὴν «Ἀρμονία» τῆς Σμύρνης ἐκκολουθεῖ ὁ φίλος Λέσβιος νὰ δημοσιεύει τὰ φωτεινά του ἄρθρα γιὰ τὸ γλωσσικὸ μᾶς ζήτημα.

—Τὰ ἄρθρα αὐτά, γιομάτα μὲ ὀρθὴ κρίσις καὶ μὲ γερὰ ἐπιχειρήματα, καὶ βέβαια ἀφοῦ κάθε γραμμὴ τοῦ Λέσβιου στηρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀλήθεια, διαβάζονται μὲ ἐνδιαφέρον καὶ στὴ Σμύρνη καθὼς καὶ στὴ Μιτυλήνη, γιὰτὶ ἀπὸ κεί τὰ στέλνει ὁ Λέσβιος.

—Ἐίμαστε περίεργοι νὰ δοῦμε τί θ' ἀπαντήσουνε στὸ Λέσβιο οἱ δασκάλοι τῆς Σμύρνης, ἀφοῦ ἡ Σμύρνη ἔρχεται δεύτερη ἀπὸ τὴν Πόλιν στὸ λογιωτατισμὸ.

—Θυμᾶσαστε τίς ἡμέρας τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου μιὰ περίεργη καὶ νόστιμη ρεκλάμα γιὰ τὸν κ. Ράδο ποῦ δημοσιεύσαν ταχτικά στις ἐφημερίδες;

—Ἡ ρεκλάμα αὐτὴ ἔχει τὴν ἱστορία της καὶ ἀκούσατε τὴν.

—Ὁ κ. Ράδος ἔστειλε στὸ φίλο του κ. Δ. Γρ. Κ. ἕνα μπιλλιστάκι καὶ τοῦγραφε, παρακαλῶντάς τονε νὰ δημοσιεύει στις ἐφημερίδες, πῶς ἀσθενῶντας ὁ κ. Ράδος δὲ θὰ μπορούσε νὰ πάει στὸ Συνέδριον καὶ νὰ κἄνει διαφορὰς σ' ὁφ' ἐς ἀνακοίνωσες, καθὼς τῶς σκοπὸ.

—Ἀπρόσεχε, τοῦγραφε στὸ τέλος, νὰ μὴ φανεῖ πῶς σ' ἔβαλα ἐγὼ νὰ γράψῃς, μὰ πῶς τὰ γράφεις ἀπὸ μέρος σου.

—Ὁ φίλος του, ποῦτυχε νᾶναι καὶ λίγο χωρατατζῆς, κλείνει τὸ γραμματάκι τοῦ κ. Ράδου σ' ἕνα φάκελλο καὶ τὸ στέλνει στὸ διευθυντὴ μιανῆς ἐφημερίδας—μπορεῖ καὶ τῆς «Ἐστίας», δὲν ξέρουμε—μὲ μιὰ σημειωσούλα: «κοίταξε τί μοῦ γράφει ὁ κ. Ράδος καὶ συμμορφώσου μὲ τὴν ἐπιθυμία του».

—Κ' εἶσαι ὁλος ὁ κόσμος θάμασε τίς σ' ὁφ' ἐς ἀνακοίνωσες ποῦ θ' ἄκα ν' ὁ κ. Ράδος, καὶ μόνον δὲν τρεῖς ποῦ ξέρανε τὸ μυστικὸ ξεκαρδιστήκανε σὰ γέλια.

—Τὴν περασμένη Κυριακὴ ὁ «Νουμάς» βγήκε μόνον μ' ὀκτὼ σελίδες, γιὰτὶ οἱ τυπογράφοι ποῦ δουλέψανε μόνον Τετράδη καὶ Πέμτη ἴσα μὲ τὸ μισθμέρι, δὲν προφτάσανε σὲ μιὰμιση μὲρα νὰ ἐτοιμάσουν καὶ τίς δώδεκα σελίδες του.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΒΓΗΚΑΝΕ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΟΙ ΚΑΙ ΠΕΘΑΜΜΕΝΟΙ

Δράμα μὲ τρία μέρη

ΧΡΥΣΑΥΓΗ—ΤΑΦΟΣ ΣΤΟ ΓΙΑΛΟ

Δηγήματα

ΠΟΥΛΙΟΥΝΤΑΙ: Δρ. 2 γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ. χρ. 2 γιὰ τὸ ἑξωτερικόν.

Στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά» καὶ στὸ Βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἐστίας».

Η ΜΗΔΕΙΑ

(Μεταφρ. Γιάννη Περγιαλίτη)

Πουλιέται δὲ δρ. (φρ. χρ. 2 γιὰ τὸ ἑξωτερικόν) στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά» καὶ στὸ Βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἐστίας».